HANNS HAINZ EWERS

PRODANA BAKA

330

ZABAVNA BIBLIOTEKA

Zvonko i Zvrko slušaju bakine pripovijesti.

ZABAVNA BIBLIOTEKA
UREDJUJE DR. **NIKOLA ANDRIĆ.**
KOLO XXVII. KNJIGA 330.

PRODANA BAKA

PRIČE ZA VELIKO I MALO

NAPISAO

HANNS HEINZ EWERS

ZAGREB 1923.
NAKLADA ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA
PRINTED IN JUGOSLAVIA

DIE VERKAUFTE GROSSMUTTER

1.

Kako je Zvonko Čeligoj kupio novu baku

Kad je Zvonko odsjedio već pola godine u školi, dogodi se iznenada nešto, što je pred njegovim očima otvorilo sasvim nov svijet. Do toga vremena bio je vrlo dobar i uvijek prvi u razredu. Još prije nego što je pošao u školu, naučio je kod kuće nešto pisati, čitati i računati, a kako mu je bogati otac i sada držao kućnoga učitelja, koji je sve školske zadaće brižno s njim svršavao, nije ni čudo, da je u školi tako dobro napredovao. Ali Zvonko nije baš rado išao u školu; druge dječake nije volio, jer su mu bili odviše zamazani, a ni oni njega nisu voljeli, premda su gledali u njega s poštovanjem, jer je bio tako otmen i jer im ga je učitelj uvijek stavljao kao »uzor«, u koji bi se trebali ugledavati.

Ali pod jesen dodje u školu još jedan dječak, Joso Zvrkan, kojega su svi zvali »Zvrko«. Bio je još zamazaniji od svih drugih skupa, tako da je otmeni Zvonko uvijek prstima stiskao nos, kad ga je vidio. U početku nije nitko Zvrkana volio, ali je on umio da sebi izradi neko poštovanje, pošto je već prvi dan pošteno izlupao tri dječaka. Drugoga dana ukrao je Zvonkov lijepi komad kruha sa šun-

kom i pojeo ga mirno, premda je pravni posjednik šunke oštro prosvjedovao. A kad trećega dana naprosto dva sata nije došao u školu, bio je njegov ugled u školi potpuno utvrdjen. Izvukao je doduše od učitelja dobru porciju šibâ, ali pri tome nije ni zajauknuo, nego kasnije svojim drugovima još izjavio, da nije šibe ni osjetio! Trskovačom je uopće gotovo svaki dan dobivao, jer nije skoro ništa učio, niti su ga ikako mogli natjerati, da bar jedan jedini put svrši svoje školske zadaće.

S tim se dakle Zvrkom Zvonko sprijateljio, a bilo je to ovako.

Što je više rastao ugled Zvrkin u školi, sve je niže padao Zvonkov — dječaci su ga nazivali »ugladjenim Zvonkom«, te ga bockali i zadirkivali u njega, gdjegod su mogli. Zvonko je osjećao, da će morat učiniti nešto, da opet dodje do svog predjašnjeg položaja, pa je zato odlučio da stupi u uže prijateljstvo sa Zvrkom. Zvonko nije bio kukavica, pa se — uza svu svoju dobrotu — nije bojao ni Zvrke, ni ikojega drugoga dječaka. Čekao je dakle samo prigodu, pa kad mu je Zvrko opet, za odmora izmedju jednog i drugoga sata, ukrao kruh, pošao je prama njemu i izjavio mu, da će ga na mrtvo ime isprebijati, ako mu kruh odmah ne povrati.

»Gle ti ugladjenog Zvonka!« vikne Zvrko i nasmije se tako glasno, da se čitav razred okupio oko njih dvojice.

Zvonko nije više rekao ni riječi, nego samo stisnuo desnicu i udario protivnika po glavi. Ali ni ovaj nije stajao skrštenih ruku, nego se uhvatio s njim u koštac, pa su se za čas obojica valjali u klupku na podu. Iza nekoga vremena izmorili su se toliko, da su se pustili, jer ni jedan od njih nije mogao drugoga da savlada. Digli su se, da malo odahnu. Zvrko, koji je tr'o svoj lakat, pošto se jako udario, kad je pao, opazi u Zvonkovim očima dvije debele suze.

«Eto — plače!« vikne Zvrko pobjedničkim glasom.

»Glupi prosjak!« krikne Zvonko.

»A što si ti bolji od mene?«

»Nemaš ni kruha, da ga jedeš, kad si gladan!« rugao mu se Zvonko.

»Pa kad nemam, onda uzimam od tebe«.

»Prosjak si, pa prosjak i ostaješ! Imaš li svoga konjića, imaš li velikoga psa ili vodoskok pred kućom?«

»Pa sve to ne vrijedi ni lule duhana!« izjavi Zvrko mirno — »a imaš li ti, reci mi, svoju baku?«

»Dakako da imam«, odgovori Zvonko« — »živi u Sarajevu, pa je bila o Duhovima kod nas!«

»Šta?« vikne Zvrko i turi ruke u džepove od hlača — »to da je prava baka? Prave bake ne žive nikad u Sarajevu, nego su uvijek kod kuće, sjede u naslonjaču kraj peći, a prsti su im svi zgrčeni. Ja imam pravu baku!«

Zvonko raskolači oči, jer njegova baka ne sjedi nikad u naslonjaču kraj peći, niti su joj prsti zgrčeni. Zar da ona nije prava baka? . . .

Dotle su se bili drugi dječaci razišli, pa Zvrko polako pristupi k Zvonku i reče mu u uho:

»Ako mi dadeš deset staklenih klikera, možeš moju baku nazvati svojom«.

Zvonko se okrene:

»Ne trebam tvoje bake«.

»Vidiš, kako si lud!« reče Zvrko. »Ovako jeftino ne ćeš nigdje dobiti pravu baku!«

U taj čas udje učitelj i čitanje se započne.

* * *

Zvrkina baka nije izlazila Zvonku iz glave. Cijeli dan mislio je na nju, a po noći sanjao o njoj. Sutradan, prije nego je pošao u školu, sjetio se, da ima preko trideset staklenih klikera, a da bi mogao dobiti još i više, kad bi zamolio majku, da mu ih dade. Napuni njima džepove i ode u školu.

Kad je ugledao Zvrku, dozove ga k sebi.

»Evo ti deset zatraženih klikera. Hoću da tvoju baku mogu nazvati svojom«.

Zvrko, bez riječi, pogleda klikere jedan za drugim i počne ih polako spremati u džep.

»Ovaj je prepukao, pa mi moraš mjesto njega dati drugi!«

Zvonko mu dade još jedan, a Zvrko oba turi u džep.

»Kad se svrši škola, možeš poći sa mnom«, reče — »pokazat ću ti baku«.

Kad je odbilo podne, oba dječaka krenuše iz škole. Zvrko je vodio novog svoga prijatelja kroz kojekakove uske ulice, kojih Zvonko prije nije nikad vidio. Napokon stigoše do jedne velike, razvaljene stare kuće.

U dvorištu je stajalo nekoliko niskih i zamazanih zgrada; u jednu udje Zvrko, a Zvonko za njim.

S hodnika odškrine Zvrko, sasvim tiho, niska vrata jedne sobe i pusti prijatelja da zirne unutra.

U prvi mah Zvonko nije mogao ništa razaznati, jer je u sobi bilo jako tamno, ali malo pomalo razabra jedan iscrvotočeni stari stol, nekoliko stolica s isprelomljenim nasloncima i jednu rasklimanu crnu peć, u kojoj se pušio ugljen. Kraj peći je sjedila jedna strašno ružna starica u drvenom naslonjaču. Na sebi je imala siv, iskrpljen ogrtač, lice joj je bilo žuto i sivo, sve isprekrštano borama. Nos joj je visio gotovo preko usta, a izmedju usnicâ virio je jedan dugi zub. Desnicom se poduprla o veliku palicu; prsti su joj doista bili sasvim zgrčeni, a nokti su joj izgledali kao ptičji čaporci.

»Jesi li je vidio?« zapita Zvrko tiho.

»Jesam«, zašapuće Zvonko, da se jedva čulo — »strašno je ružna!«

»Dakako da je ružna«, prihvati Zvrko ponosno »to je uopće najružnija baka na svijetu, pa zato i jest p r a v a baka«.

Nato oprezno zatvori vrata, pa otprati kroz nekoliko ulica prijatelja, koji je bio sretan, da može otići odande.

»Baka poznaje sve pripovijesti, što ih god ima na svijetu, a povrh toga najmanje još za stotinu više«, reče Zvrko.

* * *

Zvonko sada nekoliko dana nije više htio ni da znade za Zvrkinu baku. No kad mu je ovaj neprestano ponavljao, kako su krasne bakine pripovijesti, zaželjelo mu je srce, da ipak čuje jednu od njih.

»Pa možeš me jedanput povesti onamo, kad bude pripovijedala!« odgovorio je.

Nato mu Zvrko izjavi, da to nije samo tako.

»A zašto ne bi bilo?«

»Valjda ne ćeš od mene iziskivati, da ti baku s a s v i m dadem za deset staklenih klikera! To je bilo samo, da je možeš vidjeti... Ako hoćeš da sasvim postane tvojom, morat ćeš mi još koješta dati, što ću ti kasnije spomenuti«.

Poslije škole počekali su njih dvojica, dok svi drugi djaci odu. Onda reče Zvrko Zvonku.

»Imaš li ti dvije tablice?«

»Imam i tri; dvije su mi kod kuće«.

»Dobro, onda možemo ovu upotrebiti za kontrakt!«

»Za što, veliš?«

»Za kontrakt! Kad se što važno ugovori, treba da se uvijek pismeno utvrdi, kako veli moj otac, jer inače ne vrijedi. A to se zove kontrakt... Sad piši, što ću ti kazivati u pero!«

Zvonko napiše sve na tablicu, a kad je svršio, obojica potpisaše svoja imena. Zvonko je napisao: »Zvonimir Čeligoj«, a Zvrko načrčkao nešto, što bi imalo značiti »Joso«. Ali sada Zvrki padne na pamet, da bi Zvonko s vremenom možda mogao od mame dobiti još kakav poklon, koji bi Zvrko rado

prisvojio, ali nije znao, kako bi to u kontrakt upleo. Zato se na čas zamisli, pa reče:

»Slušaj! Dodaj na koncu: ‚I još koješta drugo'«.

Kontrakt je izgledao ovako sa svim ortografskim pogreškama:

Kontragt između Zvonka Čeligoja i Jose Zvrkana

Joso dobiva još 20 staklenih klikera i svaki dan komat kruha sa šunkom do svoje smrti. Za to smije Zvonko Josinu baku nazivti svojom. Osim toga dobivat će Joso uvek izpražene zadaće od Zvonka i smjeti će jašiti na njegovom konjiću kada god zaželi a za sve to moći će Zvonko držati Josinu baku svojom —

Zvonimir Čeligoj Jozo

i još koješta drugo.

Zvrko uze tablicu i dade Zvonku ruku:

»A sada«, reče — »možeš moju baku s a s v i m nazvati svojom«.

2.

Mala Mila na Kumovskoj slami*)

Nekoliko dana kasnije pripovijedala je baka našim dječacima ovu pripovijest:

Tako vam je jednog dana mala Mila sa svojom majkom izašla na veliku livadu, gdje su ljudi imali udesiti vatromet... No kako se vatromet dizao u doba, kad je mala Mila obično već odavno spavala, a pošto se Mila toga popodneva još i više nego obično sigrala sa svojim drugaricama, bila je tako umorna, da je sklopila očice, čim ju je majka digla u naručje.

Vatromet je bio vrlo lijep; rakete su se dizale jedna za drugom visoko do neba, odakle su se onda spuštali čitavi snopovi varnica, dok su se na zemlji okretali kotači od samih plamenova. No najljepše su bile crvene, plave i žute kruglje, koje su odlijetale visoko, pa se činilo, kao da su ondje zaostale i bacale prama zemlji prekrasnu dúgu, dok se nisu odjedanput s velikim praskom rasprsnule.

»Ta pogledaj onamo, ludice mala!« reče majka Mili i potrese je.

Upravo je poletjela jedna krasna plava kruglja u visinu, kad je Mila otvorila oči. Gledala je šarenu

*) »Kumovskom slamom« zove se ona svijetla pruga na vedrom noćnom nebu, za koju naš narod znade, kako je nastala. Vele, da je kum od kuma ukrao breme slame, pa kako ga je nosio, tako je slama ispadala i prosipala se putem, a Bog onda ostavio na nebu tu slamu za vječni spomen.

vrpcu, koja je padala na zemlju upravo pred njenim očima. Onako pospana, ispruži obje ruke, pa prije nego što se majka osvrnula, spretna se djevojčica po toj vrpci stala penjati u visinu.

»Odmah ću se povratiti!« doviknula je prestrašenoj majci — »hoću samo da donesem dolje onu lijepu kruglju«.

Ali kad se već tako visoko uspela, da je mislila, za čas će ju dohvatiti rukom, rasprsnula joj se pred nosom. Zacijelo bi se Mila sada stropoštala, da nije ugledala jednu dugu, bijelu uzicu, koja se u zraku njihala, pa se brzo uhvati za nju i čvrsto se pridrži. Osjećala je, kako ju polako uzica vuče sve dalje prama nebu, te domala nije mogla na zemlji više ništa razaznavati. Spopade ju vrtoglavica, našto ona zaklopi oba oka i još se čvršće uhvati za uzicu... Tako se dizala neko vrijeme, dok nije osjetila, da je dovučena na tvrdo tlo.

Sada tek otvori oči i opazi na rubu dva angjelčića, koja su se nogama bacakala. Iza njih su stajala još tri druga angjelčića, koja su još držala u rukama bijelu uzicu, kojom su Milu dovukli.

»Kakvu smo to smiješnu ptičicu uhvatili!« reče jedan angjeo, malen bucmasti momčić.

Mila se nakloni i htjede da im pruži ruku, ali opazi, da su joj obje ruke zalijepljene za uzicu, a i odjećica joj se nije mogla otrgnuti od uzice.

Htjela se osloboditi, ali nije mogla, našto mali angjeli udariše u smijeh. Napokon se ražali onoj dvojici, koji su se na rubu bacakali nožicama, pa se dignu, pljunu u dlanove, te pažljivo odlijepe uzicu od Mile.

»Ova je ptica moja«, reče bucmasti angjeo — »ja sam je uhvatio«.

»Nisam ja nikakova ptica«, reče Mila. U taj mah opazi, da je cijelo njeno odijelo požutjelo od kelja, kojim je bila uzica namazana. Nato ljutito povikne: »Tako dakle? I moju ste novu haljinicu zaprljali? Čekajte samo; reći ću to svojoj mamici. Vrlo ste neuljudni«.

Sada se tek mali angjeli u sav glas nasmijaše.

»Gledaj, gledaj naše glupe ptičice! Još će nas i grditi!« poviče jedan.

»Odmah ću je zatvoriti u veliki kavez!« reče onaj bucmasti.

»Podvezat ćemo joj krila, da ne može odletjeti«, dovikne treći, pa pograbi velike škare i otrči iza ledja Milinih.

Ali ondje razrogači oči i pogleda na svoje drugove.

»Doista, nije ptica«, reče — »pa i nema krila«.

Sada i drugi opkoliše Milu, tražeći krila, koja dakako, nisu mogli naći.

»A šta si ti?« zapitaše je.

»Djevojčica, a ime mi je Mila«, odgovori ona.

No to angjeli nisu htjeli vjerovati.

»Djevojčice trčkaraju na zemlji«, reče onaj bucmasti. — »Kako smo te onda uhvatili u zraku?«

Sad ispripovjedi Mila, kako se uzverala na šarenoj vrpci jedne vatrene kruglje. Angjeli su se bili okupili oko nje i pažljivo slušali.

»Hoćeš li, da ostaneš kod nas?« zapitaše je.

»Vrlo rado«, odgovori Mila, koja se sada već bila razjunačila. »A kako se vi zovete?«

»Ja se zovem Litica!« reče prvi angjeo.

»Ja se zovem Titica!« reče drugi.

»Ja se zovem Pitica!« reče treći.

»Ja se zovem Gitica!« reče četvrti.

»A ja se zovem Zinzov, ali me one uvijek zovu Buco«, reče peti.

»Vidim, da svi imate dosta glupa imena, ali vi zacijelo niste za to ništa krivi... Što ćemo se dakle sigrati?«

»Hoćete da lovimo ptice?« zapita Litica.

»Ne ćemo«, odgovori Mila — »to je odviše dosadno«.

»Hoćete li, da se bacakamo nogama na rubu?« zapita Titica.

»Ne ćemo«, reče Mila — »meni bi se kod te igre zavrtjela glava«.

»Pa da povedemo kolo?« predloži Pitica.

»Ni to ne ćemo, jer se kolo igra i na zemlji«, reče Mila.

»Pa da se sigramo letenja i traženja?« zapita Gitica.

»To ne možemo, jer ja nemam krila«, odgovori Mila.

»Onda ćemo se sigrati s ovcama!« reče Buco.

Mila pristane na to, pa podjoše niz bijelu krajinu. Mila je išla napred s Bucom, jer joj se on najviše svidio.

»A gdje smo mi to upravo?« zapita ga ona.

»Pa na Kumovskoj slami ili na Mliječnoj cesti, kako ju neki zovu«, odgovori Buco — »zar ti to nisi znala?«

Stigli su na jednu veliku bijelu livadu, koja je bila prekrivena krasuljcima. Na njoj su pasle tisuće bijelih ovaca, kojima su o vratu visjeli mali zvončići. Buco sjede na jednu, a drugi angjeli i Mila povedoše se za njim. Neko vrijeme tako su jahali po livadi. Kad su se dosta najahali, odsjedoše, a Titica reče, da bi sada bilo vrijeme, da se ovce počnu musti. Svih pet angjelčića posjedaše skupa s Milom i počeše svi musti, jednu ovcu za drugom. Pri tome su pili mlijeka, koliko im je srce željelo; ali je ipak ostalo mnogo kablica do vrha punih.

»A što ćete uraditi s ovolikim mlijekom?« zapita Mila.

»Pa ponovo ćemo premazati mliječnu cestu«, odgovoriše angjeli, pa svi dohvatiše omašne kistove i počeše mlijekom mazati tlo.

»Pogledajte onamo!« vikne Mila iznenada — »tko nam ono dolazi?«

Kroz zrak približavao se čudan čovječuljak. Imao je okruglu crvenu glavu i naočare na nosu. U jednoj je ruci nosio kišobran, a u drugoj nekoliko knjiga. Najsmješniji je na njemu bio dugi crveni rep, koji mu je izvirao iz kaputa i bio mnogo duži od samoga čovječuljka.

Angjeli posjedaju jedan do drugoga, a Repatica počne da ih poučava u računanju.

Angjeli digoše oči:

»Pa to je Repatica«, klikne Litica. »Dobar dan, gospodjo Repatico!«

Pri tome se Litica lijepo nakloni, a i drugi angjeli isto tako.

»Dobar dan, angjelčići!« pozdravi ih Repatica. »A jeste li danas dosta učili? ... Koliko je triput tri?«

»Devet«, reče Titica.

Angjeli posjedaju jedan do drugoga, a Repatica počne da ih poučava u računanju. No ta je zabava Mili bila odviše dosadna; držala je, da se nedjeljom ne drže lekcije iz računanja. Zato se ona polako diže i odšulja iza Repatice, pa od njezina crvena repa načini velik uzao. Napokon skide jednoj ovčici zvončić s vrata i priveže ga na vršku repa. Sve je to tako tiho načinila, da Repatica nije ništa ni opazila. Angjeli su doduše sve to vidjeli, ali su se sustezali, da ne prasnu u smijeh. (Vidi sliku!)

Kad se svršila lekcija, zaklopi Repatica svoje knjige, pruži angjelima ruku i htjede poći dalje. Ali u tom času poče zvonce na njezinu repu zvoniti. Ona se okrene i opazi veliki uzao. Htjela ga je razriješiti, no kako je bila vrlo drvena, a njezin rep još drveniji, nije mogla ni da dohvati vršak. U tom trenutku opazi Milu, koja mu je načinila tu psinu, pa se razljuti, stane psovati i vikati, te digne stari svoj kišobran, da ju njim izlema. No Buco uhvati Milu za ruku i pobjegoše što su brže mogli, a Litica, Titica, Pitica i Gitica s njima. Stara Repatica, posrtala je za njima, no kako su joj noge već odavno bile oslabile, nije mogla angjele i Milu stizati, pa je sve više zaostajala, dok ih napokon nije sasvim izgubila iz vida.

Kad su već davno bili odmaknuli, rekoše angjeli, da bi sada bilo vrijeme spavanju. Dovabiše ovčice, a onda se izvališe jedno do drugoga, pošto je svako od njih položilo glavu na jedno bijelo janješce kao na jastuk.

Sutradan ujutro opet posjedaše na ovčice, kad al odjedanput udari strašan vjetar, pa ih sve pobaca na zemlju, da su se prekopitali po travi. Oni digoše oči i opaziše u daljini nekog velikog bradonju, koji je bio odjeven u kožuh, a na ledjima nosio veliku mješinu.

»To je Bura, sjeverni vjetar!« poviče Buco.

»Ta je još bucmastija od tebe!« nasmija se Mila. No kad je vidjela, da su angjeli zaboli papke u ledinu pa pobjegli, pobježe i ona.

Bura ih pusti neko vrijeme da bježe, a onda uvuče zrak u svoju mješinu i dok bi dlanom o dlan udario, bili su jadni angjelčići i djevojčica povučeni zrakom natrag, makar se koliko tome opirali.

»Mjesec me je poslao ovamo«, reče Bura — »da vas sve pohvatam i donesem k njemu. Repatica je bila kod njega i potužila se zbog vašega nevaljalstva!«

Nato pokupi svu sitnu čeljad sa zemlje i turi ih jedno za drugim u svoju veliku mješinu.

U mješini je bilo vrlo tamno i nezgodno, pa da Mila nije katkad povukla angjelčiće za kosu, ne bi od dugog vremena znali, što bi. Napokon opazi Buco jednu rupicu na mješini, pa dozove i Milu, da pogleda napolje. Tako opaziše, da se zločesta Bura penje uz neku strminu.

»Zacijelo smo već na Mjesecu, pa ćemo za čas stići pred gospodara«, reče Titica i počne plakati.

Čas kasnije Bura zastane, a zatvorena mala družina začuje, kako se nešto govori.

»Evo, gospodaru«, reče Bura — »donijela sam ti male nevaljance«.

Nato razriješi mješinu i istrese sadržinu, tako da su se svi na zemlji isprebacali. Bili su naime na nekom visokom brijegu od srebra, kojemu je na vršku stajalo srebrno prestolje. Na prestolju je sjedio neki stari gospodin s ušiljenom bijelom bradom, kojemu je lice izgledalo kao srp. Preko ledja imao

je prebačen dug srebrn ogrtač, koji mu je visio daleko preko prestolja.

»No?« drekne on na mališe — »što ste to izradili sa sirotom Repaticom? Došla je sva zaplakana k meni i potužila mi se na vas, a vile mjesečarke morale su joj razriješiti veliki uzao na repu! Zar se tako zahvaljuje za one krasne lekcije iz računanja, koje vam je davala?«

Angjelčići su nepomično stajali i drhtali, ali ni jedan od njih nije rekao ni riječi, da ne odadu malu Milu.

»No hoćemo li reći, kako je to bilo?« vikne gospodar Mjeseca. »Tko je izmedju vas to načinio? Ako ne kažete odmah, sve ću vas opet zatvoriti u mješinu i objesiti je na najviši brijeg, da ondje sto godina čamite«.

U tom trenutku istupi Mila, jedan korak napred, jer nije htjela, da angjelčići nepravedno budu kažnjeni.

»Ja sam kriva, gospodine Mjeseče!« reče ona smiono.

»Dobro je, da si sama priznala!« reče Mjesec. »No što si ti upravo?« produži on, kad je opazio, da Mila nema krila.

»Ja sam djevojčica, a ime mi je Mila«, odgovori ona — »a učinila sam sasvim pravo gospodji Repatici, jer se nedjeljom ne daju nikakove lekcije iz računanja«.

»Tako?« reče gospodar Mjeseca. »A tko je to tebe naučio? . . . Za kaznu, što si dobru Repaticu tako ojadila, čuvat ćeš kod mene deset godina mjesečeve teliće. To će te već naučiti pameti. Dobro ćeš mi doći za taj posao, jer nemaš krila, pa mi ne možeš odletjeti«.

Nato zapovjedi Buri, da onih pet angjelčića opet strpa u mješinu i odnese na Kumovu slamu, ali prije toga neka prenese Milu na visoku poljanu, na kojoj se pasu Mjesečevi telići.

Bura učini, kako joj je naloženo, strpa angjelčiće u mješinu, a Milu prebaci na rame. Onda podje niz strminu, pa opet na drugi brijeg. Kad je stigao gore, postavi Milu pažljivo na dlan svoje desne ruke, ispruži ruku, nadme obraze, a onda duhne. Mila zavrišti, jer se pobojala, da će pasti, ali ju je Bura sasvim polako nosila dalje na dlanu i najzad ju spustila na jednu livadu.

Jedva se od svoga straha razabrala i ustala, kad začuje iz najbliže blizine neko muklo blejanje. I gle, oko nje se sabralo dvadesetak ružnih četveronožaca: — bili su Mjesečevi telići. Noge su im bile vrlo dugačke, a trup kao u velikoga teleta, ali repovi kao izvojci, kojima se izvijaju čepovi iz bocâ; lica su im bila okrugla, kao puni mjesec, s velikim gubicama, u kojima su zubi bili isprekrštani na sve strane. Povrh toga, izgledali su strašno glupi.

Imala je da čuva ovo grozno krdo! Mnogo je muke imala s njima, jer je uvijek po koje od njih nekud odbježalo, pa ih je morala tražiti, ili je drugo ozlijedilo nogu, pa je tako strašno zavijalo, kao da ga je smrt ščepala za vrat. Osim toga bila su ta stvorenja vrlo nezahvalna; gazili su po maloj Mili i otvarali pred njenim nosom svoje grozne gubice.

Mila se osjećala vrlo nesretnom, pa bi najradije pobjegla, samo da je znala kako i kuda. Ali, jadnica, nije imala krila, pa nije mogla odletjeti s okrugloga Mjeseca . . . Ali jednoga dana opazi, kako se jedan velik oblak spušta na brijeg, na kojemu je ona čuvala teliće. Ona se brzo uzvere uz brijeg i skoči na oblak. Oblak ju ponese, pa joj je na njemu bilo tako meko kao na materinom krevetu. Domala osjeti laki povjetarac; oblak ju podiže i odjedri s njom. Ona se sasvim omota njim, da ju zločesti gospodar Mjeseca ne bi opazio.

Tako je već dosta daleko putovala s oblakom, tako daleko, da nije više mogla ni vidjeti Mjeseca. Najedanput osjeti, da netko poteže njezin oblak, čas na jednu, čas na drugu stranu.

U taj trenutak začuje hrapav i mumljav glas: »Oblak je moj, jer sam ga ja prvi pograbio«.

Mila pogleda onamo i ugleda jednog bijelog medvjeda, koji je iz petnih žila potezao za oblak.

»Nije tvoj, nego moj, jer sam ja jači od tebe«, mumljao je s druge strane još hrapaviji glas.

Mila pogleda onamo i opazi još većeg i srditijeg medvjeda, koji je potezao za drugi kraj oblaka.

»Gle, nešto leži na oblaku!« vikne veliki medvjed. »Da ga bacimo u visinu!«

Mali i veliki medvjed trgnu u isti čas oblakom s tolikom silom, da je Mila odletjela visoko u zrak, a čas kasnije opet pala na oblak. Ova igra kao da se vrlo svidjela medvjedima; smijali su se, mumljali i trgali neprestano za oblak, da je mala Mila letjela kao lopta čas gore, čas dolje.

Napokon su medvjedi tako jako trgnuli oblakom, da se proderao usred sredine, tako da je Mila, koja je u tom trenutku bila upravo bačena u visinu, kroz derotinu propala. Gusta kiša padala je iz oblaka, da je Mila prokisla do kože i padala... padala sve niže i niže.

Napokon pade na zemlju, otvori oči i nadje se u naručju svoje majke...

»Brr!« govorila je majka, pa razapela kišobran — »sad je oštro počela padati kiša; moramo se požuriti, da stignemo kući«.

3.

Vještica Žučica
ili
Kako su postale poklade

Sedam izvora izviralo je u šumi, — pripovijedala je baka jednoga dana.

Kneginjica Grozdana sjedila je u žutom grmlju, izmedju trećega i četvrtoga izvora. Vezla je svilenu pregaču, koju je mislila pokloniti staroj vještici Žučici, koja je bila sestra njene prababe. Ta Žučica, dok je bila još mlada djevojka, nipošto nije htjela da podje ni za kakvog kneza, a ni za grofa, bana ili vojvodu. Kazivala je, da su joj oni svi odviše glupi, pa se odlučila za krivonogog čarobnjaka i viješca Vidoja. Tome se, dakako, sva kneževina čudom čudila, ali se kneginjica nije na to ništa osvrtala. Naprosto je pobjegla s Vidojem, proputovala s njim čitav svijet i svagdje izvodila čarolije i vradžbine. Stari viještac, koji nije više ni očekivao, da će, pod stare njegove dane, poći za nj tako lijepa i mlada kneginjica, zavolio ju je veoma, pa ju je — da joj se iskaže zahvalnim — naučio svakakve čarolije i vileničke tajne, što ih god ima na širokom svijetu. Za kneginjicu Žučicu bilo je tu koješta da se prouči i nauči, pa nije ni opazila, kako godine prolaze, dok odjedanput ne razabra, da je navršila stotu godinu.

U to doba dobije dobri čarobnjak zažeg ili upalu zaušnjače, glupu neku bolest, koja se zove grnjaci ili mumps. U prvi mah držao je, da nije ništa, ali je od dana do dana postajao sve nemoćniji. Stari je Vidoje bio i od sebe dosta debeo i ružan, a sada mu još natekoše vrat, glava i obrazi tako strašno, da je izgledao kao kakove gajde. On se, doduše, mogao vrlo lako izliječiti, jer je za sve bolesti imao najbolje recepte, ali su, nažalost, svi ti recepti bili pisani latinskim jezikom, a jadni Vidoje zaboravio je upravo latinsku riječ »paroritis« i nikako nije mogao da ju dozove u pamet.

Ni kneginja, koja u djevojačkoj školi nije učila latinski, nije mu mogla pomoći, pa su tako i njega i nju najedanput ostavile na cjedilu sve vradžbine i sve čarolije. Kad je čarobnjak osjetio, da mu se približava posljednji čas, usklikne:

»Kolika sramota za čitavu svjetsku povijest! Kapitol su spasile guske, a Vidoje, slavni Vidoje umire od zažega zaušnjače!«

Onda još jedanput reče »Morior«, (što bi se hrvatski kazalo »Umirem«), da pokaže, kako ga još nije ostavilo sve znanje latinskoga jezika, okrene se na drugu stranu i umre. To izusti i dušicu pusti.

Njegova žena, kneginja Žučica, plakala je gorke suze, kako je i priličilo u tako žalosnoj prigodi. Kad je stari čarobnjak zakopan, odluči ona da se vrati u svoj stari zavičaj i da devet godina uči latinski, kako se ne bi i njoj dogodilo, što se dogodilo pokojnom Vidoju.

Vučini Prvom, ocu kneginjice Grozdane, koji je u to doba bio kralj, nipošto nije bilo pravo, što se Žučica povratila kući, ali je ipak morao zatvoriti jedno oko, a donekle se — premda to nije priznavao — i bojao Žučičinih vradžbina. Zato je izdao velik dekret, koji je bio prilijepljen na svim uglovima u kraljevini. Mlado i staro postajkivalo je i čitalo široko razrogačenim očima:

Mi, Vučina Prvi,

kralj čitave Posavine i Podravine,

odredjujemo i naredjujemo,

da se

Gospodja Vidojevićka, udovica čarobnjaka Vidoja Vidojevića, rodjena kneginja Žučica Posavska, smije slobodno i ni od koga sprečavana smjestiti u šumi Vučidolu, te vračati, izvoditi čarolije i učiti latinski, koliko ju je njezina gospodska volja. A zbog toga ne smije biti ni obješena ni spaljena, te joj nijedan Moj podanik ne smije nanositi ništa na žao. Ni ona, dakako, ne smije učiniti ništa na žao Mojim podanicima!

Rodjena kneginja, udovica Vidojeva, udje dakle u šumu i smjesti se u jednoj staroj kolibi, koja je stajala nedaleko od sedam izvora. Godinama i godinama učila je latinski, a pomalo i vračala, da sasvim ne zaboravi svoj stari zanat. No kako je ljeti oko njene kolibe i izmedju sedam izvora bilo mnogo žuke trave ili žutilice, kojom žene žûte pletivo i vunicu, a kako je vještica uvijek nosila žuto ruho i vazda držala u ruci žukov cvijet, svi su je nazivali Žučicom.

Kralj Vučina Prvi mislio je u sebi: »Kad čovjek već mora jednu pravu vješticu držati u zemlji, a da je ne smije spaliti, jer ta žena pripada porodici, onda bar treba da neku korist ima od nje!«

Zato je svoju kćerčicu, kojoj je bilo tek jedanaest godina, dao staroj Vidojevićki u nauku, jer je mislio, da mladoj djevojci ne može škoditi, ako nauči malo i čarati.

* * *

Tako je, eto, došlo do toga, da je kneginjica Grozdana sjedila u žukovu grmlju izmedju trećega i četvrtoga izvora i vezla svilenu pregaču, koju je

naumila pokloniti staroj vještici Žučici, koja je bila rodjena sestra njene prababe.

Kneginjica je Grozdana vezla vrlo nerado, pa još pregaču, koju je najmanje voljela. Ali upravo zbog toga, mislila je, bit će pletena pregača izvrstan dar za rodjeni dan tete vještice, koja je imala ove zime da proslavi dvadesetičetvrti dan svoga rodjenja. Baba Žučica rodjena je naime jedne prestupne godine, 29. veljače, pa je zato samo svake četvrte godine slavila dan svoga rodjenja. To se kneginjici Grozdani, dakako, činilo velikom nepravdom za jadnu prababu, jer je Grozdana držala rodjeni dan vrlo dobrom i zgodnom prigodom za kolače i kojekakve druge lijepe stvari, koje se toga dana primaju. Ali joj se činilo upravo strašnim, da prestupni dan naročito opet otpada kad se navršuje stoljeće, tako da je teta Žučica time izgubila već dva rodjena dana, pa je svečarske kolače dosad dobivala samo dvadeset i četiri puta, premda je navršila već 107 godina... Ta stvar s kalendarom i njegovim glupim prestupnim danima vrlo se teško može razumjeti; većina ljudi to ne zna, pa ni kneginjica Grozdana zacijelo ne bi znala, kad ne bi imala i sama u svojoj porodici tako žalostan slučaj, naime prababu Žučicu, udovu Vidoja Vidojevića. Njezin otac, kralj Vučina I., nije ni do dana današnjega tu stvar shvatio, nego je mislio, da je to svojeglavost glupog mjeseca Veljače, koji jedanput ima 28, a drugi put 29 dana. Zato je i izjavio, ako se ta stvar doskoro ne promijeni, da će jednoga dana ukinuti čitav kalendar. No kneginjici Grozdani je teta vještica vrlo dugo objašnjavala te prestupne dane, pa je djevojčica napokon shvatila. To jest, katkada je i ona to zaboravljala, pa se morala vrlo dugo domišljavati, dok se nije svega sjetila. Mislima se zabavljala uvijek, kad je sjedila izmedju onih izvora i plela pregaču.

Odjedanput spopade Grozdanu grč u prstima od dugoga pletenja.

»Ah, šta!« poviče djevojčica — »ipak je bolje, što teta vještica tako rijetko slavi dane svoga rodjenja! Da nije tako, morala bih svake godine plesti po jednu ovakovu pregaču«.

Ona triput uzdahne, a onda opet uzme u ruke svoj ručni rad. No sada opazi, da se prebrojala u pletenju, pa je nekoliko okâ morala razriješiti. To je uvijek dosta neprijatna stvar, a kad te još uhvati grč u prstima, onda je već pogotovo rdjavo. Kneginjica Grozdana stisne od srditosti svoje male pesnice, drvena pletaća igla prasne i prepukne u dvije polovice.

»Ajme!« cikne djevojčica. »Glupa ova igla!«

U prvi mah htjela je da zaplače, ali se predomisli. Složi svoj ručni rad i ustane.

»Napisat ću tati jedno pismo«, reče. »Neka naloži, da se objesi glupan, koji je izumio vezene pregače!«

Potrese svojom raspuštenom crnom kosom.

»Ne ću ovako«, produži u dubokom mišljenju. »Bit će bolje, ako tata dade objesiti blesana, koji je izumio kalendar i strašni mjesec Veljaču, koji je svemu zlu kriv!«

Potrči brzo preko žutilice prema malenoj kolibi i širom rastvori vrata. Stara vještica sjedila je pred jednim prozorčićem i učila latinski. Oko nje je ležalo trista dvadeset i sedam knjižurina.

Kneginjica se sasvim tiho ušulja unutra, da ne smeta baki. Uzme komad papira i napiše na njemu:

»Dragi tata kralju!

Molim te, naloži, da se objesi čovjek Kalendraš, jer me on uvijek srdi, kad pletem pregaču i jer je izumio mjesec Veljaču, koji nikad ne ide, kako treba. Slobodno mu možeš kasnije još i glavu odrubiti.

S djetinjskom ljubavi
Tvoja
Kneginjica Grozdana«.

»Teto vještice!« poviče. »Ja sam napisala tati jedno pismo, pa te molim, da ga odašalješ!«

»Mensa — stol, mensae, mensae, mensam«, mumljala je udovica Vidojeva. — »Što si htjela? Da odašaljem neko pismo? . . . Dobro, daj ga ovamo!«

Grozdana joj pruži pismo, a vještica uzme u ruku grančicu žutilice, kojim se služila kao čarobnim štapićem i zapjeva:

»Hajde pismo, pisamce,
Popni se na vretence,
Pa poleti Vučini,
Od kćerke ga pozdravi!«

Pri tom nekoliko puta grančicom zamahne preko pisma. Pismo se zgrči, zaleprša malo po sobi, zadrži se nekoliko trenutaka na vretenu, a onda izleti kao velik bijeli moljac kroz prozor.

»Hvala ti lijepo, teto!« reče Grozdana.

No vještica je već bila zarinula nos u svoje učene knjige.

»Alauda — ševa, alaudae — ševe«, mumljala je.

* * *

Debeli kralj Vučina ležao je u svom krevetu i prije spavanja proučavao jelovnik, što mu ga dvorski kuhar složio za sutrašnji dan.

U tom času doleprša jedan ovelik moljac i sjedne upravo kralju na nos. On ga otjera rukom i vikne:

»Ne smetaj me, glupi moljče! Zar ne vidiš, da još i u dubokoj noći moram svršavati državne poslove?«

Ali moljac opet doleti i stade ga golicati po vršku lijeve nosnice. Vučina zakihne iz svih sila i otpuhne moljca, a ovaj — otpuhnut s kraljevskoga nosa — opet se preobrazi i kralj ugleda, na veliko svoje čudo, pred sobom ljepušno pisamce.

»Aha!« pomisli u sebi — »to je i opet neka dosjetka tete vještice . . . No, da vidimo, što je«.

Uzme pismo u ruke i pročita ga. Nato spopadne veliko zvono u ruke i zazvoni. U isti čas uleti u sobu svih sedam ministara.

»Čovjek Kalendraš narušio mi je noćni mir«, vikne ozlojedjeni kralj — a osim toga je svojom glupom Veljačom, koju nitko ne trpi, rasrdio moju dragu kćerku! Pošaljite odmah krvnika, neka Kalendrašu najprije odrubi glavu, a onda ga objesi!«

Sedam ministara poklone se duboko, svaki po sedam puta, i izadju iz sobe. Vučina zijevne, a onda opet uze jelovnik u ruke. Još nije pravo stigao ni do zakusaka, kad netko tiho zakuca na vratima.

»Grom i pakao!« drekne kralj Vučina. »Što je opet? Unutra!«

Sedam ministara udjoše, jedan za drugim, u sobu, a kancelar Dobronja istupi jedan korak napred.

»Oprostite, gospodine kralju«, reče — »ali se nikako ne može!«

»Što se ne može?« zapita kralj.

»Gospodin vrhovni krvnik izjavio je, da se nikako ne može«, produžavao je ministar tužnim glasom.

Kralj postade nestrpljiv.

»Hoću da znam, — š t o se to ne može!« vikao je.

»S Vašim kraljèvskim dopuštenjem«, odgovori kancelar — »gospodin vrhovni krvnik izjavio je, da se Kalendrašu ne može najprije odrubiti glava, a onda ga objesiti«.

»Tako?« vikne kralj ljutito. »Ne može se? A zašto se ne može? Ja sam zapovjedio, da se tako učini, pa će se i učiniti«.

»Oprostite, gospodine kralju«, opet će Dobronja — »gospodin je vrhovni krvnik rekao, da se ne može, jer ako najprije Kalendrašu odrubi glavu, onda ne ostaje ništa, o što bi ga objesio. Zato se, eto, ne može«.

»Tako!« reče kralj lagano. »Zato se dakle ne može?... Dobro dakle!« produži i poče še se za uhom — »kad se ne može, onda se ne može!... No što ćemo onda javiti kneginjici Grozdani, koja se, vezući pregaču, toliko rasrdila na Kalendraša i njegovu glupu Veljaču?«

»Ako se smijem usuditi«, prihvati riječ kancelar, poklonivši se do zemlje — »da gospodinu kralju dadem savjet, onda bih predložio, da sutra pošaljemo Kalendraša u Vučidol, pa neka zamoli kneginjicu za oproštenje«.

»Vrlo dobro, dragi Dobronja!« klimne glavom kralj. »Vrlo dobro! Ali mu recite, neka obuče svoje stajaće (svečano) odijelo!... A sad gledajte, da me pustite na miru, jer sam strašno umoran«.

Sedam ministara opet se, svaki po sedam puta, pokloniše i izadjoše sasvim tiho iz spavaće sobe, jer je kralj Vučina već tako glasno i svečano hrkao, kako samo pravi kralj može da hrče.

* * *

Sutradan ujutro imala je mala kneginjica da vrlo rano podje baki na čarobnjački sat. Tome se djevojčica jako radovala, jer je na taj sat morala obući svoju svilenu žutu opravicu, zataći nekoliko cvjetova u kosu, a u ruku uzeti veliku grančicu žutilice. Stajala je kraj drugoga izvora, ogledavala se u vodi i zatakla još nekoliko žutih cvjetića u kosu.

»Uistinu sam sasvim pristala mala vještica!« nasmijala se, a i bila je vrlo lijepa.

Ali se za čas uozbilji, jer je prababa već isteturala iz kolibe podupirući se o štap i s nekoliko debelih knjiga pod pazuhom. Vještica Žučica sjede, a kneginjica Grozdana čučnu do nje u travu.

»Tako«, reče baka — »a sad najprije kazuj čarobnjačke riječi, koje sam te onomadne učila«.

Kneginjica započe:

Hokus pokus! Bazgov grm!
Zuji, šumi glogov trn!
Sa kamena na kamen —
Nek je nozi taj znamen!

»A kada se to govori?« zapita teta vještica.

»Kad tko prelomi nogu«, odgovori kneginjica.

»Dobro«, odgovori baka. »Ali i onda, kad tko prelomi ruku, samo što se onda, mjesto ,nozi', kaže ,ruci'. Kazuj drugu rečenicu!«

Djevojčica brzo zapjeva:

»*Krvca teče, rana peče;*
Pčela zuji, mačak bruji,
Golub guče i guguče:
Gu-gu-gu!
Rana neka presahne,
Krvca neka prestane!
U-u-u!«

»Ovo se kazuje, kad se tko poreže i ozlijedi prst!« doda odmah.

»Uopće, uz svaku ranu«, reče starica — »da se odmah zatvori i zacijeli. No sada ćemo preći na nešto drugo«.

Baka dozove jednog velikog, zelenog guštera, koji se sunčao na glatkom kamenu. Gušter pridje drhćući i bez opiranja se dade uzeti na dlan staričin. Vještica pokaza maloj kneginjici sve neobične znakove, koje je životinjica imala na hrptu. Sve su to bile basme ili vraška zaklinjanja, kojima se služe bajalice i viješci, a koje su gušteri naučili od staroga kralja Salamona, s kojim su se nekada igrali. Iza toga pokaza teta vještica maloj Grozdani jednog debeljkastog i žuto-crvenog salamandra, koji je čučao u maloj mlačici pokraj izvora.

»Ovaj je salamandar«, rekla je — »stari prijatelj moga pokojnoga muža, Vidoja Vidojevića, koji je svakuda s nama obilazio po svijetu. Salamandar može da ugasi svaku vatru, makar kako bila žestoka«.

Iza toga je djevojčici objasnila, kako se čovjek za ljetnih noći može došuljati do vilinskoga kola; kako se kuha cicvara, popara i mandara; kako se veže metla, na kojoj vještice jašu i još kojekakove potrebne stvari. Mala Grozdana slušala je sve vrlo pažljivo, pa je baka bila s njom vrlo zadovoljna. Zato je na svršetku obuke izvadila iz torbe veliki vještički bonbon i dala joj ga za nagradu.

Vještički bonboni su najbolji na svijetu. Prave se od zmijskih jaja, od nogu stonogâ i crne smole, pa imaju okus marcipana sa čokoladom. Ali je najljepše na tom bonbonu, da se uvijek može sisati i lizati, a nikad ne postaje manji. Kneginjica je dobivala taj bonbon, da ga sisa jedan sat vazda, kad je bila osobito dobra, a onda ga je opet morala vratiti teti vještici.

Žučica opet otetura u svoju kolibu, da uči latinski, a Grozdana sjedne u žuto grmlje.

»Hm... nam, nam!« govorila je i stavila veliki bonbon u usta. Ali još nije pravo ni osjetila slast bonbona, kad iznenada začuje pred sobom žalovito kašljucanje. Ona digne oči i ugleda jednog neobično uparadjenog čovjeka u starom fraku, koji je bio sav krpicama isprešivan. Lice mu je bilo blijedo kao u mrtvaca i činio se strašno zaplašen.

»Brr!« reče kneginjica — »kako si ti čudan svetac! Savjetujem te, da odmah uzmeš veselu masku na lice, jer teta vještica ne trpi tako oporitih i mrzovoljastih lica! Ako te ovakoga ugleda, izrezat će te na kašu, da njom nahrani svoje šišmiše!«

Budalasti čovjek zadrhće od glave do pete.

»No, pristupi bliže«, reče kneginjica — »baka te ovdje ne vidi... A zašto si, molim te, obukao taj iskrpljeni kaput?«

»Pa to je moj najljepši stajaći kaput!« odgovori nesretnik. »Zakrpu na ramenu poklonio mi je slavni rimski Cezar; ovu na koljenu papa Grgur, a ovu —«

Kneginjica pomisli, da je jadnik sišao s uma.

»Tako?« reče ona — »to je malo čudna stvar, jer pape i carevi ne poklanjaju tako malene zakrpe!«

»No ja sam ih uistinu od njih dobio«, jadikovao je čovuljak — »pa je i u mnogim knjigama zapisano, da je upravo ovako, kako kažem«.

»Uostalom, neka bude«, odgovori Grozdana — »meni je svejedno, od koga si podobivao tolike zakrpe. No reci mi, tko si ti upravo?«

Čovuljku poklecnu koljena, da se jadnik gotovo srušio.

»Ja sam Kalendraš«, zaplače starac.

Kneginjica plane:

»Kalendraš?... Onaj, koji me je toliko puta razgnjevio svojim glupim kalendarom, a naročito mjesecom Veljačom, dok sam vezla tetici pregaču? A zašto ti nisu odrubili glavu, a onda vješali? Reci! Ah, moj me otac doista više ne voli!«

»Nije se moglo!« odgovori Kalendraš drhćući. »Nije se nikako moglo. Krvnik je izjavio, kad bi mi odrubio glavu, da onda ne bi ostalo ništa, o što bi me objesio!... Zato me je kralj poslao u ovu šumu, da od tebe izmolim oproštenje. Poveo sam sa sobom svu svoju dječicu, da i ona za mene mole«.

»A gdje su ti djeca?« zapita mala kneginjica.

Kalendraš izvuče iz džepa velik kućni ključ i počne na njemu zviždati. Ali je iz ključa izlazio vrlo jadan i piskutljiv zvuk.

»Daj ovamo taj ključ!« reče Grozdana — »ja umijem bolje zviždati od tebe!«

Ona uze ključ i zazviždi tako glasno, da se orilo po čitavoj šumi.

U taj čas doskakuće preko žutilice čitava četa krasno odjevene čeljadi, koja je Kalendrašu dopirala jedva do koljena. I jedva što su ugledali kneginjicu, popadaše svi, skupa s Kalendrašem, na koljena, i stadoše zapomagati iz svega glasa:

»Oprosti! Oprosti! Oprosti!«

»Dobro, dobro!« mrmljala je Grozdana, kojoj su se djeca vrlo milila. »Ustanite, pa mi recite, kako se zovete?«

Kalendraš pokaže rukom na najvećega u gomili. »Ovo je moj jedini sin«, reče ponosno. »Ime mu je Godina. A svi oni iza njega, njegova su djeca. Onaj najveseliji s plavim uvojcima, zove se Svibanj, a onaj smedji u kupaćim gaćicama, Srpanj; ovaj sa šubarom na glavi, zove se Siječanj, a onaj s kijavicom, koji drži uvijek u ruci nosni rubac, zove se Studeni«.

»Molim te«, prekide ga kneginjica — »tko je onaj sasvim mali i mršavi, s tupim nosom?«

»Ah, Bože!« uzdahne Kalendraš. »To je moja smrtna rana — Veljača«.

»Hodi bliže, mali!« reče Grozdana.

Mališan doskakuće šepećući.

»Pa on je hrom!« klikne kneginjica i uze ga u naručje.

»Jest«, reče Kalendraš — »lijeva mu noga nije zdrava. Čas postaje duža, a čas kraća. Velika je to bijeda s njim«.

Kneginjica pomiluje dečka i reče:

»Dakle si ti Veljača, zbog kojega moram sve vezivo iznova započeti!«

»Ja nisam kriv!« derao se mališan. »Nisam kriv. Ja sam nedonošče! Be, be . . . be!«

Kneginjica posadi maloga plačka pažljivo pokraj sebe na travu i turi mu, da ga umiri, u usta vještički bonbon. On, dakako, odmah poče sisati, pa se utiša.

»No, a tko su oni drugi?« zapita kneginjica Kalendraša.

»Onoj napred ime je gospodja Sedmica«, a iza nje stoji sedmoro njene djece. Onaj, koji nosi na glavi šešir u obliku mjesečeva srpa, zove se Ponedjeljak, a onaj, koji si je na trbuhu narisao sunce, zove se Nedjelja. Onom s oklopljenim šeširom, ime je Srijeda, a onom četvrtom, koji drži u ruci drvenu

sabljicu, što mu je poklonio kršteni kum Perun, ime je Četvrtak«.

»Pa i ja sam nešto dobio od svoga kuma!« poviče mali Utorak i pokaže kneginjici čekić s vrlo kratkim držalom.

»A tko je bio tvoj kum?« zapita ga Grozdana.

»Utor se je zvao«, vikne dječaćić — »a i on je bio Bog, pa još i mnogo veći i jači od Peruna Četvrtkova.

Četvrtak se nato raspali:

»Nije istina! Moj je kum bio jači, pa je i moj mač meni mnogo miliji od tvoga čekića!«

Zamalo, pa bi se ova dvojica počupala.

»No, ne prepirite se dalje!« dovikne im kneginjica. »Dodjite svi ovamo, pa će svaki, jedan za drugim, smjeti da malo liznete veliki vještički bonbon«.

Čitavo društvo pridje i okruži kneginjicu. Ona izvadi bonbon Veljači iz usta, koja su se u prvi mah zategla na plač, ali se deran odmah smirio, jer mu je Grozdana obećala, da će opet doći na red.

Vještički bonbon podje sada kolom uokolo. Svaki ga je liznuo, koliko je jače mogao, ali je dobri bonbon uvijek ostajao velik, kakav je i bio. Kalendraš je morao brojati, pa je svaki od dječaka mogao lizati i sisati bonbon, dok on nije nabrojao pedeset, a onda dati drugome. Svi su se tome veselili osim mjeseca Veljače, kojemu se činilo dugim čekati, dok dodje red na njega. Zato pomisli, da će ipak biti najbolje, da opet počne plakati, pa doista odmah uze rikati:

»Be! Be! Hoću, da se meni dade bonbon. Be! Be!«

»Eto, vidite, kneginjice«, reče Kalendraš — »uvijek tako imam okapanja s njim. Možeš ga odgajati, kako hoćeš, on uvijek ostaje isti, te isti. Ah, što će biti od njega!«

Nestaško se lagodno namjesti na kneginjičinom krilu i stane sisati bonbon . . .

Grozdana uzme malog nevaljanca na krilo, pogladi mu raskuštranu kosu, obriše nos i otare oči. Ali nije ništa pomagalo: deran se derao i derao sve jače:

»Hoću, da se meni dade bonbon! Be! Ja hoću bonbon!«

»Slušaj ti, neugladjeno derište!« reče kneginjica. »Baš si neki tvrdoglavac!«

Nato uzme Petku iz ruke bonbon i stavi ga Veljači u usta. U isti mah se nestaško umiri, namjesti se lagodno na njezinom krilu i stane iz petnih sila sisati bonbon. (Vidi sliku!)

»No, je li slatko?« zapita ga kneginjica.

Derište ne dade nikakova odgovora, nego se samo slasno oblizalo.

Odjedanput Grozdana osjeti neku mokrinu na svom krilu . . . Ona skoči, kao da ju je zmija upekla, posadi maloga u travu i poviče:

»Fuj! Fuj! . . . Zaboga, ovaj ružni deran nema ni truna pristojnosti u sebi!«

Svi poletiše, da očiste kneginjicu, koja je očajno gledala na lijepu svoju svilenu opravicu.

»Ah!« jadikovala je — »moja je lijepa opravica sasvim uništena!«

Kalendraš takodjer počne jadikovati:

»O, kneginjice! . . . Kolika sramota! . . . Da samo znate, koliko sam truda uložio, učeći derana pristojnosti i dobrom ponašanju! Ali on ostaje neotesanac, pa neotesanac«.

»Samo ti šuti, glupi Kalendrašu!« vikne Grozdana bijesna. »Ti si kriv, samo ti! Reći ću to mome tati«.

»Ah, Bože, Bože!« jadikovao je Kalendraš. »Kneginjica mi ne oprašta, pa će i ovo reći svome tati! Bože sveti, Bože! Onda smo propali i bit ćemo ukinuti sa života!«

U tom času čitava družina zaplače:

»Kneginjica nam ne oprašta!« vikali su Mjeseci.

*

»Opet će se potužiti svome tati!« plakala je Sedmica.

»Ah, Bože sveti, Bože!« jecao je Kalendraš.

»Bit ćemo ukinuti!« vikali su Dani.

»Ah, moja lijepa opravica, moja svilena opravica!« tužila je kneginjica.

Samo je mala Veljača sjedila razdragana u travi i sisala veliki vještički bonbon, oblizujući se sve do nosa.

Ovu je buku napokon čula i stara Žučica, pa uzela štap i išepesala iz svoje kolibe.

»Tko se to usudio da mi smeta učenje latinskoga jezika?« vikala je. »Kakav je to lavež i bijes?«

Svi zamukoše kao presječeni. Kneginjica Grozdana otirala je suze i govorila:

»Ah, draga teto vještice! Kalendraš me je uvijek srdio, a sad je došao s ovim malim deranom, Veljačom, koji me je sasvim pomokrio!«

»Oh, draga gospodjo vještice!« jecao je Kalendraš — »vjerujte mi, da nisam ništa kriv! Svemu je kriv samo ovaj nevaljani blesan Veljača!«

Drugi su vikali svi u jedan glas:

»Veljača je kriva! Glupa Veljača! Gadna Veljača!«

Žučica uperi štapom u malo čeljade i zapita ga:

»A što imaš ti da na to kažeš, dijete?«

Mališ ju pogleda raširenim očima.

»Nisam ja ništa kriv!« govorio je. »Nisam ništa kriv, jer sam nedonošče«.

I stane mirno dalje sisati bonbon.

»Ti moraš biti ukinut!« vikali su drugi Mjeseci.

»I ja bih rekao, draga gospodjo vještice«, govorio je Kalendraš — »da će tako biti najpametnije. Bolje je, da se ovaj mali nevaljanac ukine, nego da nas kralj sve skupa ukine sa života«.

»Da si zamuknuo mukom!« vikne na njega Žučica, a onda se okrene prema Veljači.

»Čuješ, mali!« rekla mu je — »podji sa mnom u kolibu. Imam nešto da ti poklonim«.

»Pokloni mi bonbon!« reče Veljača.

»Pa dobit ćeš i to«, odgovori vještica. »Samo podji sa mnom!«

Nato ustane mališ, turi svoj bonbon još dublje u usta, prihvati ruku staričinu i stane skakukati pokraj nje, koliko su ga male nožice mogle nositi.

Žučica otvori jedan veliki ormar i izvadi iz njega šarenu kapicu s mnogim zlatnim praporcima. Iza toga uzme još jednu klepetaljku, pa jedno i drugo stavi u jednu kutiju i dade je djetetu.

»Tako, mladiću moj!« reče ona i pomiluje ga po kosi i licu lako čarobnjačkom svojom grančicom. A sada dobro pazi, što ću ti kazati. Poći ćeš lijepo s Kalendrašem kući i ondje ćeš mirno sačekati svoje vrijeme, kad ćeš opet poći po zemlji. Dotle sjedi u zapećku, ne govori ni riječi, nego mirno sisaj svoj bonbon!«

»Oh, to ću vrlo rado učiniti!« obeća mali.

»A kad te Kalendraš pozove, metni na glavu onu šarenu kapicu, u ruku uzmi klepetaljku i izleti veselo u svijet! Jesi li razumio?«

»Jesam, draga teto vještice!« odgovori Veljača.

Nato ga stara Žučica uzme u naručje i iznese napolje.

»Evo ti tvoje bijede«, rekla je Kalendrašu i položila mališa na zemlju. »Nadam se, da ćeš od njega doživjeti s vremenom mnogo radosti! Ali ga moraš ostaviti na miru! . . . A kralju ćeš reći, da ti je kneginjica sve oprostila!«

»No moja je žuta opravica sasvim uništena!« prekide je Grozdana.

»Ništa za to, dobit ćeš novu«, reče Žučica.

»A dječačić odnosi sa sobom i moj slatki bonbon«, mrmljala je kneginjica dalje.

»Dobit ćeš drugi«, reče teta vještica.

»Doista?« klikne obradovana Grozdana. »Eh, onda ću rado oprostiti i Kalendrašu i svima drugima«.

»Kneginjica nam oprašta!« klicao je Kalendraš. »Djeco, da svi kliknemo za dobro zdravlje i sreću kneginjice!«

Svi mališi poviknu što ih je grlo nosilo:

»Da živi dobra kneginjica Grozdana!«

Jedina je Veljača izvadila ljepljivom rukom veliki bonbon iz usta i piskutljivim glasom zaviknula:

»Da živi dobra teta vještica!« našto opet brzo utisne svoj bonbon medju zube.

Kalendraš duboko skine klobuk pred starom Žučicom i mladom kneginjicom, te sazove svoju četu na okup.

»A sada brzo kući, ti nestašna družino!« rekao je. »Samo da nitko ne opazi, da ste danas svi skupa trčkali po svijetu!«

Gospodja Godina sakupila je svoju omladinu, a gospodja Sedmica svoju.

Samo Četvrtak sa svojom drvenom sabljicom i Svibanj sa turčinkom u kosi nisu trebali poći kući, jer su obojica bila u službi. Oni su se uhvatili ispod ruke i poletjeli veselo u šumu.

»Da si mi točno u dvanaest sati noću došao kući!« doviknuo je Kalendraš za Četvrtkom.

Kneginjica Grozdana stajala je medju grmljem i dobacivala žute cvjetiće za omladinom.

* * *

Usred zime, kad je svih sedam izvora bilo zaledjeno, a žutilica se savijala pod bijelim snijegom, sjedila je kneginjica Grozdana navečer pokraj kamina i zamotavala pletenu pregaču, koju je upravo dovršila, u lijep papir od ružičaste svile.

Čula je, kako teta vještica zaklapa svoje debele knjige, pa je ustala. Jedva je mogla da spremi pregaču u jedan ormarić — jer je pregača trebala

da ostane skrivena do dana bakina rodjenja — kad je starica već prišla k njoj.

»Obuci se, Grozdana!« rekla joj je. »Odvest ćeš se u grad, da pohodiš tatu«.

»Što?« klikne kneginjica i otvori širom usta i oči. »Pa mi nemamo ni konjâ, ni saonicâ! Kako ću se dakle odvesti?«

»To ćeš već vidjeti«, odgovori Žučica. »Samo se obuci!«

»A što ću obući? Ružičastu ili zelenu haljinu s vrpcama ili možda . . .«

»Nijednu od tih«, prekine ju starica. »Obući ćeš sasvim novu haljinu«.

Baka udari triput o dlanove, vrata se na sobi otvore, a veliki ćuk uleti unutra. Nosio je u kljunu jednu kutiju, koju je položio pred Grozdanu na zemlju.

Kneginjica brzo otvori kutiju i nadje u njoj prekrasnu opravu od bijele svile s kratkim rukavima i svu posutu velikim bijelim snjeguljicama. Pokraj oprave ležala je visoka šiljasta kapica i divne svilene cipelice i čarapice.

»Ah, dobra teto vještice!« klicala je djevojčica. »Je li to za mene?«

»Da za koga bi bilo? odgovarala je baka. »A sada se samo brzo obuci!«

Grozdana se stane oblačiti što je brže mogla. Tek što se obukla, kad starica opet triput udari o dlanove. Iznapolja dopru veseli zvukovi praporaca. Baka prebaci preko ramena Grozdaninih debeli ogrtač od krzna i izadju napolje. Pred vratima su stajale prekrasne saone, u koje je bilo upregnuto dvanaest jakih ridjana. Na kozliću sjedio je neki maleni kočijaš, koji je držao uzde, ali se od njega nije moglo ništa razabrati, jer je bio zamotan u debelu vidrovinu. Žučica digne kneginjicu u saone, te ju dobro zamota debelim pokrivačem.

»Vozi!« vikne malom kočijašu, a onda se brzo povrati u kolibu.

Kočijaš je veselo pucketao bičem i kao vjetar jurio vedrom mjesečinom noći. Srebrni praporci zveckali su po šumi, da su sa svih strana dolijetali jeleni, srne i zečevi, zagledavajući se u vesele saonice.

»Zvec . . . zvec . . . zvec . . .«

* * *

Te je večeri debeli kralj Vučina I. sjedio u najvećoj dvorani svojega dvora. Slavio je neku slavu i pozvao mnoge goste, ali je njemu bilo strašno dosadno. Pa i svima ostalima, koji su sjedili za velikim stolom, bilo je dosadno, kao i njemu.

Kralj Vučina zijevne, pa zijevne i kancelar Dobronja. I ministri zijevnuše i svi drugi za njima, jer im je bilo tako dosadno, da je jednome zapela u grlu kost od pileta, drugome komad kruha, a trećemu crvena mrkva.

U tom času dopre iznapolja veselo zveckanje praporaca i jasno pucketanje biča.

»Pogledajte, dragi Dobronja, što se to napolju dogadja!« reče kralj Vučina svome kancelaru.

Kancelar skoči i pohrli prama prozoru.

»Pred dvorskom kapijom stoji čudna sprega!« poviče. »Srebrne saone sa dvanaest ridjana; dvanaest bijesnih ridjana, gospodine kralju!«

»A tko sjedi u saonama?« zapita kralj Vučina.

»Nešto sjedi«, odgovori kancelar — »ali je tako zamotano, da se ne može razabrati, što to upravo sjedi. Kočijaš je neko vrlo maleno čeljade u debeloj bundi; skočio je s kozlića dolje, pa stavlja malene srebrne kotačiće pod salínce«.

»A čemu to?« zapita kralj.

»Ja ne znam«, odgovori kancelar Dobronja. »Sad se eno opet penje na kozlić i vozi prema kapiji . . . Gle, gle! udara bičem po kapiji i u isti mah se oba krila otvaraju! Sad ulazi«.

Začuju se praporci u stubištu, a čas kasnije udaranje biča po vratima kraljeve dvorane, koja se odmah otvaraju.

U trenutku, kad su saonice uletjele u dvoranu, zbaci mali kočijaš sa sebe bundu, a kneginjica Grozdana povede se za njim. Dvanaest ridjih konja digoše vratove i potrčaše što su brže mogli u dvoranu. Jurili su oko velikoga stola, a svi srebrni praporci na njima zazveketaše, da je bila prava milina. Mali kočijaš imao je na glavi crveno-bijeloplavu kapicu, na kojoj su zlatni praporci zveckali, kao da se nadmeću s praporcima na konjima. Kad je stigao do kralja Vučine, potegne uzde, a konji zastadoše, kao da su ukopani. Kneginjica Grozdana iskoči, potrči prama kralju, zagrli ga i poljubi usred nosa. Pri tome je klicala:

»Tata kralju! Kako ti je?«

Kralj Vučina nije se mogao načuditi, kako mu kći dolazi tako iznenada u goste. Zato se okrene prama kancelaru i zapita ga:

»Ne znam, da li se to uopće slaže s dvorskom etiketom?«

U tom času sidje i mali kočijaš s kozlića, brzo otrči za kraljeva ledja i popne mu se po perčinu na ramena, pa preko glave skoči i stane usred stola pred kralja.

»Haj! Haj« vikao je.

Kralj i ministri nisu znali, kako bi se držali, a i kneginjica Grozdana gledala je mališa sa zaprepaštenjem.

»Zar me više ne poznaješ, kneginjice?« viknuo je mališ. »Pa ja sam Veljača, a ovo ovdje«, nastavi on mašući kapom i klepećući klepetaljkom — »dobio sam na dar od drage tete vještice, pa ću danas ovim razveseliti čitavo društvo«.

On skoči prama kralju Vučini i udari ga klepetaljkom usred trbuha, našto se kralj stade strašno smijati. Nestaško pretrči preko čitavoga stola, udarajući klepetaljkom po gostima, a praporcima na

kapi zvekećući im pred nosom. Lijepe gospodje i plemenita gospoda, koji još čas prije nisu znali što bi od dosade počeli, sada su se odjedared tako razveselili, da bi najradije sav svijet izljubili.

»Pogledaj malo, što smo dovezli u saonicama!« vikne mališ kneginjici Grozdani.

Ona pridje saonicama i nadje na dnu saonicâ veliki broj šarenih klepetaljki, pa svilenih kapica sa crvenim, bijelim i plavim bojama. Ona pridigne svoju suknjicu, sve poslaže u nju i donese Veljači.

Mališ udari svojom klepetaljkom o jednu veliku bocu i poviče:

»Haj, haj! Molim mir, jer hoću da održim govor... Ja sam Veljača, a zovu me i princom Karnevalom. Došao sam, da vam oduzmem sve brige i sve hire, te da vas oslobodim od glupe mrzovolje. A sada stavite svi na glave ove kapice i zaklepećite klepetaljkama, pa budite veseli, smijte se i vičite skupa sa mnom: Haj, haj!«

Pri tome je dobacivao gostima kapice i klepetaljke. Kneginjica Grozdana uze najveću kapu i natakne je na glavu tati kralju, a onda mu u ruku tutne klepetaljku, koja je najbučnije klepetala.

Kralj Vučina skoči i poviče što je glasnije mogao:

»Haj, haj!«

I svi gosti za njim skočiše i povikaše: »Haj, haj, haj!«

Onda svi stadoše obilaziti dvoranom u povorci. Na čelu je stupao kralj Vučina, noseći na grbači Veljaču. Iza njega se vozila kneginjica Grozdana, sjedeći u saonicama i upravljajući samâ ridjanima. Iza saonica ponosno je stupao čovjek Kalendraš u svom stajaćem kaputu, a iza njega svi ostali. Kralj Vučina uspne se na svoje prestolje i ondje sjedne, dok je mali princ Karneval sjedio na naslonu.

»Kalendrašu!« vikne kralj. »Dodji malo bliže!«

Kalendraš se približi i pokloni se do zemlje.

»Kalendrašu!« reče kralj. »Ja bih te doduše trebao najprije objesiti, a onda ti odrubiti glavu, jer mi nikad nisi ništa kazivao o velikom talentu male Veljače. No kako sam srca milostiva i pošto je mališ za tebe uložio dobru riječ, zato ću ti podijeliti veliku zvijezdu ludačkoga reda Mjesečeva Teleta s hrastovim listom i mačevima«.

Kralj namigne kancelaru, koji pristupi i pribode na grudi presretnoga Kalendraša veliko odlikovanje.

»A ja«, produži kralj — »kralj Vučina I. od Posavine i Podravine, odredjujem, da od dana današnjega, svake godine po tri dana, mali mjesec Veljača, pod imenom princ Karneval, bude moj opunomoćnik, koji za to vrijeme može raditi, što ga je volja!«

Mališ povuče velikoga kralja za perčin i šapne mu u uho:

»Dodaj mi ovamo kneginjicu Grozdanu, striko kralju!«

Kralj Vučina se sagne i digne kneginjicu, koja je sjedila do njegovih nogu, u naručje. Mališ ju pograbi za crne pletenice i poljubi je usred sredine rumenih usta.

Nato glasno vikne:

»Haj, haj! Ja sam princ Karneval, a ovo je moja lijepa princeza!«

Svi gosti u jedan glas povikaše:

»Neka živi princ Karneval i njegova lijepa princeza! Haj, haj, haj!«

I svi su se smijali, klicali i podcikivali, da je bila milota.

Tako je maleni, bijedni mjesec Veljača došao do velike časti, pa se još i dandanas slavi kao najveseliji mjesec u godini.

4.

Stara poštanska kola

Jednoga dana reče Zvrko Zvonku:

»Ako imaš petlje, možemo i sami doživjeti onakovih pustolovina, kakve nam obično pripovijeda baka. Ja znam i kako! Na livadi stoje jedna stara poštanska kola, u koja treba da se uvučemo... Ja sam već nekoliko puta bio u njima!«

Prve subote podjoše oba dječaka na livadu. Prema Zvrkinom predlogu ponijeli su sa sobom sve, što je bilo potrebno, da dožive pustolovinu: najprije nekoliko komada kruha sa šunkom (bez toga Zvrko ne bi mogao obastati), onda velik komad uzice, jedan džepni nožić, maleni durbin, što ga je Zvonko dobio od svog kućnog učitelja, i jednu pištolju-praskavicu, koju je Zvrko dobio od nekog drugog dječaka u zamjenu za tri staklena klikera.

Nedaleko od šume stojala su na livadi velika, žuto obojena, stara poštanska kola. Imala su samo još tri kotača, a nitko nije znao, kako su onamo došla. Oba dječaka uvukoše se dakle u kola i izvališe se na slamu, koju je Zvrko već ranije dovukao unutra.

Najprije pojedoše kruhove sa šunkom. »To je uvijek najbolja priprava za sve čarobne pustolovine«, govorio je Zvrko — »iza toga se čovjek mora izvrnuti na ledja i malo se odmoriti«.

Tako i učiniše, pa domala zaspaše kao puhovi.

Nekoliko časova kasnije pričini se Zvonku, kao da ga Zvrko gurka; držao je u ruci durbin i pružao ga Zvonku, govoreći mu:

»Evo s ovim ćemo se učiniti sasvim malenima, da se uzmognemo provući kroz rupicu, koja vodi u čarobnu zemlju«.

Zvonko primi durbin, ogleda ga sa svih strana, pa reče:

»Ne razumijem, kako bi se čovjek s ovim mogao učiniti malenim«.

»Sasvim jednostavno! Onako, kako su učinila ona dva kraljevića, o kojima naša baka pripovijeda. Ah, pa ti i ne poznaješ tu pripovijest?... Gledaj, ja ću ti pokazati! Pogledaj malo kroz prozor naših kola! No, što vidiš napolju?«

»Vidim cestu s drvećem«.

»A sad uzmi durbin, pa pogledaj kroza nj. Što vidiš sada?«

»Istu cestu i drveće, ali sve mnogo veće«.

»Sad okreni durbin, pa opet gledaj!«

»Gle, sad je sve tako sitno i majušno«.

»Eto vidiš«, reče Zvrko — »u tom je sva tajna i sva dosjetka! Okreni durbin, pa ću i ja biti sitan i majušan«.

Zvonko pogleda kroz obrnuti durbin na Zvrka i — doista! Pričinio mu se malenim kao palac. On se strašno uplaši i durbin mu ispade iz ruke. U tom času opazi, kako se Zvrko, što je brže mogao, kroz slamu primiče durbinu. Dakako, nije mogao dići durbina, jer je bio odviše malen, ali ga je tako namjestio, da je mogao kroza nj gledati na Zvonka. I gle čuda nevidjena! U istom času srozao se i Zvonko i postao malenim kao palac.

Zvonko se zaprepasti i zapita prijatelja, kako će opet postati veliki?

»Sasvim jednostavno«, odgovori Zvrko. »Treba samo da sa prave strane pogledamo kroz durbin!«

Zvonko htjede da odmah to pokuša, ali se Zvrko nasmija i reče, da mu ne pada ni na kraj pa-

meti gledati sada s prave strane kroz durbin, jer najprije treba da dožive pustolovinu, a kako se Zvonko nije sâm svojom snagom mogao učiniti velikim, morao se, htio ne htio, pokoriti svojoj sudbini.

Mladići su se gledali. Sve njihove stvari postale su, skupa s njima, malene: njihova odijela, džepni nožići, klikeri, jednom riječju sve, što su sa sobom ponijeli.

»Sva sreća, da smo za vremena pojeli svoje kruhove sa šunkom, jer bi i oni postali ovako maleni«, reče Zvrko. »A sad da pogledamo, ima li ovdje kakva rupica«.

»Počekaj malo, Zvrko!« klikne Zvonko. »Moram se prije useknuti!«

»Pravi pustolov!« promrmlja Zvrko.

Zvonko potraži u svim džepovima, ali rupca nikako da nadje. Napokon ga, na dohvat ruke opazi na zemlji ležeći; ali je bio velik kao kakva ponjava! . . . Ispao mu je naime iz džepa prije nego što su se oni počeli gledati kroz obrnuti durbin, pa dakako nije postao malen skupa s njima..

»Ponijet ćemo ga sa sobom kasnije, kad opet narastemo«, izjavi Zvrko, jer je rubac bio sada tako velik, da bi ga jedva mogli podići sa zemlje. Zato obojica kleknu i još se jedanput pošteno useknu, a onda se počnu dizati uza slamu.

* * *

Tako su se dosta dugo penjali, kad se gomila od slame počne spuštati. Pred njima se ukaže duboka, dosta okomita rupa, da su joj jedva mogli dogledati dno.

Oprezno se spuste dolje, držeći se čvrsto za pojedine slamke. Ali čuda nečuvena! Što su dublje zalazili, sve im se bezdanijim učinilo ždrijelo slame a postajalo je i sve strmije. Bilo je gotovo nemoguće da dublje zadju. Zato sjedoše, kako su mogli, da promisle, što bi sad trebali učiniti . . . Odjedanput osjetiše, kako se slama, na kojoj su sjedili, počela

spuštati, najprije polagano, a onda sve brže, dok napokon nije poletjela s tolikom brzinom, da nisu više ništa ni čuli, ni vidjeli. Dječaci zavrištaše, koliko ih je grlo nosilo, ali im, dakako, nije ništa pomagalo. Bili su zatvorili oči i uhvatili se za ruke — hup! Sjedili su na dnu!

Premda su još uvijek sjedili na svojoj slamci, ipak su se žestoko udarili. Opipavali su jedan drugoga, udo po udo, da li se na njima nije nešto prelomilo, ali su — na slavu božju! — bili sasvim čitavi. Tek iza toga stadoše se obazirati, da vide, kud su se to sunovratili.

Nalazili su se u jednom velikom vrtu. Možda je to bio i vrlo malen vrt, ali se njima pričinio golemim, jer su sami bili tako sićušni i krhki. Ono, što im se u prvi mah pričinilo velikim drvećem, pokazalo se sada, da je cvijeće i drača, ali dakako, mnogo veće od njih. Pošli su donekle putem i opazili na širokom listu bokvice jednog velikog uholeža, koji je mirno sjedio i pušio cigaru.

Kad ih je ugledao, dovikne im:

»Dajte mi jednu žigicu!«

Ali naši momci nisu imali žigicâ, pa se Zvonko za to skromno isprića. No Zvrko, koji je bio drskiji, zapita:

»A za što trebate žigice, gospodine uholežu? Zaboga, vaša cigara gori«.

»Glupi dječače!« reče uholež — »pa čovjek uvijek treba žigicâ. Ja ih skupljam! Dosad sam skupio pet bilijuna, šest stotina šezdeset i tri«.

»A gdje ste ih tolike spremili?« zapita Zvonko.

»I ti si mi neki tikvan«, odgovori uholež — »gdje bi ih spremio, nego u džepu!«

Nato stade vaditi iz džepa jednu žigicu za drugom i bacati ih na zemlju. Kad je već sva zemlja bila puna, vikne Zvrko:

»Dosta, gospodine uholežu; sada vjerujemo, da imate toliko žigicâ«.

»Zvekane mali«, reče uholež — »imam ih ja mnogo više«. I opet stade bacati na zemlju jednu žigicu za drugom.

Kad al odjedanput žigice se podigoše i stadoše plesati. Spopadoše dječake za ruke i uzeše skakati, skupa s njima, oko uholeža.

To je potrajalo tako dugo, dok se gospodinu uholežu nije cigara ugasila. Nato se on prigne i dohvati jednu žigicu, kojoj nije pomagalo nikakovo plakanje, vrištanje i bacakanje. On stane trti glavom žigičinom o škatulju, no pošto je žigica tako strašno plakala, pa se od suza sva pomočila, nije mogla da se upali.

Uholež ju odbaci i vikne:

»Pridjite mi vi, momci, bliže, pa ću vâs pripaliti«.

Ali naši momci nikako nisu bili voljni da po služe uholežu kao žigice, nego dadoše nogama vjetra, pa pobjegoše glavom bez obzira.

* * *

Nisu stali, dok ih nije izdao dah, pa se zaustaviše od strašne umornosti.

Najednom začuju sitan i tanak glasić:

»Pomozite mi, ako Boga znate!«

Ugledaše pred sobom na zemlji jednog malenog mrava, koji je vukao komadić drveta, kojega nije mogao dalje ponijeti.

»A što si nakanio s tim drvcetom?« zapita ga Zvonko.

»Nosim ga na gradnju«, odgovori mravak. »Gradimo novu palaču za našu kraljicu«.

Govorio je tako tiho, da su naši dječaci morali kleknuti, da ga uopće mogu razumjeti.

»Daj govori malo glasnije, mali mravče«, reče Zvonko.

»Pa već se i ovako odviše napinjem«, zašapuće mravak. »Jače ne mogu vikati«.

Zvonko prihvati drvce i ponese ga do gradnje, dok je mravak pokraj njih trčkao.

»A ne bi li ti nama mogao pokazati tu palaču i kraljicu?« zapita ga.

»Vi ste tako strašno veliki, da ne biste mogli ni ići hodnicima u gradnji«, odgovori mravak.

»Zar ti to zoveš velikim, glupi mravče?« nasmija se Zvrko. »Trebao bi nas vidjeti, kakvi smo u običnom životu; tamo smo zacijelo tisuću puta veći, nego sada«.

Nato mravka spopadne toliki strah, da je utrčao u gradnju što je brže mogao.

Zvrko ga je dozivao, da izadje, ali mravak nije izašao. Zato Zvrko uze jednu grančicu i stade njom badati po mravinjaku.

»Već ćemo ga mi istjerati napolje«, vikao je.

Mravak doista izadje, ali nije došao sâm. S njim izadjoše stotine dugih mravaka, donoseći svaki sa sobom po jedan zašiljeni mač. Prvi ubode u nogu Zvrka, koji je od straha zajauknuo i ispustio grančicu. Dječaci okrenuše pete i uzveraše se na jedan kiseljak. Na vršku sjedoše na jedan list, otkinuše svaki po jednu grančicu i stadoše se njima braniti od mravaka, koji su se uz tanku stabljiku mogli popeti samo po jedan ili po dva ... Kad su mravci razabrali, da ovako ne će ništa izraditi, stadoše izvoditi drugu osnovu. Rovali su i kopali zemlju, da sruše kiseljak. Dječaci to opaziše i strašno se prepadoše. Premda bi lako mogli izaći na kraj sa nekoliko desetaka mravi, ovolike stotine značile su za njih neminovnu smrt.

»Što ćemo sada i kako ćemo?« zapita Zvonko.

»Pokušat ćemo, da predjemo na bokvicu, koja stoji pokraj našeg kiseljaka. Jedna grana privija se prema nama. Možda to mravci ne će ni opaziti«.

Oni oprezno predju na granu, koja se savijala iznad bokvice. Već su bili stigli na posljednji list, kad Zvonko u najvećem zaprepaštenju, pokaza

rukom nešto na zemlji. Zvrko pogleda: — ispod njih je sjedila velika i krupna žaba, koja je otvarala svoju široku gubicu, kao da bi ih obojicu htjela progutati... (Vidi sliku!)

»Samo oprezno!« vikne Zvrko — »da joj ne padnemo u ždrijelo!« Ali je bilo već prekasno. Mravi su već bili podrili korenje, kiseljak se zanjihao i oni padoše ravno žabi u otvorenu gubicu.

Žaba samo gutne i već se obojica nadjoše u njenom trbuhu.

»Dobar zalogaj!« reče žaba — »uistinu, vrlo dobar! A sad ću još uloviti jednu muhu, kao poslasticu poslije ručka!«

Naša dva dječaka sjedila su stisnuta u žabinom trbuhu, ne znajući, što bi radili. Zato stadoše gorko plakati i zapomagati što su jače mogli.

»Budite mirni«, reče žaba — »da vas bolje mogu svariti!« Nato opet zine i gutne — i u trbuh se došeće jedna muha.

»No, za danas će biti dosta«, produžavala je žaba. A sad ću da zapjevam jednu pjesmicu!« I zapjeva što je jače mogla: krek, krek, krek, da je sav trbuh ozvanjao i dječaci morali začepiti uši.

U žabinu trbuhu bilo je mračno kao u grobu; samo kad je žaba otvarala usta, dopiralo je unutra nešto svijetla. Kad je muha ugledala svoje supatnike, sjela je tiho sasvim pokraj Zvrke i počela plakati.

»Nemoj se gurati!« reče joj Zvrko — »i tako je već odviše tijesno. Doista, nisam još nikad u životu vidio ovako tijesnog žabljeg trbuha!«

Već mu je bilo dodijalo plakanje, pa se domišljao, kako bi se izvukli napolje.

»Dakle, što će biti od nas?« zapita on muhu.

Muha obriše suze svojim džepnim rupcem i reče:

»Bit ćemo svareni!«

»A je li to ugodno?« zapita je Zvonko.

Ispod njih je sjedila velika i krupna žaba . . .

»Ja ne znam, jer još nikada nisam bila svarena«, odgovori muha — »ali bih rekla, da je stvar vrlo neugodna«.

»Vi ste oboje kukavice!« reče Zvrko. — »Moramo pokušati da se izvučemo. Poškakljat ćemo žabu, pa će nas možda iskihati«.

I sve troje počnu žabu škakljati; no ona je mirno kreketala dalje. Iza toga počnu cupkati, dok im žaba nije doviknula:

»Smirite se i ne kvarite mi pjevanja!«

Napokon Zvrko izvuče iz džepa svoju pištolju-praskavicu i odapne je. Zvuk je bio dosta jak, pa je žabi u trbuhu nabrekla oteklina. To je bilo i za nju malo previše.

»Počekajte, ja ću vam sama priskočiti u pomoć«, vikne ona i izbljuje ih sve troje.

Kad su se našli na travi pred njom, pogleda ih žaba ljutito i počne strašno psovati:

»Šta? Htjeli ste da budete slasna večera, a ponašate se tako neuljudno? Stid vas bilo! Neotesana ste vi čeljad, koja ne umije ni da se dade mirno svariti. Tornjajte mi se ispred očiju! Za kaznu ne ću vas više ni pokušati da pojedem«.

* * *

Troje puštenih zarobljenika nije dalje ni čekalo, nego gledalo, da što prije odmaknu.

»Pih, kako smo zamazani!« reče Zvonko. »Bilo je vrlo neprijatno u žabinom trbuhu«.

»Ja znam, gdje bismo se mogli oprati«, klikne muha veselo i povede ih uz jednu malu strminu, na kojoj je raslo mnogo žutih maslačaka. U svakom cvijetku bila je po jedna krupna kap rose, tako da je izgledalo upravo kao kakav umivaonik. Zvonko i muha uzeše se odmah prati. Zvrko u prvi kraj nije htio, ali se napokon ipak oprao, jer se stidio od muhe, koja je vrlo voljela čistoću.

Dotle se već počeo spuštati suton, a sunce sve dublje zalazilo. Kad su to naši dječaci opazili, zaželješe se kuće — Zvonko zbog toga, što se bojao, da će ga mati izgrditi, a Zvrko, jer je bio gladan. Stanu se ogledavati, da nadju poštanska kola, ali zbog guste trave nisu mogli ništa vidjeti.

»Ne znaš li, gdje stoje naša poštanska kola?« zapitaše muhu.

»Kako ne bih znala? Ali su dosta daleko odavde. No kako vi ne umijete letjeti, dozvat ću svoga konjića, pa možete donde odjahati«.

I muha glasno triput zamumlja, našto doskakuće velik zeleni skakavac, koji se zove i kobilica. U žvalama bile su mu uzde, a na ledjima dva sedla.

Dječaci uzjašu i zahvale dobroj muhi iz dna srca. No ona nije htjela ni da sluša ni za kakvo zahvaljivanje, jer je ona njima imala da zahvaljuje za svoj život, pošto bi još i sada sjedila u ružnom žabinom trbuhu i varila se, da nije bilo njih. Nato pozove dječake, da prvom prigodom podju s njom k njezinu ocu, koji je kralj u Kraljevini Muhâ, pa bi se vrlo radovao, da može vidjeti spasitelje svoje kćerke jedinice.

Dogovore se za prvu subotu, našto odjašu. Kobilica preskakivala je visoku draču i travu i odmicala u velikim skokovima. Već izdaleka ugledaše žuta poštanska kola, a domala skoči vjerna kobilica s dječacima u otvoreni sanduk. Uletjevši unutra, poskoči još jedanput i zastane tako naglo, da se i Zvonko i Zvrko prekobaciše s nje na zemlju, te se nadjoše upravo pred svojim durbinom. Brzo pogledaše kroza nj, Zvonko na Zvrka, a Zvrko na Zvonka, ali onda osjetiše u kostima toliku umornost od silnih pustolovina, da se nisu više ni dizali, nego onako, kako su ležali, zaspaše kao zaklani.

Nisu dugo spavali, nego se probudili i u čudu se zagledali jedan u drugoga. Ali nisu imali kad, da govore o svojim doživljajima. Sunce je već bilo zašlo, pa su potrčali, da prije noći stignu kući.

5.

Prognana vila

Baka je pripovijedala ovo:

»Trbonja!« reče vilinska kraljica Ravijojla svome prvome ministru — »Trbonja, ovako ne možemo dalje!«

Prvi ministar domigne jednoj maloj vili, da ga počeše za uhom, jer on to u svojoj otmenosti nikad nije sâm radio, i odgovori:

»Istina, gospo kraljice, tako doista ne možemo dalje!«

»Otkad postoji svijet«, produži kraljica — »nije još nikada bilo tako neobuzdane vile. Ta Uzvijojla sasvim se nekako izmetnula, pa moramo nešto učiniti s njom«.

Tako oni još u riječi bili, kad dotrči vičući šest mladih vila s kosom, koja se vijorila za njima.

»Uzvijojla me uštinula u rame, da mi je odmah meso poplavilo!« vikala je jedna.

»Uzvijojla mi je u krevet sasula svrbljivoga praška«, jadikovala je druga — »pa se moram neprestano grepsti«.

»Uzvijojla je mene kod kupanja uvijek zagnjurivala pod vodu«, dahtala je treća — »pa ne mogu ni sad da dodjem do daha«.

»Uzvijojla mi je rekla, da imam kurje oko«, tužila se četvrta.

»Uzvijojla je pojela moju pogačicu«, jecala je peta.

»Uzvijojla me uvijek poteže za kosu«, cičala je šesta.

»A zašto ti nju ne potegneš za kosu?« zapita kraljica.

»Pa nju gotovo više i ne možemo potezati za kosu«, odgovori mala vila. »Uzvijojla je rekla, da su duge kose glupe, pa je svoje podrezala do vrata!«

»Vidi, vidi!« uplete se ministar. »Pa to se protivi svakom običaju«.

I kraljica je bila bijesna. Duga kosa, koja dopire ispod koljena, bila je dika i ponos svih vila, a sada je Uzvijojla i tu kosu podrezala.

»Strašno razuzdano čeljade!« reče kraljica.

»Tako više ne može ostati!« govorio je gospodin Trbonja. »Gospa kraljica mora proti tome nešto učiniti«.

»Pa to i hoću!« prihvati kraljica. »Ja ću je prognati«.

»Samo kad bi kraljica izvoljela odrediti mjesto i vrijeme, kad se i kuda se razuzdanka ima da progna«, reče ministar.

Vrijeme, za koje se kraljevna ima prognati, trebalo je naime jasno odrediti, jer vîle ne žive ni u kakvom vremenu ili žive u doba, koje one sebi same odaberu.

»A koje vrijeme ti držiš, da bi bilo najzgodnije, Trbonja?« zapita kraljica.

»Ja bih preporučio kraljici početak dvadesetoga vijeka«, reče ministar. »To je doba, kad su ljudi najdosadniji. Za mjesto progonstva pokorno bih preporučio veliki cvjetnjak, gdje će se mlada kraljevna možda naučiti malo blagosti«.

Kraljica odmah prihvati ovaj predlog gosp. Trbonje, jer joj se pričinio vrlo dobrim. Smjesta divljakinju Uzvijojlu, koja je spavala pod starim hrastom, po nalogu kraljičinu dignu laki povjetarci i brzo je — kroz vremena i zemlje — prenesu u vrt, u koji je bila prognana. Ona nije ni opazila to

prenošenje, nego je dalje drijemala pod ružama na mekoj, zelenoj travi, na koju su je položili.

No taj je vrt pripadao jednom od najljepših ljetnikovaca u okolici velikoga grada. Bio je vrlo dug i širok, gotovo čitav park, koji se zidom dijelio od jedne šume. Vrt i ljetnikovac bili su svojina roditeljâ jedne djevojčice, koja se zvala Jelica.

Kad se vilinska kraljevna probudila, pogledala je oko sebe. Protrla je očice, jer je mislila, da još i dalje sanja, pošto joj se sva okolica pričinila nepoznatom. Premda je veliki vrt bio vrlo lijep, ipak se nije mogao mjeriti s vilinskim krajem, jer je tamo lijepo kao nigdje na svijetu i još mnogo ljepše nego u talijanskoj zemlji, gdje rastu limunovi i naranče na drveću i gdje se velike, zlatne kruglje sjaju na suncu. Uzvijojla opazi, da se nešto s njom dogodilo; zazvala je glasno svoje drugarice, ali joj nitko nije odgovorio. U tom času doskakuće jedan derančić, koji je po zraku mahao grančicom plavoga jorgovana. Bio je to Dražen, mali vilenik i vilinski službenik, kojega je Uzvijojla naročito voljela, jer je uvijek bio veseo.

»Dobro jutro, gospodjice Uzvijojla!« pozdravi je on. »No, pa kako je?«

»Kako bi i bilo!« odgovori vilinska kraljevna — »a gdje smo mi to upravo?«

Vilenik joj ispripovjedi, da je prognana i da je noćas ovamo prenešena.

»To mi je zacijelo izradio onaj gadni Trbonja«, klikne kraljevna — »jer sam mu u vlasulju utakla jednu baburu. No čekaj malo, dok mi on dopadne u šake!... A reci mi, Dražene, što bih ja imala ovdje raditi?«

»Imaš da se u ovom velikom vrtu naučiš blagosti«, odgovori mališan. »Kad postaneš blaga, moći ćeš se povratiti, a onda će ti Trbonja svaki dan održati po dvije lekcije iz otmenog ponašanja«.

»No čuješ«, vikne Uzvijojla — »onda se ne želim više ni povratiti onamo... A jesi li i ti prognan, Dražene?«

»Nisam«, odgovori vilenik. »Mene su samo poslali za tobom, da ne budeš sama. Povrh toga imam da od vremena do vremena odnosim kraljici vijesti, koliko si u blagosti napredovala«.

»Slušaj, momčiću«, prekine ga Uzvojojla — »što je to upravo blagost?«

»A odakle bih ja to znao?« odgovori Dražen. »Nisam ni ja nikad o tome ništa slušao!«

Nato se mlada vila rastuži i obori glavicu.

»Pa kako ću onda postati blaga, kad ne znam ni šta je to?«

Mališan pokuša da ju tješi:

»Možda će to doći samo od sebe, kad se budeš ovdje pošteno dosadjivala!«

»Ali meni ne pada ni na kraj pameti, da se dosadjujem!« zatuži kraljevna. »Ah, Bože sveti, sad nemam nikoga, koga bih štipala, gurkala i potezala za kosu! To je upravo grozno!«

Glasno je jecala, a vilenik ju je puštao da se isplače, jer bi to mogao biti početak blagosti.

»Ah!« jadikovala je kraljevna — »da imam ovdje bar svoj svrbljivi prašak!«

»Ja sam ga donio!« nasmija se vilenik i izvuče iz torbice, koja mu je visjela o boku, zamotak s praškom.

Uzvijojla primi zamotak i odmah postane vedrija.

»O, ti mili i dragi moj Dražene!« kliknula je. »Ti si doista divan momčić! A sad da se obazremo i potražimo koga, tko čezne za svrbljivim praškom! A ti možeš brzo odletjeti u vilinsko kraljevstvo i pripovijedati mojoj mami, da sam već mnogo napredovala u blagosti!«

Ona poljubi dječačića i baci ga visoko u zrak. On odleti odmah kroz granje, mašući veselo grančicom jorgovana.

»Gledaj samo da dugo ne izostaneš, Dražene!« dovikne za njim mlada vila.

* * *

Uzvijojla potrči kroz vrt, da malo pogleda kraj svoga progonstva. Bilo je hladno, premda je bila sredina ljeta, a sunce visoko na nebu. Ona pretrči preko široke tratine i zagazi u lijehe karanfila, koje su se širile kao srebrni ćilimovi. Ulovila je i nekoliko šarenih libela, koje je postavljala na dlan i opet ih puštala u zrak. Onda zastane, jer je nedaleko od sebe razabrala šum, kao da netko pili drva; sakrije se iza jednoga grma i polako se stane šuljati.

Bio je vrtlar sa crvenom bradom, koji je poslije ručka prilegao i hrkao, kao za okladu. Uzvijojla mu se približi na prstima i počne ga promatrati. Vrlo joj se svidio, jer je imao debeo nos, koji je izgledao upravo kao krumpir.

U tom času opazi, da vrtlaru nešto viri iz džepa. Ona mu izvuče iz kaputa neki papir i opazi, da su novine. Razavije ih, sjedne i počne čitati. Vile naime umiju čitati, pisati, govoriti i koješta drugo, čim dodju na svijet, pa ne trebaju istom učiti. To je vrlo korisno uredjenje, pa bi ga svakako valjalo uvesti i medju ljudskim rodom.

Vilinska kraljevna čitala je »Najnovije Novosti«, pa kako je htjela da sazna, što se u svijetu dogadja, produžila je da i dalje čita. Tako je saznala, da se neko dijete strašno opeklo, jer se neoprezno igralo sa žigicama, pa joj se to dalo jako na žao. Saznala je i da se neki novi spomenik otkrio, pa da je netko pri tome održao svečanu besjedu — no to nju nije zanimalo. U tim novinama bilo je zapisano i kolika je cijena pšenici, raži, svinji i volu. No to ju je još manje zanimalo. Ali o vilinskoj zemlji nije ništa pisalo u tim glupim novinama, pa se zbog toga kraljevna razljutila, jer bi vrlo rado saznala nešto o svome progonstvu. No ona je već naslućivala, zašto je to tako: otkad je naime gosp. Trbonja ministar u njihovoj kraljevini, uvedena je vrlo stroga cenzura, pa je to i razlog, zašto se kod nas tako malo saznaje o vilinskoj zemlji.

Mala vila dakle nikako nije bila zadovoljna s novinama, ali kako joj onaj novinar nije bio pri ruci, odluči, da bar jednog čitaoca tih glupih novina naljuti: naime vrtlara. Zato otvori svoj zamotak i pospe vrtlara, koliki je bio dug i širok, svrbljivim praškom, ali tako oprezno, da samoj njoj ništa ne padne na ruku. Iza toga utrgne jedan dugi vlat trave i poškaklja njom vrtlara u nosu. On kihne u snu, no pošto ga je Uzvijojla i dalje golicala, morao je još triput kihnuti, pa se tako i probudio. Najprije je zijevnuo, a onda osjetio neko strašno svrbljenje na desnoj nozi.

»Hm!« reče on. »Bit će i opet kakav drski mrav!«

On se počeše, ali ga u isti čas zasvrbi i na vratu, na rukama, na prsima i na drugoj nozi. Grizlo ga je svagdje, kao da je sto tisuća morskih rakovica skakalo po čitavom njegovom tijelu. Grebao se iz petnih žila, ali je time postajalo još gore. Da mu je Bog udijelio pedeset, pa i šezdeset ruku, on bi se svima njima grebao.

Kako nije bilo ni jednoga mrava, niti išta drugo, nije nikako mogao razumjeti, što ga toliko svrbi, pa mu se lice iskrivilo tako glupo, da se mlada vila, koja je sve to gledala iza jednoga grma, morala na glas nasmijati.

»Aha!« vikne vrtlar, kad je čuo smijanje. »Dakle mi je i opet mala Jelica napravila ovu psinu!«

No kad se okrenuo, bila je mala vila već daleko odmaknula kroz grmlje, pa je vrtlar čuo iz daljine samo njezin srebrni smijeh. Zato odluči, da najprije stane pod cmrk, pa da se kupanjem oslobodi od nesnosnoga svraba.

Uzvijojla se šetala kroz vrt i brzo se sprijateljila sa čišcima, zebama, kosovima i velikim,

crnim drozdovima. Sati su joj brzo prolazili, pa kad se pred večer vilenik Dražen povratio iz vilinskoga kraja, ona se nije mogla načuditi, kako je to brzo prošlo.

* * *

Mlada vila živjela je dosta veselo u velikome vrtu. Mali vilenik prikraćivao joj je vrijeme, a bio je tako smiješan i veseo, da mu se morala po dvadeset puta preko dana nasmijati. On je uvijek umio da iznadje cvijeće s najljepšim medom i lišće, na kojemu se skupljala najbistrija rosa, jer vile žive gotovo samo od meda i rose. Uzvijojla se katkada vježbala i u blagosti, kad je nehotice uštinula velikoga psa za rep ili kojemu od bijelih paunova, koji su se šepirili po vrtu, iščupala dugo pero.

Vrlo bi se rado upoznala s Jelicom, malom djevojčicom i kćerkom vlasnika ovoga vrta. Ali ju je dosad vidjala samo na šetnji s njenom guvernantom, a izgledala je tako ozbiljna, da se Uzvijojla i vilenik nisu usudili ni primaknuti joj se.

Više puta je guvernanta dolazila ranije, pa je u vrtu čekala djevojčicu.

»Jelice!« vikala je. »Požuri se, jer moramo ponoviti lekciju iz prirodopisa!«

No Jelica se nije ništa žurila, nego došla, s noge na nogu.

»Posljednji put smo ostali kod kruške. Reci dakle, što znaš o njoj?« zapita guvernanta.

»Obična kruška, koja se latinski zove Pirus communis, spada u dvanaesti red druge vrste u Linné-ovu sistemu«, odgovori Jelica. »Cvijet joj ima pet prašnika, a dvadeset i više slobodnih latica!«

»Nije dobro!« reče guvernanta. »Ima pet latica, a dvadeset i više slobodnih prašnika«.

»Zacijelo je ovo lekcija iz otmenoga vladanja«, reče Uzvijojla vileniku. »Jadna djevojčica!«

* * *

Jednoga dana, kad je mlada vila sjedila na rubu vodoskoka i hvatala zlatne ribice, dotrči mali Dražen.

»Gospodjice Uzvijojla«, vikne — »zatekao sam onu djevojčicu samu«.

»Gdje je?«

»Ah, sad se već povratila u dvorac, ali ju noćas možeš vidjeti«, odgovori Dražen.

»Pripovijedaj mi, što znaš o njoj!«

I Dražen joj ispripovjedi, kako je Jelicu vidio kod vrtnog zida, gdje je spavala pod starom bazgom s velikom lutkom u naručju. Tiho joj je u uho šapnuo, da će joj noćas u snu doći vilinska kraljevna Uzvijojla, da se s njom sigra.

Uzvijojla zatapše rukama; nije mogla dočekati večer. Na svu sreću, morala je Jelica već u osam i pol u krevet, pa je za pola sata već čvrsto spavala.

Vilenik je brzo pronašao, u kojoj sobi djevojčica spava, pa dok je mlada vila čekala kraj vodoskoka, odletio je on gore i ravno, kroz otvoren prozor, u sobu.

»Jelice!« vikne on sasvim tiho. »Jelice!«

»Ah . . . hm . . . hm . . .« odgovarala je Jelica u snu.

»Ustani, lijepa Jelice, ustani!« govorio je vilenik i svukao s nje pokrivač. »Kraljevna Uzvijojla čeka te u vrtu«.

Nato stane djevojčica pesnicom trti oči i ispruži noge iz kreveta.

»A kako ću sići dolje?« pitala je. »Kroz vrata ne mogu, jer u pobočnoj sobi spava gospodjica, a ni letjeti ne znam«.

Dječačić uzme veliku ponjavu i omota njom Jelicu tako, da su joj samo glava i nogice virile napolje. On sveže četiri ugla u velik uzao i pokuša da ju podigne.

»Uf, kako si teška!« stenjao je on. »Uzmi u ruku ovu grančicu jorgovana, pa ćeš odmah biti lakša!«

Jelica primi u ruku grančicu i osjeti se odjedanput tako laka, da se nije ni začudila, kad ju je vilenik podigao kao kakvo pero. On raširi svoja četiri krila i polako izleti kroz prozor.

Mjesec je obasjavao široki vrt mekom svjetlošću. Sve je bilo tiho, a ipak se posvuda osjećalo kao neko blago talasanje, kao da vrt upija u sebe mjesečevu svjetlost. Na tratini stajao je golemi kesten sa stotinama svojih cvjetnih grozdova. Sjena, koja je padala s njegovih listova, ocrtavala se kao velike šake na puteljku.

Kraljevna Uzvijojla sjedila na kamenitom rubu vodoskoka i sanjarila. Gledala je u jednog velikog noćnog leptira, koji je s teškim lijetom letio preko kestenova granja. I pjevuckala je prastaru vilinsku pjesmu:

Negdje daleko — — negdje daleko
U širokom svijetu,
Čeka mene divan vojno
U momačkom cvijetu —
Ali gdje? — — Ali gdje?

Makar kada — — makar kada
Dočekat će mene,
Na grud će me svoju privit,
Poljubit mi zjene —
Ali kada? — — Ali kada?

Makar gdje — — i makar kada
Dočekat ću sreću;
U širokom ovom svijetu
Vojna ja uzet ću —
Gdje — — i kada?

I čežnja prognane vile odleti daleko u široki svijet. A dvije suze spuštale se lagano, lagano, preko rumenih njenih jagodica . . . U tom času začuje smijanje nad sobom. Ona digne oči i ugleda Dražena u zraku s velikim zavežljajem u naručju, kako ga veselo ljuljuška.

»Gospodjice Uzvijojla«, vikne on — »evo donosim Jelicu!«

Djevojčica proviri iz ponjave, da bolje vidi. Ali pri tom se nespretno makne i ispusti grančicu jorgovana. I u istom času tako otešča, da ju vilenik nije mogao dulje držati. On učini očajnu kretnju i razveže uzao, našto Jelica poleti ravno na zemlju, ali ju, na sreću, vila dočeka rukama.

»Dakle si ti Jelica?« reče Uzvijojla. »Pa imaš kosu upravo kao i ja«.

Doista je djevojčica imala upravo onakove zlatno-plave uvojke i mekane kao svila, koje su joj padale po ramenu.

»A ti imaš plave oči upravo kao moja majka«, odgovori Jelica.

»Pa možda je i tvoja majka vilinskoga roda?« reče Uzvijojla.

»Misliš!« zapita djevojčica.

»Tko zna!« zamisli se Uzvijojla. »Medju ljudima ima mnogo više vilâ, nego što glupi ljudi i misle. Nego, hajde da se malko loptamo. Imaš li palicu?«

»Oh, imam«, odgovori Jelica. »Na igralištu za tennis ima ih nekoliko«.

Brzo poletješe onamo, a djevojčica uze iz ormarića dvije palice.

»Ah, Bože sveti!« uzdahne ona. »Sad opet nemamo ni jedne lopte«.

»Pa ništa za to!« klikne mala vila. »Uzet ćemo Dražena kao loptu«.

Vilenik odmah htjede da dade petama vjetra, ali ga Uzvijojla ipak dostigne. Digne ga za krila, baci visoko i dočeka palicom, te ga daleko prebaci preko mreže. Jelica se odmah nadje pri ruci, pa i ne dopuštajući da padne na zemlju, dočeka ga svojom palicom i odbije u zrak. Na drugoj strani dočeka ga vila, pa je tako mali vilenik letio čas na jednu, čas na drugu stranu preko mreže. No jedared ga Jelica tako visoko odbaci, da se je mogao

uhvatiti za granu jednoga brijesta. Ondje je sjeo i nije više silazio dolje.

Brisao je suze i opipavao se po cijelom tijelu, jer nije baš jako prijatna stvar, kad čovjeka kao loptu udaraju i bacaju.

»Hajde, sada odleti u vilinski kraj«, smijala se Uzvijojla — »pa pripovijedaj mojoj majci, da sam se upravo počela vježbati u blagosti!«

Nato skoči velikim skokom preko mreže do Jelice i uhvati je za ruku.

»Hodi«, reče joj — »pa ćemo loviti noćne leptirove«.

Ona povuče djevojčicu za sobom u grmlje i predloži djevojčici, da najprije hvataju krijesnice. Svu lovinu stavljale su na jedan velik kestenov list, pa je u mračnom grmlju sjalo gotovo kao u pô bijela dana. Veliki noćni leptirovi dolijetali su sa svih strana na ovo svijetlo. No činili su se sasvim pitomi, jer su se spuštali na dlan mladoj vili, koja ih je rukom milovala. Jelica je objema rukama grabila po zraku, ali nije mogla ni jednoga uhvatiti, makar se koliko trudila. U tom času doleti na nju velik leptir, koji je cičao glasno kao kakovo dijete, pa se djevojčica jako uplašila. Uzvijojla ispruži ruku, a leptir mirno stane na nju.

»Ah!« krikne Jelica. »To je mrtvačka glava!«

»Jest«, odgovori vila — »možeš joj sasvim dobro razaznati znakove«.

Oči djevojčine zasvjetlucaju i ona polako ispruži ruku.

»Ah!« reče. »Kad bih ga mogla ponijeti sa sobom!«

»Pa što ćeš s njim?« zapita Uzvijojla.

»Moj bratić Ivica ima zbirku od leptirova«, odgovori Jelica — »pa bih mu rado ovoga poklonila«.

»Tako?« klikne vila. »A što on radi s njima?«

»Natiče ih na iglu i sprema u ormarić«, odgovori djevojčica dosta pokorno.

Uzvijojla baci mrtvačku glavu u zrak, a onda potegne Jelicu za uho.

»Ti okrutna zvijerko!« poviče. »Što bi rekla, da ja tebe nataknem na iglu, a onda spremim u ormar?«

Jelica se jako zastidjela, pa bi najradije pobjegla glavom bez obzira, ali ju vila povuče za noćnu suknjicu dublje u grmlje.

»Budi mirna«, reče — »nešto dolazi«.

Preko puteljka, upravo pod kestenom, prolazila je neka čudna spodoba: bio je to jedan gospodin u crnom salonskom kaputu, koji se dolje širio kao kakovo zvono. Na nogama je nosio lakirane cipele i bijele gamaše, a nad pletenim bijelim prslukom lepršao je velik crni ovratnik. Uska, visoka ogrlica bila je prekrivena maramicom od crne svile, a na čelo mu je padao debeo pramen kose. U lijevoj ruci držao je malenu bilježnicu, a u desnoj, kojom je neprestano mahao po zraku, dugu olovku.

»Bit će neki ludjak!« šapne vila.

»Nije!« reče Jelica. »To je jedan pjesnik!«

»Pa ti su još ludji!« odgovori vila. »A odakle ti znaš, da je to pjesnik?«

»Pa to je moj rodjeni ujak«, reče djevojčica. »Zacijelo slaže kakvu noćnu pjesmicu«.

»Polje i gaj — divotni sjaj«, mrmljao je pjesnik. »Turobni mir — svuda u šir!«

Onda zabaci glavu, digne ruku visoko i počne deklamirati:

»Mjeseca divotni sjaj
Prelijeva polja i gaj;
Radost i turobni mir
Razlijeva svuda u šir!«

»Divno!« doda on. »Upravo prekrasno! Odmah moram to zapisati!«

I zapiše te stihove u bilježnicu, a onda podupre glavu rukom i duboko se zamisli.

»Našao sam! Našao sam!« klikne. »To je upravo božanska misao! Da si blagoslovljen, sveti čase, koji si mi darovao ovakovu misao!«

I opet nešto brzo zapiše u bilježnicu, pritisne desnu ruku na prsluk i vikne prama zvijezdama:

»Oj, vi vječne luči nebeske, pogledajte na čovjeka smrtnika, koji stvara besmrtne pjesme!«

»Zacijelo je postao mjesečar!« promrmlja vila.

Ali je pjesnik velikim koracima odlazio dalje, mahao objema rukama po zraku i deklamirao:

»O mjeseče, divni mjeseče!
Sanjo mojih mladih dana
I ljubavi moje prve!«

»Ispustio je bilježnicu!« reče djevojčica, pa se oprezno izvuče iz grmlja i podigne je. Pjesnik je bio već daleko odmakao, ali se mogao još uvijek čuti, kako u vrtu deklamira lijepe stihove, upravljene na mjesec.

»Pazi, Jelice!« reče vila. »Sad ćemo da učinimo jednu krasnu šalu. Imaš li možda uza se kakvu gumu?«

No Jelica je bila u noćnoj suknjici, pa nije imala uza se ništa.

»Na mom stolu u sobi leži jedna«, reče djevojčica — »pokraj risanke. Da je mali vilenik ovdje, mogao bi je lako donijeti«.

»On se sada srdi na nas, pa ne će ni blizu k nama«, odgovori Uzvijojla. »Ali bih ja mogla i koga drugoga poslati«.

Ona razgrne jedan ljeskov džbun, koji je držao izmedju dvije grane okruglo jedno gnjezdašce. Vila se lako dotakne prstima ptice, koja je unutri sjedila.

»Mamice drozdovice«, rekla je — »učini mi ljubav, pa časom odleti u Jeličinu sobu. Na stolu, pokraj risanke, leži strugaća guma, pa nam je donesi!«

»A hoćeš li ti, dok se ja ne povratim, čuvati moja jaja?« zapita drozdovica.

»Dakako!« odgovori vila. »Još ću gledati, da se izlegne jedno ptiče iz tvojih jaja, dok se ti ne povratiš!«

I drozdovica odleti.

»Oh, kako je to lijepo!« klikne Jelica. »Pet sićušnih jaja!«

No vila je držala ruku na gnijezdu, da se ne ohladi. Za nekoliko trenutaka osjeti pod dlanom tiho migoljenje.

»Rekla bih, da mlade ptičice izlaze iz jaja!« reče.

A tako je i bilo. Kvrc, kvrc .... kuckali su mali kljunčići o ljusku i nije potrajalo nekoliko časaka, a ptičice izmilješe i digoše u vis svoje gladne kljunove.

Vila brzo ulovi nekoliko mušica i svakoj utisne po jednu u kljun. U tom času doleti mama drozdovica i donese strugaću gumu.

»No, mamice drozdovice, nisam li dobro mjesto tebe sjedila na jajima. Svih petero već je izmiljelo! Sutra ću donijeti nešto za zajutrak tvojim mladima«.

Nato ode s Jelicom dalje i obje sjednu na mekanu travu. Vila uzme pjesnikovu bilježnicu i stane živo u njoj gumom brisati i strugati.

»Tako!« reče. »Prvu ćemo kiticu ostaviti, da on ne bi odmah opazio. A sada, Jelice, piši, što ću ti kazivati«.

Djevojčica uzme olovku u ruku, a bilježnicu prisloni na koljeno.

Vila joj je diktirala:

»Na stražnjici sjedio
Pas — u mjesec zurio,
A na krovu zivkali,
Elevrapci pjevali«.

»A šta su to ‚ele-vrapci'?« zapita Jelica.

»To su ti zvijeri, koje su prednjim svojim tijelom elefanti, slonovi, a stražnjim vrapci«, odgovori vila. Obično imadu vrlo lijep tenor. Piši dalje:

»Lepirzeke skakale,
Dromeštuke gakale;
Na livadi jedni stoje,
A drugi se ništ ne boje.«

»Kako se samo komične zvijeri javljaju u pjesmama!« reče djevojčica.

»Eh, to su ti zvijeri, koje sve po redu uzdišu za mjesecom«, odgovori Uzvijojla. Lepìrzeke su zečevi s lepirskim nogama, a dromèštuke jedna vrsta ribljih dromedara«.

»Meni se sve ježi koža od tih groznih životinja. Bojim se, da bih i ja mogla lako postati mjesečarka«, reče Jelica.

»Eh, to ti je od toga, što se ništa ne razumiješ u mjesečev prirodopis!« odgovori vila. »Ima ti tamo još kojekakovih zvijeri. Na primjer: ‚žirabuh', koji je do polovice žirafa, a od polovice buha; onda orijaška ‚jazavzmija', jazavčar, koji polako postaje sve duži, dok se napokon ne obrati sasvim u zmiju. ‚Lonconoša' je obična mačka, koja ima lonac mjesto glave. ‚Stjeničarka' ti je opet jedna vrsta potočnice, na kojoj mjesto cvijeća rastu stjenice; nije osobito pogodna, da se zatiče u zapučak, jer joj miris nije osobit, a pomalo i grize. Osim toga ima ti još jedna osobita vrsta, tako zvana ‚ćuk-bundeva', koja je obična bundeva, ali se dugim filozofiranjem obratila u ćuka; pomalo dobiva perje, bar na gornjoj strani, vrlo je dražesna, a uvijek sjedi, zgrčena u klupko«.

»Ah, kako bih rado vidjela te zvijeri!« uzdahne djevojčica, ali pri tome malo zijevne.

»Pa ti si umorna, Jelice«, reče vila. »Odnijet ću te odmah u krevet«.

Uzme djevojčicu u naručje i odnese ju do prozora njene kuće. Još ju dvaput poljubi u oči, omota je bijelom ponjavom i baci kroz otvoren prozor u sobu. Jelica pade upravo na svoj krevet, obrne se nekoliko puta i namjesti jastuke pod glavom. Ali nije mirno spavala, nego neprestano sanjala o lepirzekama, dromeštukama i ružnim stjeničarkama . . .

* * *

Sutradan navečer doleti vilenik Dražen k mladoj vili veselo, kao da se nije ništa dogodilo.

»Gospodjice Uzvijojla«, reče — »treba li, da opet donesem Jelicu?«

»Dakako, vileniče moj! Požuri se!«

Vilenik odleti, kao i predjašnje noći, u sobu, probudi djevojčicu, zamota je u ponjavu, dade jòj čudotvornu grančicu jorgovana u ruku i izleti s njom na prozor. Vila je opet sjedila na kamenom rubu vodoskoka, a vilenik namjerio ravno prema njoj sa svojim lakim bremenom. No kad je stigao nasred vodoskoka, trgne brzo Jelici grančicu iz ruke i razriješi ponjavu, tako da je djevojčica naglavce pljusnula u vodu. Vila joj sa ruba pruži ruke, da ju izvuče, ali Dražen brzo doleti vili iza ledjâ i gurne ju s tolikom jakošću, da je i ona pala u vodu. Tako su se sada obje bacakale po vodi, mokre kao pokisli miševi.

Vilenik je stajao na rubu, tr'o ruke i smijući se dovikivao:

»Tako lijepo! Da zapamtite, kad ste dobroćudnoga vilenika uzimali za loptu!«

Na svu sreću, da je voda bila sasvim plitka, pa su se djevojke lako iskobeljale. Uzvijojla se nije ni srdila na mališa, jer je rado primala svaku šalu, makar i sama morala od toga malo trpjeti. Ona duhne nekoliko put djevojčici u lice, s kojega su se odmah kapljice vode skotrljale na zemlju, pa je za čas bila opet suha od glave do pete, kao prije.

»Dražene!« vikne vila. »Učinio si s nama lijepu budalaštinu, a sada budi opet dobar, pa nam reci, što bismo mogli raditi!«

»Znam nešto!« vikne vilenik. »Pas Jeličina ujaka, onog pjesnika, ružni mops, zaljubio se u Ljiljanu, onaj veliki i bijeli lijer, koji stoji nedaleko

odavde. Noćas će je zaprositi, pa bismo mi mogli to gledati«.

Dražen ih odvede preko tratine, gdje su se sakrili iza velike cvjetne vaze, u kojoj je rasla biljka sa širokim lišćem. Prekrasni, bijeli ljiljan stajao je upravo pred njima. Uzvijojla je baš htjela da započne razgovor s Ljiljankom, kad se začuje neko promuklo lajanje. Laka koraka približavao se mops. Za svečanu prigodu ovio je oko vrata čistu ogrlicu i svezao veliku kravatu, koja je lepršala.

»Ovu je kravatu ukrao od moga ujaka, pjesnika«, reče Jelica.

»Pa, dakako, pjesnici ne mogu živjeti bez velikih kravata!« doda vilenik.

Mops je u capi držao komadić bijeloga papira, iz kojega je brižljivo čitao.

»Smjela bih se kladiti, on hoće da pokaže, kako je nešto naučio od svoga gospodara«, reče Uzvijojla. »Svoju je prošnju složio u skladne srokove!«

I doista! Mops stade pred Ljiljanu, nakloni se umiljato, uzdahne, iskašlje se i počne:

»O Ljiljano, divna djevo,
Saslušaj mi srca glas!
Nikad nisam dosad pjevo,
Al ću pjevat ovaj čas.

Nabrekla je duša moja,
Ljubavi je puna sva;
Ljepota je bajna tvoja
Mene sveg očarala.

Daj usliši prošnju moju!
Podji za me; evo me,
Da za ljubav žarku svoju
Položim se preda te!

Za tebe sam spreman dati
Svega sebe, život svoj,
Samog lava proždерati,
Ako dodje pred lik tvoj!«

Mops divlje zaškrguće zubima i požudnim očima pogleda u Ljiljanu.

»Počekajte malo!« reče vilenik tiho. »Izbit ćemo mu iz glave to njegovo junaštvo!«

S ovim riječima skoči on iza vaze. Stane upravo pred mopsa, nadme obraze, podboči ruke o bokove i vikne iza svega glasa:

»Tko se to usudjuje da nepristojnim ljubavnim izjavama vrijedja moju zaručnicu, gospodjicu Ljiljanu?«

Mops, koji nije bio nikakav osobiti junak, nego se samo tako pravio, počne drhtati.

»Molim sto puta za oproštenje!« reče — »nisam znao, da je mlada dama zaručena«.

»Tako?« drekne vilenik. »Zar mislite, da ću se ja tom isprikom zadovoljiti? Vi ste prosti blesan, koji napastujete poštene gospodje«.

»Oprostite!« mucao je mops. »Vodile su me najčistije namjere. S gospodjicom sam mislio osnovati čestitu porodicu«.

»Fuj!« vikne Dražen. »To postaje sve ljepše. Zar vi sebi uobražavate, da će gospodjica Ljiljanka i pogledati ovakav cirkus od buhâ, kakav ste vi?«

»Mislim, da sam ovdje samo na nepriliku«, izusti mops. »Dopustite, da se odstranim!«

Ali mu vilenik prepriječi put.

»Nema tu nikakovog odstranjivanja!« vikne mladić. »Ti dvonosni kukavče! Uvrijedio si moju zaručnicu, pa ćeš se sa mnom pobiti na život i na smrt!«

»Ah, Bože!« zastenje mops. »Pustite me kući, jer doma imam staru tetku, koja bi svisnula, da se meni što dogodi. Osim toga ja se ne razumijem ni u kakovo oružje, a ni u grizenju nisam osobito snažan, jer imam dva šuplja zuba«.

»Onda ćemo se boksati!« vikne Dražen. »Brani se, krivonošče, ako možeš!«

Pri tome dohvati ga pesnicom u nos, da je pas na glas zajauknuo. Mops se branio, koliko je mogao, ali svom spretnom protivniku nije ništa naudio. Domala mu padne na pamet, da se može spasiti jedino bijegom, pa okrene pete i zagrebe što je brže mogao. Ali mu vilenik skoči na grbaču, te ga prisili, da je triput morao optrčati veliku tratinu kao jahaća životinja. Onda ga pusti, a mops se odšulja s podvijenim repom.

»Ovaj zacijelo nikad više ne će Ljiljanki izjavljivati ljubav!« smijao se vilenik, kad se opet povratio k vili i maloj djevojčici.

* * *

Još mnogo puta donosio je vilenik Jelicu u vrt k vili Uzvijojli. Ali se i preko dana djevojčica često sastajala sa svojim prijateljima pod bazgom kraj vrtnoga zida. Dakako, po danu joj se oni nisu pokazivali u svojoj pravoj spodobi, jer su se bojali vrtlara, koji se još uvijek jako ljutio zbog svrbljivog praška. Zato je mlada vila lepršala kao ptica pjevačica, u šarenom perju, crvenom i žutom, dok se vilenik obraćao u debelog i raskuštranog vrapca. Jelica se sigrala s njima, a ptičice su cvrkutale »pip, pip!« i bez straha lepršale oko nje.

Ali se već i ljeto primicalo kraju, pa je jedne noći Jelica zatekla svoju prijateljicu zamišljenu, sjedeći na kamenom rubu.

»Milo mi je«, reče vila — »jer ću se doskoro opet povratiti u vilinsko carstvo. Moj otac, jaki sjeverni vjetar, poći će domala u vilinsko carstvo, pa će i mene ponijeti sa sobom!«

»Ah!« zajadikuje djevojčica. »Strašno je, što odilaziš! Ne bi li mogla i mene povesti sa sobom?«

»Ne bih«, odgovori vila. »Sada ne mogu, ali ću te možda kasnije moći uzeti, kad sama postanem kraljicom. Znaš, Jelice, i meni je malko teško oko srca, jer sam zavoljela i ovaj vrt i tebe u njemu«.

Ona poljubi djevojčicu u obraze, a onda produži:

»A i još nešto mi je na srcu. Ovdje sam trebala da se naučim blagosti, a sada ne znam, kako ću svojoj majci pokazati, da sam u tom poslu išta napredovala«.

Maloj Jelici padne nešto u pamet pa reče:

»Slušaj, draga Uzvijojla! Ja ću ti napisati svjedodžbu, koju ćeš moći odnijeti svojoj mami!«

Mlada vila zatapše veselo rukama i klikne:

»Ah, Jelice, to će biti vrlo dobro! Donesi mi tu svjedodžbu sutra o podne pod staru bazgu!«

Onda se uhvate za ruke i počnu se u kolu vrtjeti, dok se Jelica nije toliko umorila, da ju je vilenik morao odnijeti u krevet.

* * *

Sutradan, kad je sunce stajalo već visoko na nebu, podje Jelici za rukom, da umakne u vrt. Hladan vjetar duhao je i otkidao sa drveta napolak uvenulo lišće. Djevojčica dotrči do zida na omiljelo svoje mjesto, gdje je stara bazga razastirala gust krov od lišća.

Pred njom na jednoj grančici sjedila je jedna šarena ptica pjevačica.

»Pip! Pip!« cvrkutala je i izvila nekoliko prekrasnih ćurlika, da Jelici zazove dobar dan.

Jedan vrabac, koji je dakako bio vilenik Dražen, doskakutao i trljao svoj kljunčić o ruku, koju mu je djevojčica pružila. To je golicalo Jelicu, pa se morala smijati.

»Pip! Pip! Pip!« zivkala je ona šarena ptica pjevačica.

No Jelica je vrlo dobro poznavala ptičji jezik, kad je sjedila pod bazgom.

»Dabome, da sam donijela«, odgovorila je, izvadila iz džepa velik komad papira i pročitala:

Svjedodžba

koja se izdaje vili Uzvijojli, kćerki vilinske kraljice Ravijojle

Marljivost: dobra
Vladanje: dobro
Blagost: vrlo dobra, pa je u njoj najviše napredovala.

Jelica Dobrila
učenica V. razreda

»Pip! Pip!« cvrkutala je vila u ruhu ptice pjevačice.

»Milo mi je, da si zadovoljna!« reče Jelica. A kad se misliš dati na put?«

»Pip!« odazove se ptičica.

»Odmah? Pa onda pozdravi svoju mamicu od mene. A Trbonji, vašem otmenom gospodinu ministru, možeš nasuti mnogo svrbljivoga praška u krevet!«

»Pip! Pi-ip! Pip!« potvrdi ptičica.

»Slušaj!« produži Jelica. »Pošalji mi koju kartu razglednicu! Vrlo bih rado sabirala razglednice iz vilinskoga carstva!«

U tom času jako zašušti grmlje. Grane se previše, a mnogi cvjetići i lišće poletješe zrakom.

Ptičica doleprša Jelici, sjedne joj na ruku i utisne joj tankim svojim kljunom poljubac na usnice. No vrabac, vilenik, skoči joj na rame i ugrize je, za oproštaj, u uho.

»Joj!« cikne Jelica. »Ti, drski nevaljalče!«

Obje ptičice udare krilima, uzlete i pojure zrakom daleko na jug...

»Sretan vam put! Sretan put!« dovikivala je za njima Jelica.

» Pip! Pip! Pip!« cvrkutale su ptičice.

»— — Ah, Bože sveti!« uzdahne djevojčica. »Vila je zaboravila ponijeti svoju svjedodžbu!«

Ali sjeverni vjetar, koji je vilu i vilenika nosio kući, čuo je Jeličine riječi, pa zavijorio kroz vrt, podigao papir sa zemlje i odnio ga daleko, daleko, u vilinsko carstvo...

6.

Kod kralja Muhe

Naredne subote pošli su Zvonko i Zvrko opet na livadu do poštanskih kola. Počeli su upravo onako, kao i posljednji put, to jest, najprije su pojeli sve, što su donijeli sa sobom (izmedju ostaloga, velik komad gužvare s trešnjama), a onda se izvalili na slamu.

No tek što su malo zaklopili oči, kad se Zvonku pričini, da čuje neko zujanje. On gurne Zvrku, koji onako pospan i bunovan otvori oči i počne pjevati:

»Sjedi muha na duvaru,
Muha na duvaru!
Dao bih je perecaru,
Dao perecaru!«

»Šuti, zaboga, Zvrko!« reče Zvonko — »to je možda kraljevna, koja je s nama onomadne čamila u žabinom trbuhu!«

Muha prileti dječacima, sjedne upravo pred njih na slamu i rekne:

»Ne, ja nisam kraljevna, nego obična ratna muha, koju je poslao kralj Muha i njegova lijepa kći, da vas povedem k njima«.

»Odmah ćemo na put«, klikne Zvrko — »samo se najprije moramo učiniti malenima, da možemo ući u vašu kraljevinu«. I on segne u džep, da izvadi durbin, ali ga nije mogao naći. Dječaci se pogledaju očajno: zaboravili su durbin, pa se nisu mogli učiniti malenima.

Muha opazi njihovu zabunu, no kad je saznala o čemu se radi, nasmija se i pruži im svojim tankim nožicama nešto sitno, kao makovo zrno.

»Evo vam«, reče — »ovo ima istu čudotvornu moć, kao i vaš durbin. To je mast od mušice, pa s njom možete po volji učiniti velikima ili malenima. Samo trebate da njom natrljate sebi rame«.

Zvrko uze s nepouzdanjem zrno, koje je bilo tako maleno, da ga je jedva mogao vidjeti. On odmah počne trljati ruku odozdo gore, i u isti mah počne strašno rasti. Glavom je udarao već o daske, pa je morao brzo sjesti, da ne probije svod. Pri tome je neprestano sve više rastao, ispunivši već čitava kola, tako da je Zvonko morao čučnuti u kut, da ga ne pritisne. Grozno se prestrašio, kad je Zvrko počeo orijaškim glasom rikati:

»Gadna muha! Učinila me je tako velikim, da ne mogu više izaći ni iz kola!«

Muha se nadre smijati, našto sleti na Zvrkinu glavu, sjedne mu na uho i rekne, da se rdjavo natrljao; ako hoće opet da postane malen, neka si namaže mašću mušičinom odozgor dolje.

»Pokušat ću!« rikao je Zvrko. »Ali ako ne bude istina, onda ću te smjesta zdrobiti!«

»Samo ako me budeš mogao uloviti«, smijala se muha i sakrila se u slamu.

Zvrko stade sada trljati ruku odozgor dolje i odmah se poče srozavati, dok nije opet postao malen kao palac. Nato se i Zvonko natrlja istom mašću. Muha opet izmili iz slame i zapita ih, da li su sada spremni na putovanje.

»Jesmo!« odgovore dječaci, a Zvrko zapitâ, da li će opet jahati na kobilici, ali im muha odgovori da će se sada putovati po vodi, pa ne će trebati kobilice. Ona podje napred, a Zvonko i Zvrko za njom, kroz draču i travu, dok ne stigoše do jednoga potoka, koji se njima pričinio kao golema rijeka.

»Evo kraljevske ladje!« reče muha i prevede dječake na jednu malenu dasku, kojoj je u sredini

bila zataknuta jedna šipka. Na toj su šipci bila paučinom privezana tri velika lipova lista, koja su služila kao jadra. Ukrcaše se, a muha sjede za kormilo, koje je bilo načinjeno od ljuske jednoga lješnika. Vjetar je bio povoljan, pa su brzo jedrili niz vodu.

Odjedanput bude splav s jedne strane podignuta, tako da su se dječaci morali prihvatiti za jarbol, da ne popadaju u vodu.

»Nilski konji!« vikne muha. »Pograbite vesla u ruke!«

U isti mah izroniše iz vode crne glave. Bili su to okrugli, veliki vodeni kukci (vodenjaci), koji su pokušavali da ladju prebace. Kad im to nije pošlo za rukom, otplivaše na bokove, želeći da se uzveru na nju. Zvrko i Zvonko brzo pograbiše vesla i otpoče se oštar boj. Iza velikoga napora pobacaše dječaci ružne vodenjake s palube. No tek što su malo odahnuli, kad opaziše, da se odostrag, preko krme, uzverao na splav neki veliki kukac druge vrste. Muha pobjegne na jarbol, a Zvrko i Zvonko pobrzaše s veslima, da je otjeraju. Zvonko prvi navali, ali mu se veslo prelomi u dvije pole na debeloj kori velikoga kukca. Ovaj se ustoboči na zadnje noge i htjede upravo da se baci na Zvonka, kad Zvrko zabode svoje dosta zašiljeno veslo u trbuh kukčev i proburazi ga. Kad su to opazili drugi kukci, junačko njihovo srce pade im u gaće i oni otplivaše. Po savjetu muhinu, odlupe Zvonko i Zvrko debela krila s ubijene zvijeri, da ih ponesu kao trofeje na dar kralju Muhi, a lešinu njenu bace preko palube u vodu.

Bez daljih opasnosti plovila je sada ladja niz vodu. Nekoliko puta morali su prelaziti preko sipina i vodopada, ali je muha kormilarila tako vješto, da su svagdje prošli sretno. Napokon uperiše prama obali i pristadoše pod gustim grmljem. Muha iskrca putnike, a onda ih povede jednom uzahnom stazicom.

Čas kasnije začuju glas, koji ih je zaustavljao:

»Stoj! Tko si?«

Bila je to druga ratna muha, koja je sa sabljom o pojasu, stajala pred jednom stražarskom daščarom.

»Kraljevi prijatelji!« odgovori muha, našto je njoj i dječacima dopušteno da prodju.

Stigoše na jedan proplanak, koji je svuda unaokolo bio okružen grmljem, a u dnu imao jednu sjenicu. Pod njom je sjedio kralj Muha na prestolju a pokraj njega mlada kraljevna, prijateljica naših dječaka. Oko njih sjedile su i stajale stotine drugih muha. Kad je kraljevna ugledala došljake, skočila je odmah s prestolja, uhvatila Zvonka i Zvrku za ruku i dovela ih pred svog oca.

»Evo onih hrabrih junaka«, reče — »koji su me spasili iz žabljega trbuha«.

Zvonko i Zvrko pokloniše se što su dublje mogli, a kralj im milostivo pruži ruku i srdačno im zahvali.

»Mi smo Vašem Veličanstvu donijeli i neke poklone«, reče Zvonko i izvuče iz džepa jednu bočicu, koju je još kod kuće napunio mlijekom, jer je mislio, da će to kralju ići u slast. Zvrko je dotle dovukao krila vodenoga kukca i položio ih pred noge kraljeve.

»I ova krila poklanjamo Vam, gospodine kralju«, reče. »Osvojili smo ih u poštenom boju«.

Kralj zahvali za lijepe darove. Mlijeko je odmah dao rastočiti u malene pehare, pa su on i sav dvor pili u zdravlje mladih gosti. Jaka vodenjakova krila dade odnijeti u svoju oružarnicu, da od njih naprave štitove za njegovu tjelesnu gardu. Kad je saznao, kako su mladići junački odbili od ladje podli napadaj vodenih kukaca, vrlo se obradovao a i dvorjanici njegovi pohvalili su ih na sva usta.

Odjedanput doleti jedna muha, sva zaprašena i bez daha, pred kraljevo prestolje.

»Mušice su provalile u kraljevinu, a ima ih na tisuće, da im se ni broja ne zna! Sve su naše straže pobijene!«

Tek što je to izrekla, kad doleti druga muha, kojoj su u krilima bile probijene tri velike rupe, a iz svega tijela je krvarila. S teškom mukom izrekla je ove riječi:

»Čitava vojska od mušica napala je naše predstraže i sve posmicala. Jedina ja iznijela sam živu glavu. Brzo se naoružajte, jer one mogu svaki čas da dopru dovde«.

Kralj izda nekoliko zapovijedi i što bi čovjek dlanom o dlan udario, jedna se četa postavila u bojne redove. Sa svih strana dolazile su s iskrivljenim sabljama demeskinjama.

Zvrko stupi pred kralja.

»I mi ćemo Vam rado priskočiti u pomoć, gospodine kralju«, reče on. »Recite nam samo, što imamo da radimo«.

»Ostanite ovdje i čuvajte moju kćer!« reče kralj ganut — »ostavit ću s Vama sto najboljih mojih bojovnika«.

Nato podje kralj sa svom svojom vojskom ususret mušicama, dok su Zvonko i Zvrko sa stotinom snažnih muha ostali uz kraljevnu. Ona dade donijeti krila vodenjakova i napravi od jake paučine na njima ručke, tako da su ta krila njena dva viteza mogla upotrebiti kao štitove. Mladići potraže još dvije omašne palice, kojima će se poslužiti kao buzdovanima, i stanu čekati neprijateljski napadaj.

I nisu trebali dugo čekati. Iz visine doleti četa od nekih pet stotina mušica. Sto muhâ polete odmah prama njima, pa se za čas u zraku zametne ogorčen boj. No makar koliko muhe udarale svojim sabljama, premoć mušicâ bila je odviše velika, pa su muhe padale mrtve jedna za drugom, jer su ih mušice bole svojim dugim kopljima. Jedva se desetak muhâ moglo spasiti; okupile su se oko kraljevne, pred kojom su stajali Zvrko i Zvonko.

»Ovo je kraljevna, koju moramo uhvatiti živu i odnijeti je našem kralju!« vikne general mušicâ. I sve mušice slete na zemlju, te stadoše napredovati s uperenim kopljima.

Koplja mušicâ odbijala su se o tvrde njihove štitove, a oni, desno i lijevo, razbijali svojim buzdovanima neprijateljske lubanje.

No sada i naši mladići zadjoše u borbu. Koplja mušicâ odbijala su se o tvrde njihove štitove, a oni, desno i lijevo, razbijali svojim buzdovanom neprijateljske lubanje (Vidi sliku!) Kraljevna je tapšala rukama i podjarivala ih uzvikivanjem.

Mladi junaci proizvedoše toliko krvoproliće medju mušicama, da su one, koje su ostale u životu — pošto im je već i general pao — odletjele glavom bez obzira. Zvonko i Zvrko upravo htjedoše da se povrate k svojoj kraljevni, kad se s druge strane proplanka začuje novo bojno komešanje. Opaziše, da u zraku brojne čete mušicâ sve više potiskuju muhe. Kralj Muha borio se očajnički odrezujući jednoj mušici za drugom glave, ali su na njega navaljivali neprestano novi protivnici, tako da mu je krv lopila već iz četiri duboke rane.

»Samo kad bismo umjeli letjeti!« dovikne Zvonko.

U tom času šapne kraljevna nekolicini bojovnih muha nešto u uho, pa one nekud otrčaše. Čas kasnije dovedoše iz staje dvije velike, zelene kobilice, koje su mladići već otprije poznavali. Svaka od njih imala je na hrptu po jedno lijepo sedlo. Sama kraljevna pomagala je svojim prijateljima, da uzjašu. Kobilice najprije poskoče nekoliko puta na zemlji, a onda skoče u zrak prama bojnom ograšju. Zvonko opazi, kako je jedna snažna mušica uperila svoje koplje u kralja, koji je sa svih strana bio opkoljen neprijateljima. Koplje bi zacijelo usmrtilo kralja, da Zvonko nije brzo podmetnuo svoj štit i njime dočekao hitac. Iza toga stane lomatati buzdovanom, rušeći neprijatelje jednoga za drugim, dok nije oslobodio napadnutoga kralja.

Za to vrijeme upravio je Zvrko svoju kobilicu u sredinu neprijateljskih rojeva, iza kojih je vidio kralja Mušicu, kako diže razavijenu zastavu svoga plemena; sâm je jahao na velikoj libeli, koja je takodjer nosila dva velika koplja. Zvrko prokrči sebi

put donde, pa premda su na njega navaljivale nove čete mušicâ, te mu je sav štit bio načičkan kopljima neprijateljskim, ipak ga nitko nije mogao zaustaviti. Napokon se nadje pred dušmanskim kraljem, koji je bio podbo svoju libelu ostrugama i ravno jurio prema njemu. Zvrko isturi svoj štit što je mogao dalje ispred sebe, da koplja libelina ne bi zahvatila njegovu kobilicu. I sudariše se. Zvrko je gotovo bio izbačen iz sedla, ali se je držao čvrsto, pa mu je pošlo za rukom, da je bedeviju kraljevu svojim buzdovanom odbio u stranu, a onda zamahnuo iz visine i buzdovanom razbio lubanju kraljevu u dvije polovice.

Kad su mušice opazile, da im je hrabri kralj pao — Bogu dušu dao! — spopade ih strašna panika. S druge strane opet, muhe su se, zbog snažne pripomoći svojih mladića, iznova razjunačile i pod vodstvom Zvonkovim stale navaljivati. Na cijeloj bojnoj liniji redovi su mušicâ bili probijeni, pa se sva neprijateljska vojska razletjela u divljem bijegu, dok su pobjednice muhe za njima jurile i progonile ih.

Razgrijani burnim bojem, povratili se Zvrko i Zvonko pod kraljevu sjenicu. Ondje je već sjedio kralj Muha, kojemu je kćerka upravo bila prevezala rane. Nekoliko muha bojovnicâ pomagale su im, dok su silazili sa svojih kobilica, našto su odvele natrag u staju hrabre životinje. Druge su im opet oduzimale štitove, koji su bili naježeni od zabijenih neprijateljskih kopalja, i odnijele ih kralju.

Kad su dva dječaka stupila pred kralja, cikne odjedanput kraljevna iza svega glasa i potrči prama njima. Sada tek opaziše, da je obojici lopila krv iz nogu, jer su zadobili grdne rane, kojih nisu bili ni primijetili u bojnoj vrućici. Kraljevna dade donijeti vode, ispere im rane i namaže smrekovom mašću. Rane se smjesta zatvoriše i zacijeliše.

Do toga vremena bile su zacijelile i kraljeve rane, te ih on obojicu dozva k sebi.

»Dva puta ste spasili život mojoj kćeri«, rekao im je — »prvi put, kad ste je izveli iz žabina trbuha, a drugi put danas. Ti si, Zvonko, osim toga očuvao i moj život, kad sam već gledao u oči sigurnoj smrti, a ti Zvrko, pobijedio si i usmrtio moga zakletoga neprijatelja, kralja Mušicu. Vas dvojica izvojevali ste današnji boj, pa bi bez vas sav moj narod izginuo! Kako da vam zahvalim? . . . Imam samo jednu jedinu kćer, pa ću nju dati jednome od vas za ženu; drugi će dobiti nebrojeno moje blago, koje je skriveno u zemlji!«

»Dajte meni to blago, gospodine kralju!« vikne Zvrko, kojemu nije bilo mnogo stalo do kraljevne.

Kraljevna ga pogleda zahvalnim očima; držala je, da se odrekao nje iz plemenitosti prema prijatelju Zvonku, koji joj se više svidio. Ona odmah pristupi k Zvonku i pruži mu ruku.

Zvonku nije to bilo osobito prijatno, jer iako je ona bila kraljevna medju muhama, ipak je bila samo muha. Ali se morao držati dostojanstveno, da ju ne uvrijedi.

»Dobro dakle«, reče kralj — »onda će kraljevnu dobiti Zvonko, pa možemo odmah proslaviti zaruke«. On se pomakne na prestolju, da dade mjesta Zvonku, pa je dječak morao da sjedne izmedju kralja i kraljevne.

Muhe stadoše prolaziti u dugim povorkama, klanjajući se duboko pred prestoljem i čestitajući mladencima. Kraljevna se sva sjala od sreće, dok se i kralj rastapao od milja. Jedini Zvonko držao se vrlo glupo. Zvrko je stajao u pozadini, pa se smijao.

Kad je prošlo klanjanje, htio je kralj da udesi veliku zaručničku svečanost, no Zvonku je bila već dozlogrdila vjerenica, pa je rekao, da moraju odmah na put, jer prije sumraka moraju biti kod kuće. Već se htio oprostiti s kraljem, kad izadje Zvrko pred kralja i zapita ga, što će biti s nebrojenim blagom.

»Sakriveno je duboko u zemlji«, odgovori kralj:

»A gdje?« zapita Zvrko, kojemu radoznalost nije dala mira.

»Pod poštanskim kolima«, odgovori kralj. »Povest ću vas onamo, kad drugi put dodjete!«

Zvonko je navaljivao, da podju. Kralj ih zapita, da li žele uzjahati na kobilice ili da im on dade upregnuti svoju kočiju.

Kako su dječaci bili izmoreni od boja, odlučili su se za kočiju, pa je kralj naložio, da se odmah upregne. Bila su to okrugla kola, koja su sagradjena od velike orahove ljuske, pod koju su bila upregnuta dva zelenkasta skakavca. Oprostiše se, a Zvonko nije mogao zabraniti kraljevni, koja se sva kupala u suzama oproštaja, da mu na svaki obraz ne pritisne jedan cjelov. Nato Zvrko i Zvonko posjedaju u kočiju; jedna muha sjedne na kozlić i povezoše se u veselom kasu. Sve muhe u jedan glas povikaše triput: »Hura!« a kralj i kraljevna stadoše mahati svojim rupcima, dovikujući im:

»Do vidjenja u subotu!«

Kola zakrenuše za ugao i domala ostaviše kraljevstvo muhâ. Obojica bili su jako umorni, pa su čavrljanjem htjeli da odagnaju od sebe san, ali se domala nisu više mogli odbraniti od umornosti, pa se izvališe u kočiji i čvrsto zaspaše.

Zvonko se probudi, jer je Zvrko strahovito hrkao. Obazre se i opazi, da se već spustila noć. On probudi Zvrku, pa obojica razabraše, da su već u poštanskim kolima i da su veliki, kakvi su uvijek bili u običnom životu.

»Bez sumnje nas je ovamo položila muha, pa nas odmah namazala mušičnom mašću«, reče Zvrko. »Ali sada moramo da se požurimo kući; bez sumnje ću večeras izvući debelih batina«.

Ni Zvonku nije bilo osobito prijatno pri duši. Zato se obojica digoše, skočiše iz poštanskih kola i otrčaše što su brže mogli kući.

7.

Mala Radmila i žaba kreketuša

U Podgorju — pripovijedala je baka — šumskoj zemlji, živio je prije nekoliko stoljeća jedan moćan knez, koji je vladao nad čitavim krajem. Usred šume dizao se ponosni njegov grad, nazvan Brestovac. Ondje je on živio sa svojom ženom i djecom. Imao je sedam sinova, a samo jednu kćer, koja je bila njegovo najmladje dijete, a kojoj je bilo tek deset godina, pa nije bilo nikakovo čudo, da su je roditelji najviše voljeli. Knez je upravljao zemljom sâm, nadzirao sve, ne dopuštajući da se igdje nanese kakva nepravda, pa kako je tražio od svojih podanika, da budu marljivi i radini, tako je tražio i od sebe. Jedno je jedino uživanje imao, a to je bio lov; po čitave dane mogao je obilaziti po svojim šumama, a da se nikada nije umarao.

Tako je jednoga dana izjahao u šumu, pa je cijelo dopodne krstario po divljoj dubravi, da ubije jednog vuka, koji se od nekoga vremena javljao i drsko zalazio u torove njegovih čobana. O podne sjaše knez s konja i legne na paprat, da se malo odmori. No domala zaspi tvrdim snom.

Usnio mu se težak i neprijatan san: bilo mu je, kao da je sa svih strana svezan debelim užetima. Probudio se u velikoj duševnoj tjeskobi i opazi nad sobom groznu glavu goleme zmije, koja je plazila svoj žalac i cerila otrovne zube na njega. Bila mu je već ovila noge, ruke i prsa, tako da se nije mogao ni maknuti, a samo mu je bila još slobodna li-

jeva ruka i glava. Brzo pograbi zmiju za vrat i pritisne je što je jače mogao. Zmija se htjela oteti, ali ju je knez držao sa svom snagom svoga očaja. Pri tome je osjećao, da mu snaga sve više popušta i da ga strašno ovijanje zmijino sve jače sputava. Jedva je još mogao dihati, a oči mu već bile iskočile iz očnica. Gotovo je izgubio svijest, kad iznenada začuje kraj uha tiho kreketanje. On baci pogled onamo: — bila je jedna žaba, koja je sjedila pokraj njegove glave.

»Što ćeš mi dati, ako te spasim?« zapita ga žaba.

»Što god zatražiš!« dahne knez.

»Onda ću večeras doći k tebi i večerati skupa s tobom. Gospodski ćeš me počastiti i pokloniti mi ono, što ti bude visjelo na vratu. Hoćeš li?«

»Vrlo rado... sve... sve«, odgovori knez, koji je jedva mogao riječ izreći.

U tom času osjeti se tako slab, da nije više mogao držati zmijin vrat, pa mu ruka omlitavi. Zmija se nekoliko puta zaljulja i baš htjede, da se sa široko razvaljenim ždrijelom baci na njega, kad odjedanput skoči velikim skokom žaba, koja je nekoliko stopa bila dalje odmakla. Skočila je upravo na zmijino oko, tako da se ružni gmizavac najprije zatresao, a onda nekoliko trenutaka neodlučno zastao. No kad se zmija opet htjela baciti na kneza, ponovi žaba svoj skok i pogodi ju u drugo oko. Zmija zine, da ju šćapi, ali je ne dohvati: žaba je bila brzo odmilila, da odmah zatim ponovi skakanje na gmizavca. To je tako potrajalo dosta dugo. Svaki put, kad je zmija razvalila svoje ždrijelo, da proguta plijen, skočila joj je žaba, što je snažnije mogla, na jedno oko. Neman je postajala sve bjesnija i već joj je pjena izlazila na ždrijelo. I kad je žaba opet skočila, ostavi zmiju strpljivost. Pokuša da ju šćapi, no pošto je žaba brzo odmakla, klizne zmija za njom. Žaba počne bježati, a zmija za njom. Odmotala se od svoga plijena, da najprije usmrti

malog nemirnjaka. Knez osjeti, da su mu noge i ruke slobodne, pa je mogao već da dahne iz dubine svoje duše. Još je jedan čas ležao nepomično, a onda skoči i spopadne svoje lovačko koplje. Potrči izmedju grmlja i domala ugleda gmizavca, koji je još uvijek progonio žabu. Knez skupi svu svoju snagu i baci koplje, koje je golemu otrovnicu zahvatilo upravo u glavu i pribilo ju uz jedan hrast. Gmizavac se prevrtao i još nekoliko put izvrnuo na ledja, dok nije napokon lipsao. Dotle je i žaba doskakutala do kneza, a ovaj sjeo na travu, da bolje može čavrljati sa svojim malim spasiteljem.

»Ti si najhrabrija žaba, koju sam ikada vidio«, govorio je — »a i skakati umiješ kao najbolji skakavac!«

Nato se žaba nasmija što je glasnije mogla i skoči knezu na rame. »Dobro je«, rekla je — »da si zmiju usmrtio, jer je bila najstrašnija neman u čitavoj šumi, pa su sve životinje drhtale pred njom. Ja sam je već odavno mrzila, pa bih joj rado bila zakrenula vratom, ali što ćemo — kad sam sitna žaba?« Mala se kreketuša jako rastuži, a knez opazi, kako joj se debela suza vâlja niz obraze...

»Gle, gle, kako je naša žabica slavohlepna!« nasmija se knez, iza čega su još malo ćeretali. Napokon se razidjoše; knez još jedanput srdačno zahvali maloj prijateljici za iskazanu uslugu i još ju jedanput opomene, da ne zaboravi doći na večeru u dvor Brestovac.

Žaba odskakuta u šumu, a knez podbode ostrugama konja i odjaše kući. Ondje ispripovjedi čudni svoj doživljaj i naloži kneginji, da pripravi što bolju večeru, jer će im mala žaba doći u goste. U tu svrhu bude velika jedaća dvorana svečano rasvijetljena i sva srebrnina na stol postavljena. Na počasno mjesto — sučelice prama knezu — bude postavljen velik naslonjač, a na njemu poslagani svileni jastuci, da žaba uzmogne sjediti u istoj visini s ostalim dvorjanicima. Kneginja se dugo domišljala,

što bi žaba mogla najradije jesti. Napokon smisli jelovnik i sama ga priredi, jer je bila vrlo dobra kuharica. Najprije će dobiti juhu od mlijeka s debelim vrhnjem na njoj! Iza toga pržena mravlja jajašca, koja će joj zacijelo osobito prijati! Pa pisanu pečenku od muhinih bedara — fino pečenu u masti od mušicâ. Ovo je jelo zadalo kneginji najviše posla, ali se nadala, da će malom gostu time iskazati najveću počast. Kao zakusku odlučila je poslužiti je medom od ljubica i potočnica...

Za to vrijeme obilazio je knez po svojoj riznici, da nadje najpristaliji dar za svoga spasitelja. Dugo je birao, a napokon odabrao jedan težak i zlatan lanac, koji je sav bio obasut biserjem i dragim kamenjem. Ovio ga je sebi oko vrata. Kako će se žaba radovati — mislio je u sebi — kad vidi ovaj krasni lanac!

Spusti se večer i svi posjedaju za stol. Čitava kneževska porodica i svi dvorjanici — jedina žaba nije stigla. Počelo se već i jesti, i svi su jeli kao za okladu. Samo mala Radmila, kćerca kneževa, koja je večeras izuzetno smjela sjediti za stolom, jer je silom htjela da vidi hrabru žabicu — nije mogla ništa okusiti, zbog napetog očekivanja... Čekalo se i čekalo, ali žabi ni traga ni glasa. Svi su već dovršili s jelom, pa je knez već htio da se stol pospremi, jer je mislio, da žaba više ne će ni doći. Ali je na molbu svoje kćerke još dalje počekao. No kad je Radmila opazila, da joj otac postaje sve nestrpljiviji, skoči od stola i počne plesati, jer je znala, da njezini roditelji vole njeno plesanje. Htjela im je plesom prikratiti vrijeme. Plesala je tako umiljato i lijepo, da je se knez nije mogao sit nagledati. A kad je svršila, dovikne joj on: »Ovako lijepo nisi još nikada plesala; hodi ovamo, pa ću ti nešto pokloniti!« — Radmila skoči k njemu i vikne: »Lanac, oče! Pokloni mi lanac!« — Knez se trgne, jer je lanac bio namijenio žabi, ali kako je kćerka usrdno molila i kako je mislio, da večeras žaba nikako ne

će više doći, skine lanac i ovije ga djevojci oko vrata. Ona od radosti cikne i zagrli oca.

U tom času otvore se širom vrata od dvorane i žaba doskače velikim skokovima. Svi podju pred nju, a jedan dvorjanin uzme je pažljivo na dlan i posadi na počasno mjesto. Iza toga pristupe svi — knez, kneginja, njihovi sinovi i dvorjani — i pruže žabi ruku. Mala Radmila odmah sjedne do nje, uzme zlatnu žlicu i počne je hraniti. Mala žaba nije mogla ni pravo gutati, koliko ju je djevojka brzo kljukala. Kad se najela, zahvali najljepše domaćici, jer tako dobro nije već odavno večerala, a naročito joj je prijala pečenica, koja je bila izvrsna. Još su neko vrijeme sjedili, a onda reče žaba, da se mora dići i poći natrag. »A sada mi dajte, što ste mi obećali!« reče knezu, koji pocrveni od stida, jer oko vrata nije više imao ništa izvanredno. Rekao je žabi, da je za nju odabrao krasan lanac, ali ga je poklonio kćerci. Ali neka podje s njim u njegovu riznicu, pa neka izabere, što joj se najviše svidi. Ali se žaba nasmije i potrese svoju debelu glavu. »Ne, ne, gospodine kneže! Obećali ste, da ćete mi dati, što vam bude visjelo o vratu, kad ja dodjem, a kad sam ulazila u dvoranu, visjela vam je o vratu lijepa kćerčica. Nju hoću da dobijem!...«

Svi domari strašno se uzbuniše. Knez skoči i svi dvorjanici. Najstariji sin reče, da bi bestidnu žabu trebalo nogom zgaziti, jer toga čuda nije još nitko doživio, da bi žaba dobila malu djevojčicu! No knez, koji nije rado prekršavao svoju riječ, dade se na moljakanje. Ponudio je žabi zlata i srebra, pa i čitav dvor, samo da mu ostavi kćer. Ali žaba nije odustajala od svoje tražbine. U tom času vikne mala Radmila: »Kad ti je moj otac to obećao, onda neka se njegova riječ i održi. Poći ću s tobom!...« Nato skoči i podje iz dvorane za žabom, koja je pred njom skakala velikim skokovima. I prije nego što su se knez i njegovi ljudi razabrali od velikoga

zaprepaštenja, bilo je ono dvoje iščezlo već u magli i noći.

Neobični ovaj par našao se je brzo u dubokoj šumi. Nisu progovorili ni riječi, ali što su dalje išli, sve je mala Radmila više žalila svoj nepromišljeni korak. Kuda ju je vodila žaba? Što je htjela s njom?... Odjedanput žaba zastane. Bili su stigli na jednu čistinu, a blijeda mjesečina sablasno je prosijevala kroz guste borove. Žaba skoči na jedan panj i dozove k sebi djevojčicu. Onda rastvori svoju široku gubicu i reče što je mogla nježnije: »Poljubi me, Radmila! Poljubi me!« Djevojčica se uplaši, jer ni pod živu glavu ne bi htjela poljubiti ružnu i hladnu žabu. Rekla joj je, neka ju pusti u miru. A kad je žaba ponovo zatražila, da ju poljubi, povikala je ljutito: »Ne ću! Ti ružna i glupa žabo! Pa ako me ne pustiš u miru, onda bih voljela, da te odmah čaplja odnese!« Tek što je to izrekla, kad se začuje lepet velikih krila. Golema čaplja, crna kao ugalj, doleti strelovitom brzinom i padne baš na panj, na kojemu je sjedila žaba. Pograbi je kljunom i odleti opet u zrak. Radmila se prestraši, jer nije ozbiljno željela, da čaplja odnese žabu, pošto je smiješnu žabicu ipak voljela. Zato stane čaplju dozivati i zaklinjati je, da ostavi žabu na miru, ali čaplja nije o tome htjela ništa ni da čuje, nego je sa svojim plijenom sve dalje odmicala. Radmila ju je slijedila pogledom, a kad je više nije mogla vidjeti, uzvere se brzo, kao mačka, na jedno drvo. Odande opazi, kako čaplja daleko kruži nad jednim jezerom. Oko jezera bio je podignut visok zid, a oko zida gorjela je velika vatra. Kad je čaplja stigla do sredine jezera, otvori kljun i — pljus! Žaba pade u duboku vodu.

Ožalošćena srca sidje Radmila s drveta. Bilo joj je jako žao jadne žabe. Doduše, bilo joj je milo, da čaplja nije pojela žabu, ali se mala sirotica ipak mogla osakatiti padajući u jezero! Išla je neko vrijeme po šumi, dok se nije spotakla na jednom ko-

renu i pala. No kad se ogledala oko sebe, opazi, na svoj užas, da se nije spotakla o koren, nego o golemu lešinu jedne mrtve zmije, kojoj je glava bila pribijena lovačkim kopljem uz jedno drvo. Zaprepaštena, potrči što su je brže noge mogle nositi. To je zacijelo bila ona zmija, od koje je žaba spasila njenog dragog oca! Osjećala je sve jače saučešće prema jadnoj životinjici, pa da joj sada iskrsne pred očima, ne bi više ni jednoga časa oklijevala, nego bi je odmah poljubila. Ali je sada već sve bilo prekasno.

Dotle se noć sve više spuštala, a i mjesec je već odavno bio zašao. Bilo je tamno kao u grobu, pa Radmila nikako ne bi mogla naći puta do kuće. Zato potraži kakvo skrovito mjesto, da ondje prenoći. Napokon nadje zgodno mjestance pod jednim visokim hrastom, koji je bio okružen papraću, i ondje legne.

Tako je neko vrijeme ležala, kad odjedanput opazi, kako neko svjetlašce leti po zraku. Bila je krijesnica, pa je Radmila uz njeno svijetlo mogla donekle razabrati svoju okolinu. Tako opazi pod hrastom velik broj gljivâ, no kad je malo bolje pogledala, opazila je, da se te gljive miču. Ona se pričini kao da spava i samo kradom gdjekada zirnu onamo ispod oka. Tako opazi, da su te gljive upravo mali muškarci, koji su tiho onuda obilazili. Najveći muškić pridje k njoj tako blizu, da se gotovo dotakao njene kose. Kad ju je muškić ugledao, prestrašio se i htio pobjeći, ali se brzo umirio, misleći da djevojka spava. On domahne krijesnici i zamoli je, da osvijetli izbliza djevojčino lice. Ona tako i učini. Muškić-gljiva pogleda Radmilinu glavu i dozove svoje drugove. »Pogledajte!« reče im, ali tako tihim glasom, da ga je Radmila jedva mogla razabrati. »Pogledajte, to je ona djevojčica, koja je mogla osloboditi kraljevića-žabu... Da ga je samo poljubila, spale bi s njega čini (čarolije) i on bi opet postao najljepši kraljević. No danas ga zlo-

česti čarobnjak opet ima u svojoj vlasti, pa će se vrlo teško moći osloboditi!...«

Sada se Radmila digne i stane zaklinjati muškića, da joj rekne sve, što zna: gdje je kraljević-žaba i kako bi ga mogla osloboditi. U velikoj svojoj zahvalnosti, poklonila bi ona muškiću svoj dragocjeni lanac. Nato ispripovjedi muškić, kako je zločesti šumski čarobnjak, koji uvijek oblijeće po šumi u obliku crne čaplje, obratio jadnoga kraljevića u žabu, od čega bi se mogao osloboditi samo poljupcem kakve djevojke. No sada ga je bacio u duboko jezero. Mnoge tisuće žabâ, sve samu obraćenu ljudsku djecu, pobacao je u ono jezero, kamo odlijeće svakoga dana, pa hvata po jednoga, da ga proždere. Radmila zapita, kako bi mogla doći do jezera. »Ne znam«, zašapuće muškić-gljiva — »jer to znade samo stara vještica Kupina, ali ona svoje tajne nikome ne odaje!« — »Odvedi me dakle k njoj!« zamoli djevojčica; »možda ću ja od nje saznati«. Muškić je doduše opomenuo djevojčicu, neka ne odlazi zločestoj vještici, no pošto Radmila nije htjela da odustane od svoje želje, pristane on, da ju onamo povede.

Krenuše kroz šumu. Pred njima je letjela krijesnica s fenjerom, iza krijesnice išao muškić-gljiva, a za njim Radmila. Domala stigoše do jednog dubokog ždrijela, u kojemu pokaza muškić izdaleka Radmili jednu kolibicu, koja je stajala na drugom kraju ždrijela i bila sasvim obrasla kupinovom vriježom. »Eno, tamo stanuje vještica«, šapne muškić. »Dalje te ne smijemo voditi, jer bi nas baka ubila!« Radmila odvije svoj lanac s vrata i preda ga muškiću, zahvali srdačno i njemu i krijesnici i brzo podje prama kolibi.

Već je prosijevalo praskozorje, kad je pokucala na vratima. Kreštav glas zapita iznutra, tko je, a čas kasnije izadje na vrata vještica Kupina, koja je bila tako ružna, da se to riječima ne bi moglo iskazati. Nos i brada bili su joj savijeni, jedno

prema drugom, a bili su tako dugački, da su se nad ustima doticali. Na nosu je imala madež, crven kao krv, a iz njega rasle tri duge dlake. Vještica je bila sasvim pogrbljena i suha kao vreteno, dok joj je duga, siva kosa visjela u predencima. Ali je najznačajniji na vještici bio njezin zub, jer je imala samo jedan, koji je bio žut i debeo kao prst. Nosila ga je uvijek u džepu, a zatakla ga u čeljust samo kad je htjela jesti. Uostalom, nije ni bilo čudo, da je vještica bila tako ružna, jer je bila već pet tisuća godina stara, kako je sama kazivala.

Kad je Radmila ugledala gadnu babu, izgubila je svu srčanost, da se raspituje za tajnu jezera; no kad ju je vještica srdito zapitala, što traži, odgovorila je pokorno: »Htjela sam samo da pitam, ne trebate li možda kakvu djevojčicu, da vam svršava kućne poslove«. Baba se žučljivo nasmije, a onda klimne glavom i prodere se: »Dakako da trebam, pilence slatko, pa ćeš za to dobivati i plaću: svake godine novu šibu i batinâ, koliko ti srce zaželi!« Pa kao da je htjela potvrditi svoje riječi, odmah iznese iz kolibe veliku šibu i stane jadnu djevojčicu šibati, da su joj varnice skakale pred očima. Iza toga strgne joj s tijela svilenu opravicu i dobaci joj, mjesto nje, neke zamazane tralje, koje je morala obući. Nato ju — kao za početak — zatvori u svinjac, jer je baba htjela nekud da podje, a bojala se, da će joj djevojčica dotle pobjeći.

I sada se otpoče za djevojčicu dugo i strašno vrijeme. Morala je mesti svinjac, vatru odlagati, odnositi blato od gavranâ, zmijâ i štakorâ, koje je vještica držala u kolibi, i svršavati mnoštvo drugih ružnih poslova. No glavni joj je posao bio miješati juhu. Vještica je naime kuhala sebi uvijek najodurnije otrovne juhe, koje su se morale često po čitave sate miješati, dok se skuhaju. Jadno je curče moralo stajati čitave sate kraj ognjišta i miješati, dok ju nisu grčevi spopadali u ramenu, a jao i pomagaj, ako je samo i na jedan trenutak prestajala, da

odahne! Onda su padale batine, da su na djevojčinoj bijeloj koži iskakale duge i krvave modrice, a mnoga vrela suza padala u zemljani lonac... Samo kad bi babi osobito prijala koja otrovna juha, postajala je vedrija, pa bi onda malo prijaznije govorila s bijednim djetetom.

Tako je prošlo već dugih pet godina, pa je Radmila izgubila i posljednju nadu, da će od vještice ikada ispipati tajnu šumskoga jezera. No jednoga dana povrati se baba kući vrlo dobre volje, jer je pronašla neki rijetki koren, koji je sadržavao u sebi užasan otrov. Radmila je odmah morala odložiti vatru i nad nju objesiti veliki vještički kotao. Nato baba uhvati tri velika štakora, odreže im glave i pusti krv da im isteče u kotao. Iza toga baci i repove i glave unutra. Doda još nekoliko zmijâ, dvanaest gavranskih nogu i šest glava, a onda ulije obilje kojekakovih otrovnih tekućina, iz različitih lonaca. Napokon nabaca u kotao raznoga bilja: bunike, petoperca, kukute, kozodoja, a naposljetku onog novog otrovnog korenja... Kad je sve bilo u kotlu, povuče vještica svoje čarobnjačke krugove oko ognjišta i izrekne vračarske riječi, dok je Radmila morala miješati. S velikom varjačom miješala je nekoliko sati, dok joj nisu na čelu iskočile kaplje znoja, krupne kao zrnje od groždja. Najzad se juha skuhala i starica ju okusila. Bila je izvrsna, pa tako dobre juhe nije baba imala, otkako se rodila! Tako se raspoložila, da je počela čavrljati s Radmilom. Ispripovjedila joj je kojekakove čudesne stvari, a napokon i o moćnom čarobnjaku, kojemu je pripadalo šumsko jezero. »Nitko ga ne može raniti«, vikne starica. »Jedina stara Kupina zna, kako bi mu se moglo zakrenuti vratom!« — »A kako?« zapita Radmila, prenavljajući se, kao da joj i nije mnogo stalo do toga, da sazna. — »Valja imati jedan lûk i strijelu, koja je zamočena u djevojačku krv. Samo se takvom strijelom može čarobnjak raniti!« odgovori starica. Radmila zapita:

kako bi čovjek mogao doprijeti do toga jezera. Starica joj odgovori, da nikoja zemaljska voda ne može ugasiti one plamenove ispred zida, nego samo — suze. A vrata, koja vode kroz visoki zid, ne može otključati nijedan ključ, niti ih može razbiti ikoji čekić, osim jednog jedinog ključa, a to je odrezani djevojački prst!... Radmila nije mogla sakriti svoje radosti, kad je sve to čula, ali se suspregla i pričinila se, kao da spava.

Sada je Radmila znala, što ima raditi, da dodje do ona tri sredstva, kojima se kraljević može osloboditi. Suze je mogla najlakše nabaviti, jer je i sama plakala svaki dan po nekoliko sati. Zato je čitave sedmice skupljala svoje suze u jednu bočicu, dok ju nije napunila do vrha. Kad je jednoga dana opazila, da je puna, obradovala se toliko, da je sasvim zaboravila miješati juhu, koju joj je baba naložila da miješa, pa je potpuno zagorjela. Vještica dodje kući i plane strašnim bijesom. Zdere joj tralje s ledja, spopadne dugu trnovu batinu i stane je mlatiti, da je djevojci krv u mlazovima potekla. Iza toga izidje, psujući, na sabiranje novoga bilja. Radmila je jecajući stajala i brisala sa sebe krv. Pogled joj pade na trnovu batinu, koja je ležala na zemlji, brzo se sagne, pridigne je i potrga s nje sve trnje. S vrška odreže jedan komad i zašilji ga, da je izgledao kao strelica. Drugi dio zarovaši na krajevima, da od njega načini lûk. Iza toga odreže nekoliko pramova svoje duge kose i splete od njih jaku tetivu, koju nategne na luk. No najtežu stvar imala je tek da učini, ali djevojka nije ni jedan čas oklijevala, nego spopala vještičinu bradvu, položila lijevu ruku na stol i odrezala mali prst. Nato utiša krv, proguta svoj bol i zamota prstić u platnenu krpu. Zatim uzme bočicu sa suzama, zgrabi luk i strijelu i izadje iz kolibe. Vratima je zalupila, da je zazvonilo, i pohrlila u šumu. Mnogo sati jurila je što je brže mogla, da što prije stigne do jezera. Napokon ugleda jasnu vatru izmedju drveća. Ona po-

Kneginjica raširi suknju, da dočeka žabu, koja joj je nato pala na krilo iz čapljina kljuna.

trči onamo i ugleda golem plamen, koji se u vjetru savijao, da bi lako mogao i nju dohvatiti. Radmila izvadi iz džepa svoju bočicu i baci je daleko u vatru, da se odmah razbila i izlila sve njene suze u plamenove. No kud su se razlile suze, ondje je vatra zaplamsala još jedanput i odmah se ugasila, tako da je Radmila, bez ikakove opasnosti da će se opeći, golim nogicama mogla preći, dok su s lijeve i desne strane od nje plamenovi visoko lizali.

Tako dodje do strmoga zida od hridinâ, upravo pred široka željezna vrata, izvadi iz platnene krpe odrezani prst, turi ga duboko u bravu i triput okrene. Kad se čudnovati ovaj ključ treći put okrenuo, prepuklo je nešto s gromovitim pucnjem, golema se vrata otvoriše, a Radmila se nadje pred velikim i okruglim jezerom. Već je htjela da iza glasa dovikne svoju žabu, kad visoko iznad sebe ugleda crnu čaplju, koja je zacijelo čula pucanj velikih vrata. Sa silnim lepetom svojih krila baci se ptica usred sredine jezera, a čas kasnije opet izroni s malom žabom u dugom kljunu. Radmila ju odmah prepozna, jer je to bila n j e n a žaba, koju je zločesti čarobnjak htio još u posljednjem času da proždere. Radmila brže-bolje stavi strelicu na tetivu svoga lûka, napne ju, odapne i pogodi čaplju, koja je letjela upravo iznad njene glave, ravno u srce... Čaplja ispusti žabu i stropošta se, iza posljednjeg hrapavog graktaja, u jezero. Radmila raširi svoju suknju, da dočeka žabu i ona joj u isti čas pade na krilo. (Vidi sliku!)

Kneginjica cikne od zanosa, uzme žabu u ruku, zaklopi oči i poljubi je brzo tri puta u široka usta... A kad je, iza trećega poljupca, opet otvorila oči, stajao je pred njom prekrasan, mlad kraljević, koji ju je privinuo na svoje grudi i zapitao ju, hoće li da bude njegova lijepa vjerenica. Radmila veselo odgovori: »Hoću!« Nato ju kraljević digne na ruke i prenese preko »suzne stazice« kroz pla-

menove i dalje kroz šumu, dok nisu stigli u dvor Brestovac.

U dvoru, gdje je do toga časa vladala teška žalost za izgubljenom kćerkom, sada zavlada veselje i sreća. Knez i kneginja, mladi kneževići i svi dvorjanici toliko su se obradovali povratku kneginjice, za koju su svi držali, da je već davno umrla, te se nitko nije mogao sabrati od silne radosti. Domala sakupiše svatove, pa je stara kneginja za svečanim objedom stavila opet pred svoga zeta juhu od mlijeka s debelim vrhnjem, mravlja jajašca, pisanu pečenku od muhinih bedara, med od ljubica i potočnica, jer je to držala vrlo dobrom — šalom. Kraljević se smijao, a Radmila mu sjela na krilo, uzela zlatnu žličicu i počela ga hraniti, kako je i prije radila, dok je on bio još ružna, mala kreketuša. I svi su se smijali i veselili, ostajući ovako veseli kroz sav svoj život.

8.

Gusarski brod

Doista! Zvrkina baka umjela je prekrasnih pripovijedaka. Dva naša dječačića sjedila su na niskim podnožnjacima i s otvorenim ustima slušali. Baka poče:

Prije nekoliko stotina godina jedrila je morem velika španjolska jedrenjača. U ono doba još nije bilo parobrodâ s kotačima i vijcima, kao danas; brodovi su imali samo golema jedra, u koja je duhao vjetar, pa ih tako nosio. Brod je dolazio iz Mehika, nakrcan zlatom, srebrom, dragim kamenjem i robovima, koje je vozio kralju... Ali su mnoge stvari pripadale kapetanu, a pogovaralo se, da je on sve to pootimao na gusarskim svojim pohodima. Kapetan je bio strog i okrutan čovjek sa crnom, zašiljenom bradom, koji je uvijek grdio i tukao svoje mornare. Jela im je uvijek davao vrlo malo i vrlo rdjavog: suhog brodskog dvopeka i pasulja, koji je bio tvrd kao šljunak, jer je držao, da se s punim želudcem ne da dobro raditi. A kad su mornari počeli mrmljati, bacao ih je u teške lance i šibao deseterostrukom kandžijom. Bio je to pasji bič sa deset remena, kojima su na vrhu visjele gvozdene krugljice.

No robovima bilo je još i gore; oni su ležali danju i noću u lancima u najdubljim ćelijama broda, a za hranu su dobivali tako iskvarena i ispljesnivljela jela, koja već ni mornari nisu mogli jesti. Od toga su se već svi robovi isporazbolijevali, pa ih je

po pet-šest svaki dan umiralo. Onda su naprosto bili iznošeni na palubu i sunovraćivani u more, gdje su ih ogromni morski psi proždirali. Ove strašne i proždrljive životinje s golemim, šiljastim zubima, progonile su crni brod već od obale; oblijetale su neprestano oko broda i čekale mrtvace. Nemilosrdni kapetan i njegov okrutni ljekar uživali su svaki put, kad su za doručak ili za večeru bacali ovim zvijerima mrtva tjelesa.

Pokraj kapetanove kajute nalazila se još jedna mala i uska sobica, u kojoj je živjela jedna prekrasna, blijeda žena s dugom, crnom kosom. Zvala se Marija, a bila je kći jednog starog španjolskog, pomorskog kapetana, čiji je brod prije nekoliko godina potonuo sa svime, što je bilo na njemu. Ona se jedina spasila, pa joj je kapetan obećao, da će je odvesti kući. Ali to njemu nije padalo ni na kraj pameti; držao ju je kao robinjicu, pa kad bi brod pristao u kojoj luci, zaključavao ju je svojeručno s teškim zasuncima i bravama, tako da se nije mogla ni maknuti s palube. Jednom prigodom htjelo ju je nekoliko mornara u havanskoj luci spasiti, ali je za vremena to kapetan opazio, pa ih je sve deseterostrukim kandžijama dao na smrt isprebijati i pobacati morskim nemanima za hranu. Od toga vremena nije nitko ni pomišljao, da ju spasi.

Marija je bila dobri duh broda. Silazila je u dolnje kazemate, odnoseći bijednim robovima vode, kruha i svega, do čega je mogla doći. S mornarima je uvijek govorila umiljato i prijateljski, tako da su je svi poštivali. — Zločesti kapetan progonio ju je svojim ljubavnim ponudama, ali Marija nije htjela o tome ni da sluša, te ga je odbijala od sebe, ne obazirući se ni na njegove molbe, ni kletve.

Jednoga dana jedan je brodski mališ prisluškivao razgovor kapetanov s ljekarom, sjedobradim i trbušastim zlikovcem, koji je pratio kapetana još na njegovim gusarskim vožnjama.

»Dobro dakle!« govorio je kapetan. »Imamo još deset dana jedrenja do španjolske obale, a prije nego što zadjemo u luku, ti ćeš sasuti svoj prašak u mornarsko jelo!«

»Oslonite se samo na mene, kapetane!« odgovori ljekar — »bit će im jelo začinjeno tako dobro, da ne će nikada više trebati da išta okuse!«

»Kad poumiru, bacit ćemo svu družbu preko palube!« produži kapetan.

»Morski psi oblizavat će si veselo prste!« smijao se ljekar.

»U luci ćemo unajmiti nove mornare, od kojih nijedan ne će znati, da su dragocjenosti namijenjene kralju. Poći ćemo u Francusku i ondje podijeliti blago«.

»Dobro, kapetane, u mene se možete sasvim pouzdati!« klikne ljekar i sidje dolje, da obidje robove.

Kad se brodski mališ malo razabrao od svoga zaprepaštenja, potrči u mornarsku kajutu i ispripovjedi tamo, što je čas prije čuo. Svi skupiše glave i stadoše se dogovarati, što bi učinili. Većina je bila toga mišljenja, da bi obadva stara gusara trebali odmah zatući, ali kormilar predloži, da počekaju, dok se ukaže obala, a onda će kapetana i ljekara baciti u lance i izručiti ih sudovima. Na to pristadoše svi.

Ali se dogodilo drugačije, nego što su oni mislili. Sutradan zavladala je tišina, da se nije osjetio ni dašak vjetra; sva jedra visjela su mlitavo, a brod se nije ni micao s mjesta. No domala udari jak vjetar, koji se obrati u strašan orkan. Kapetan dade skinuti sva jedra, a silni valovi stadoše skakati preko broda. Kiša je padala u mlazovima, a grmljavina se natjecala s valovima kao za okladu. Na časove bi prosijevale debele munje mračnu noć.

Odjedanput osjete strašan udarac: brod je udario o jednu podmorsku klisuru, a voda stala prodirati kroz probušenu rupu. Kapetan zapovjedi,

da se odmah spuste u more svi čamci i onamo prenese sve srebro i sve zlato. Ali u tom času podigoše se mornari, jer su znali, da za njih ne će ostati mjesta, ako se sve dragocjenosti prekrcaju na čamce. Na taj se dakle način zločesti kapetan htio spasiti skupa s dragocjenostima, a njih sve prepustiti sigurnoj smrti! . . . Mornari pobjesniše i stadoše vikati na podmukloga kapetana. Neki pohrliše u spremišta, da svu zalihu jela prenesu u čamce; drugi opet potrčaše u dolnje podrume, da skinu lance jadnim robovima, koji su već grcali u vodi, našto ovi pojuriše u divljoj buci uz stepenice na palubu, a s nje poskakaše s mornarima u čamce. Brodski ljekar htjede da ih odbije od čamaca, ali mu jedan od njih lancem razbije glavu. Kad je kapetan opazio, da mu ništa više ne pomaže, trgne pištolju iza pojasa i silom htjede da sebi prokrči put do čamca, ali ga preteče jedan mornar, otme mu pištolju iz ruke i prosvira mu tanetom glavu.

Onda i on skoči za drugima u čamac. Odbiše se i zaveslaše što su brže mogli preko razigranih valova, da odmaknu od broda, koji je tonuo. Čamci su bili već sto metara od broda, kad povika brodski mališan:

»Za ime božje! Marija je ostala na brodu!«

Doista, u strašnom uzbudjenju zaboravili su na dobru i lijepu gospodju, koju je kapetan bio zaključao u njenoj kabini! Svi mornari i robovi zavikaše u jedan glas, pa bez ikakove naročite zapovijedi, svi čamci okrenuše natrag, da spase nesretnu ženu s broda.

Ali je bilo prekasno! Tek što su nekoliko puta zaveslali, kad brod pred njihovim očima propade u dubinu . . .

Čamci su iza toga nekoliko dana lutali po pučini, našto brodolomce primi na svoju palubu jedan jedrenjak i odveze ih kući. No brod je sa svim svojim dragocjenostima ostao ležeći na morskom dnu.

* * *

Nekoliko stotina godina kasnije, kad je francuski car Napoleon vladao gotovo čitavom Evropom, plovio je jedan francuski ratni brod prama Americi. Jedan mladi kadet, po imenu Paul Leroy (čitaj: Pol Leroa) uzverao se bosonog na glavni jarbol, da odande gleda u daljinu. Bio je tako spretan, da je po užetima hodao tako sigurno, kao da je na tvrdom tlu. Sjedio je četvrt sata u košarici na jarbolu, kad kroz jutarnju maglu opazi u daljini neko svjetlucanje, koje mu se pričinilo kao da je spodoba neke žene. Brod dodje bliže, ali Paul ipak nije mogao ništa točnije razaznati. Razabrao je samo tiho zapomaganje, ali nije vidio nikakvog broda, ni ikakvog čamca, samo onu maglovitu spodobu, koja je sada stajala jedva pedeset metara od broda . . . Paul sidje s jarbola na palubu, jer se nadao, da će odande moći bolje gledati. Nadnio se daleko preko ograde, izgubio ravnotežu i pao u more. Kako je dobro umio plivati, nije se ništa bojao, nego ravno plovio prema onoj spodobi. Ali što joj se više približavao, ona se sve jače gubila. On nekoliko puta prepliva ono mjesto, na kojemu je držao, da ju je vidio, ali je bilo uzalud: nije mogao ništa naći. Zato odluči, da se što prije vrati na svoj brod. Ali gle, brod je bio već daleko odmakao. On upne sve svoje sile, ali nije mogao dostići broda. Zato stane vikati iz svega grla, ali na palubi nije bilo nikoga osim brodske straže, koja ga nije čula. Domala se jedra izgubiše u daljini i Paul se nadje sasvim sâm na debelom moru. Ali on nije gubio nade, da će se ipak spasiti, jer je mogao naići kakav drugi brod, koji bi ga našao. U tom času opazi nedaleko od sebe jedan balvan, koji je plovio i uhvati se za nj. No sati su prolazili, došlo i podne, pa se sunce popelo na zenit, ali nigdje nije moglo da se ugleda nijedno jedro. Počelo se već i smračivati, a ni od kuda spasenja! On se još uvijek ogledavao, ali je sve bilo uzalud. Izadje mjesec i zaspe more blijedim

svojim zrakama. Paul, koji je bio već umoran, da se nije mogao držati, zaklopi oči.

Izgubi svijest i ruke mu pustiše balvan. Tonuo je u dubinu.

Ondje ga nešto zagolica na tabanima i on se probudi. Mislio je, da je u svojoj kabini, pa da koji od njegovih drugova zbija s njime šalu. Zato poviče:

»Nosi se, nesretniče! Ne podnosim golicanja na tabanima!«

U tom se času sasvim probudi i pogleda oko sebe. Opazi, da je na morskom dnu medju morskim raslinama i školjkama. Pred sobom opazi golemu ribu s velikim ustima, koja je nešto njuškala oko njegovih nogu. Paul brzo skoči i prilijepi velikoj ribi masnu zaušnicu. Riba zacijelo ovako nešto nije još nikad doživjela, jer je strašno razrogačila oči, pa se Paul morao od srca nasmijati, našto je riba brzo otplivala dalje.

»No to je dosta sretno prošlo«, pomisli. »A sad da se malo ogledamo, kako ovdje izgleda!«

Mora da je čitavu noć prospavao, jer je sunce već jasno svijetlilo kroz zelenu vodu i rasvjetljivalo morsko dno. Paul je junački prolazio kroz nepoznati svijet. Oštrige su bile naslagane u čitavim hrpama, pa je nekoliko komada otkinuo i pojeo ih za doručak. Iza toga zadje u čitave šume od koralâ, koji su bili sasvim crveni i tako gusti, da je mladić jedva mogao kroz njih prolaziti. Izmedju korala plovili su rakovi i jastozi s velikim škarama, koji bi ga rado bili uštinuli u noge, da im se on nije uvijek spretno izmaknuo. I mnoge ribe najčudnijih oblika plivale su onuda. Bilo je kladivastih batača, koje su izgledale upravo kao veliki kladivci, a onda opet drugih, koje nisu imale nikakova trupa nego samo glavu, pa su izgledale kao bundeve. Vidio je i jeguljâ od jednoga metra duljine, a bile su tanke kao gliste s glavom, koja je naličila na mjesečev srp. A onda opet malene crviće, koji su izgledali kao ptičice, pa prolijeću kroz vodu. Ispod nogu su

mu gmizali okrugli i debeljkasti ježevi s velikim bodljikama; morao je dobro paziti, da svojim golim nogama ne stane na njih. No kad je izašao iz koralne šume, učinilo mu se more odjednom zagasitoplavim; on pogleda u visinu i opazi nad sobom gust oblak s lijepim meduzama ili morskim klobucima.

Uza sve ove neobične stvari nije mu vrijeme nipošto bilo dugo; jedva je i opazio, da se opet smračilo. Kad je pala noć, potražio je zgodnu sipinu od pijeska i izvalio se na njoj. Nije još ni oči zatvorio, kad mu se pričini, da nedaleko od sebe opaža opet onu maglovitu spodobu, koja mu se dan prije ukazala. Ostao je mirno ležeći, dok mu se spodoba sve bliže primicala. U njoj prepozna prekrasnu, blijedu ženu, koja je bila ovijena bijelim ruhom. Upravila je korake prama njemu, sjela do njega na sipinu i zapitala ga mekim, melodičkim glasom:

»Kako se zoveš i tko si?«

On joj sve rekne, a onda ona njemu:

»Ja se zovem Marija«.

I ispripovjedi mu svoju povijest. Dodala je, da se sve dosad nadala kakvom osloboditelju, ali nije nitko silazio u dubinu, da nju spasi. Zločesti kapetan i podmukli brodski ljekar još i sada čuvaju nju i dragocjenosti. Preko čitava dana zaključana je u kabini, a samo noću može izlaziti i izbivati do zore. Nato pogleda Paula duboko svojim plavim očima i zapita ga:

»Bi li me ti htio spasiti?«

Paul joj srdačno stisne ruku.

»Dabome da bih htio!« klikne on veselo. »Htio bih vidjeti, ne ću li moći svladati dva mrtva, stara gusara!«

»Ne će to biti tako laka stvar, kako ti misliš«, odgovori Marija. »Svake noći obraćaju se oni u morske nemani, samo da bolje mogu mene čuvati; kapetan se obraća u strašnog polipa, a ljekar u morskoga psa s velikim zubima! . . . A sada, Paule, ostaj mi zdravo, jer ja moram otići, da nas ne za-

teknu strašne nemani, jer bi onda ti zacijelo platio glavom«.

Ona ga nježno poljubi u vjedje i iščezne, našto Paul zaspi.

Sutradan ujutro opet podje na put. Prošao je mračnu šumu od algâ i morskih haluga, kroz koje je morao nožem krčiti sebi put. Kad se sretno iskopao iz travurine, opazi pred sobom veliku trupinu jednog crnoga broda s jarbolima, jedrima i užetima. On se stane oprezno šuljati oko broda, da ga nitko ne bi opazio. Na zapovjedničkom mostu opazi dva čovjeka u starom španjolskom odijelu, kako se razgovaraju. Prepoznao ih je odmah; jedan je bio kapetan sa šiljastom bradom i s malom rupom na glavi, iz koje je prokapljivala krv. Drugi je bio malen i odebeo s obrijanim licem. Ovo je očevidno bio brodski ljekar. Kad je ljekar malo podigao svoj veliki slamni šešir, mogao je Paul na njegovoj glavi opaziti široku, krvavu crtu, koja se protezala do čela. Što su govorili, Paul nije mogao razabrati, ali iz trupine broda razabirao je turobnu jednu pjesmu, koju je zacijelo pjevala Marija.

Paul opet zadje medju haluge, da promisli, što bi trebao uraditi. No makar se koliko domišljao i mozgao, ništa mu nije padalo na pamet, kako bi mogao jadnu ljepoticu spasiti. Ona dva stara gusara bila su do zubi naoružana, dok je on sa sobom nosio samo obični nož.

Kad se spustio suton, došulja se on opet do broda; vidio je Mariju, kako se šeće po palubi, ali joj nije mogao prići bliže, jer je jedan orijaški morski pas neprestano kružio oko broda. Osim toga vidio je pred brodom gdje leži neka ogromna crna neman, koja se jedva micala. Bio je to golemi polip, koji je svojim otrovnim očima rezao tamu.

Paul počeka još nekoliko sati, jer se nadao, da će ga Marija potražiti u njegovom skrovištu. Ali ona nije dolazila, pa se zato on povukao dublje u šumu od algâ i legao na počinak. Sutradan ponovilo se isto: Paul je švrljao oko broda, ne mogući ništa poduzeti za spasenje Marije.

Duboko je uzdahnuo, kad mu se odjedared pričini, da je pokraj sebe razabrao neko dugo uzdisanje. On pogleda onamo i opazi jednog velikog i lijepog dupina, koji je, upravo kao i on, upiljio oči u crni brod. I doista, Paul se nije prevario, jer je dupin sasvim glasno uzdahnuo dvaput uzastopce; pri tome su mu dvije debele suze kanule iz očiju. To se Paulu pričinilo vrlo čudnovatim, pa je pošao prema ribi — jer je znao, da su dupini, unatoč svojoj veličini, vrlo dobroćudne životinje — udario ga dlanom po hrptu i zapitao ga, što mu je i što traži tamo.

Prekrstio se od čuda, kad je dupin počeo govoriti ljudskim jezikom i zapitao ga, što on radi ovdje.

Paul mu ispriča sve potanko, pri čemu je riba vrlo pažljivo slušala. Kad je saznala, kakve brige more mladića, zablistale su njene dobre oči.

»Pa onda smo«, poviče dupin — »nas dvojica rodjeni saveznici. Ni ja ne želim ništa usrdnije, nego da se osvetim onoj dvojici gusara, koji su prije nekoliko dana noću napali moju ženu i četvoro moje dječice, pa ih ubili i prožderali. Samo mi je preostalo još najmladje dijete«.

»Eh, samo da imam oružja!« reče Paul. »Brzo bih obračunao s onim zlikovcima!«

»Oružja veliš?« zapita ga dupin. »Pa u tome ti mogu dati dobar savjet. Nedaleko odavde leže podrtine drugog jednog potonulog broda, u kojemu ćeš naći oružja, koliko ti srce zaželi!«

Paul mu dade znak, da šuti, jer je izdaleka opazio kapetana i debelog njegovog ljekara. Njih su dvojica išla rukom pod ruku i nešto se dogovarali. Paul i dupin brzo se sakriše u šumu od algâ, da ih ona dvojica ne vide. Odande su sasvim dobro mogli prisluškivati razgovor.

»Imaš pravo, doktore!« reče kapetan. »Makar ja i sto godina čekao, Marija ne će uslišiti moju prošnju. Bit će zato najbolje, ako brzo privedemo stvar kraju, pa ju još noćas ubijemo!«

»Te ju skupa prožderemo, kad budemo, kao polip i morski pas, plivali oko broda«, isceri se ružni ljekar.

Kad su ona dvojica odmaknula, vikne dupin: »Krajnje je vrijeme, da ju spasimo. Skoči na moj hrbat i drži se dobro!«

Paul učini, kako mu je rečeno, a dupin poleti kao strijela kroz more. Paul se morao dobro uhvatiti za dupinov vrat, da se ne svali. Napokon stigoše do svoga cilja. Paul sjaše i ugleda na morskom dnu daske i podrtine potonuloga broda. Počne tražiti i napokon nadje jedan dug i šiljast mač. Osim toga zatakne za pojas još jedan velik i oštar nož. Pošto se je dosta dugo zadržao traženjem, opomenu ga dupin, da bi se trebali vratiti.

»Brzo, brzo!« dovikivao mu je — »ne smijemo gubiti vremena, jer ćemo inače doći prekasno«.

Paul opet uzjaše na dupinov hrbat i kao vjetar poletješe natrag. Sunce je bilo već zašlo, a mjesec prosjaivao kroz vodu. Odjedanput začuju iz daljine neko zapomaganje.

»To nas Marija dozivlje!« klikne Paul. »Napred, napred!«

Dupin je udarao jakim svojim perajima po vodi što je brže mogao. Stigli su upravo u najzgodniji čas; jedan trenutak kasnije ne bi trebali više ni dolaziti!

Pred sobom ugledaše krasnu djevojku, kako ju progoni golem morski pas, u kojega se bio brodski ljekar prometnuo. Pas je upravo rastvorio grozne svoje ralje, u kojima su se vidjeli bezbrojni, dugi i šiljasti zubi, da Mariju proguta, kad je Paul skočio sa svoga vranca i zaprepaštenu Mariju brzo odgurnuo na stranu. Pas se trgnu i zastade, a Paul se posluži tim trenutkom, da spretno zaroni pod

psa. Kad se našao upravo ispod njega, zabije mu dugi španjolski mač do balčaka u trbuh, a onda ga istrgne, pa zarine još nekoliko puta uzasopce. Kod posljednjega uboda prebije mu se oštrica u sredini trupine, ali je ubod bio smrtonosan, jer je pogodio neman ravno u srce. Mlazovi krvi zaključaše iz velikih rana i obojiše daleko unaokolo svu vodu. Grozna zvijer udari još nekoliko puta velikim repom, ne pogadjajući nikoga, jer je dupin spretno odgurao Mariju na stranu. Nato strašna neman crče.

Paul upravo htjede da pristupi k Mariji, kad mu dupin doviknu:

»Pazi, tko ti je za ledjima!«

Paul se brzo okrenu i opazi, kako se prema njemu vâlja strašna neka grdosija, od koje su se svijetlila dva tamna oka. On prepozna odurnoga polipa, koji je prema njemu ispružao svoje hvataljke, na kojima su stršile strašne sisaljke. Jedna se zmijolika hvataljka već ovijala oko njegovih nogu. Paul brzo trgne svoj široki nož iz korica, koje su mu visjele o pojasu, i prereže hvataljku. Ali čas kasnije osjeti, kako ga ovijaju već mnoge druge hvataljke, koje su ga s užasnom snagom privlačile otvorenom ždrijelu polipovom. Premda je mladić kao obezumljen nožem mahao oko sebe i prerezao nekoliko strašnih hvataljki. ipak se nije mogao oteti iz neprijatnoga zagrljaja. Već je držao, da mu je kucnuo posljednji čas, kad se dupin, koji je grozni ovaj dvoboj pažljivo pratio, baci na neman i jakim zamahom repa pogodi strašnu zvijer upravo u jedno oko. Golemi polip, koji je time na jedno oko obnevidio, okrenu se odmah prama novom neprijatelju, a Paul upotrebi taj trenutak, te nožem iskopa i drugo oko polipovo... U divljem bijesu stade neman grabiti svojim hvataljkama na sve strane, da dohvati bar jednoga neprijatelja, ali mu Paul spretno odreže jednu hvataljku za drugom. (Vidi sliku!)

U divljem bijesu stade morska neman grabiti svojim hvataljkama na sve strane, dok joj Paul nije odrezao jednu hvataljku za drugom . . .

Crvena krv odurnog morskog psa pomiješa se sa crnom i otrovnom tekućinom, koja je brizgala iz ranâ umirućega polipa, pa se Paul gotovo onesvijestio od strašnoga zadaha. On se prihvati za peraje dupina, koji ga brzo odvuče dalje, dok se osakaćeno truplo odurne nemani grčilo u smrtnim trzajima.

Marija pade u naručje svome spasitelju, a onda se sruši bez svijesti. Paul ju oprezno odnese na brod u njenu kabinu i položi je na krevet, dok je on s dupinom proveo noć na palubi. Ujutro se ponudi dupin, koji je bio presretan, što su nemani usmrćene, da će njih dvoje odnijeti do francuske obale. Probudili su Mariju, koja se tako obradovala toj vijesti, da je najprije svome Paulu, a zatim dupinu, ucijepila poljubac na usta. Iza toga pokaza Paulu skrovište s dragocjenostima. Napunili su četiri teške vreće zlatom i alemima, koliko je dupin rekao, da bi mogao ponijeti. Vreće su naprtili na hrbat dobre ribe, a onda i sami sjeli na njih. Nato se podigoše na morsku površinu. Dupin najprije zaplovi do svoga gnijezda, da povede maloga sina, koji mu je još jedini preostao. Bio je to veseo muškić, ni aršin dugačak, koji je pokraj oca prpošno plivao. Kad mu se pričinilo, da odviše brzo plove, naprosto se zagrizao u očev rep i tako se dao vući.

Ovako ih je put vodio morskom površinom sve do francuske obale. Sunce je sjalo s neba, kao da se i ono raduje, što je spašena lijepa djevojka. Oko neobične njihove povorke veselo se praćakala gomila malih ribica, koji su se njima pridružili. Kadikad zamolio je dupin, koji je, kao i sve ribe pliskavice, volio glazbu, da Marija zapjeva kakvu pjesmu, koja je ozvanjala daleko po moru. A kad je Paul zafićukao kakav veseli ples, onda su ribice oko njih gotovo poludjele od radosti. No mali dupin bio je najludji, pa se prebacivao i okretao u vodi, kao da je doista sišao s uma.

Kad su stigli do francuske obale, vjerna je riba istovarila mladence na tvrdo tlo i uplakana lica oprostila se od njih.

Marija i Paul uprtiše svoje vreće na ledja i podjoše na kopno. Malo vrijeme postojalo bilo, pa su se vjenčali i sagradili prekrasnu vilu na samom morskom žalu. Ondje su živjeli, te se još mnoge i mnoge godine moglo s osvijetljene terase njihove vile čuti pjevanje i svirka, koju su Paul i Marija udešavali iz zahvalnosti prema vjernim svojim prijateljima, dupinu i drugim ribama, koje su plivale pred vilom i slušale.

9.

U pećini skriveno blago

Zvrko je uvijek peckao Zvonka, kojega je nazivao muhinim kraljevićem ili muhinim vjerenikom. Zvonko se zbog toga toliko ljutio, te je izjavio, da uopće ne će više s njim pohadjati poštanska kola, jer ne će da se ženi nikakovom muhom. Zvrko je opet upinjao sve sile, da nagovori prijatelja, jer je htio po što po to doći do skrivena blaga kralja Muhe. No Zvonko ostade postojan. Radije se odricao svih pustolovina, nego da uzme za ženu ružnu muhu.

U subotu uveče napokon Zvrko izmisli novu osnovu. Izjavio je, da se uopće ne moraju nikako više vraćati kralju Muhi i njegovoj kćerki. Kralj mu je i tako točno opisao, gdje je blago skriveno, pa trebaju samo da potraže. S time se Zvonko sporazumio, pa se zato njih dvojica u subotu popodne opet dadoše na put, pri čemu je Zvrko ponio svoju sablju, jedan fenjer i oveliko uže.

Ušavši u poštanska kola, uhvatiše najprije nekoliko debljih mušica, da od njih dobiju mast. Iza toga spremiše se, kao obično, na posao; to jest: pojedoše svoje kruhove sa šunkom. Kad su to svršili, dohvatiše čitave mušice i namazaše njima ruke do ramenâ, jer nisu znali, kako bi iz njih iscijedili mast. Ali nije bilo nikakova uspjeha, jer su obojica zadržala svoju prirodnu veličinu.

Bila je to stvar vrlo nezgodna, ali se je Zvrko i nadao, da djelovanje ne će doći odmah, pošto nisu imali čiste mušičine masti, nego samo čitave mušice. Zato je predložio, da mirno čekaju, pa da se izvale na slamu i malo prospavaju.

Tako su i učinili.

Ali se malko kasnije probude. Doista, mušičina mast mora da je dotle djelovala, jer su postali sasvim maleni! Ali su čuli glasno zujanje jedne muhe, koja je zacijelo stigla, da ih odvede svome kralju. Zvrko se brzo zavuče u slamu i povuče Zvonka sa sobom. I ondje se zadržaše tako dugo, dok se muhino zujanje nije izgubilo.

Onda opet izmilješe napolje, oprezno se ogledaše i počeše lagano silaziti u rov. Zvrko je išao s fenjerom napred. Pošto su znali, da je široki hodnik odviše strm, odabraše pobočni hodnik, koji je bio tako uzak, da su jedva mogli njime prolaziti. Bili su pod zemljom. Hodnik je vodio bezbrojnim zavojima, a ulazio sve dublje, gdjekada vrlo strmo. Napokon postade put sasvim kamenit.

Odjedared Zvonko krikne. Nogom je stupio na prazno i gotovo se stropoštao. Zvrko priskoči sa svojim fenjerom i opaziše, da je na lijevoj strani put padao sasvim okomito, tako da dna nisu mogli ni vidjeti. Nato se privezaše užetom jedan za drugog, da — u slučaju pâda — može jedan drugoga zadržati. Tako podjoše dalje.

Staza se sve više širila. Velike sige visjele su iznad njihovih glava, a voda curila sa zidova. Nalazili su se u golemoj pećini ili spilji.

»Ovo je krasno skrovište za blago!« vikne Zvrko, ali odmah prestade govoriti, jer mu je glas tako strašno odzvanjao sa svih strana, da im se obojici stisnula duša od tjeskobe, te su puzali tiho dalje.

Na dnu pećine nalazilo se jedno podzemno jezero, koje im je preprečavalo put. Oni podjoše uz

obalu, ne bi li kakogod mogli preći na drugu stranu. Ali tu odjedanput začuju jedan glas pred sobom:

»Hoj-hoj! Tko ste i kamo ste namjerili? Ni koraka dalje, jer ću vas odmah obojicu proždrijeti!«

Oni pogledaše onamo i opaziše jednog velikog crnog daždevnjaka ili salamandra, koji im je stao nasred staze. Zvrko digne fenjer, da mu bolje pogleda u lice, ali daždevnjak, koji nije navikao na svijetlo, cikne:

»Nosite se s tim, jer ćete me oslijepiti!«

»A ne ćeš li nam ništa učiniti na žao?« upita ga Zvonko.

»Ne ću!« odgovori daždevnjak, kojemu je svijetlo fenjera strašno smetalo. »Sve ću vam učiniti, što god zaželite!«

Zvrko okrene svijetlo na drugu stranu, a daždevnjak si protare oči.

»Znadeš li, gdje je skriveno blago?« zapita ga Zvrko.

»Kakvo blago?«

»Blago kralja Muhe! On ga je meni poklonio, pa hoću da ga dignem«.

»Ne, o tome nije mi ništa poznato«, odgovori daždevnjak, pa htjede brzo da utekne.

Ali ga Zvrko pretekne. On okrene fenjer do polovice i reče:

»Znaš ti, znaš, ružni daždevnjače, pa ako mi odmah ne kažeš, iscijedit ću ti oči iz te glupe tikve!«

Daždevnjak odmah postade mekši.

»Samo ukloni taj fenjer!« vikne. »Odvest ću vas onamo, koliko budem znao«.

Daždevnjak je puzao pred njima, a oni išli za njim. Tako su stupali neko vrijeme uz obalu, dok nisu stigli do jednoga mjesta, gdje su se obale približavale jedna drugoj, tako da je voda bila dosta uska.

»Ovdje je plitak gaz, pa tu možemo pregaziti vodu!« reče daždevnjak i odmah zagazi u jezero. Zvonko podje za njim, a Zvrko se zadrža još

*

jedan čas na obali, da stijenj u svom fenjeru izvije malo više. U tom času povikne Zvonko iz svega grla:

»Pomozi mi, Zvrko, ja tonem!«

Podmukli daždevnjak namjerice je namamio dječake na jednu udubinu, koja se od obale strmo spuštala, da ih tamo utopi. Kad je opazio, da Zvonko tone, isceri svoju široku gubicu i iščezne. Bila je sva sreća, što je Zvrko držao Zvonka privezanim užetom, pa ga je tako mogao izvući. Zvonko je cvokotao zubima i drhtao na čitavom tijelu; voda je bila studena kao led.

»Ne pomaže nam ništa«, reče Zvrko. »Ovdje ne možemo ostati, nego moramo dalje«.

Dječaci potrče dalje, jer se Zvonko morao ugrijati. Ali mu ni to nije pomagalo, jer je postajao sve hladniji. Zvrko ga je vukao, koliko je mogao, ali je u pećini bilo tako hladno, da su se Zvonkove haljine zamrzle. Dječaci zato pokušaše da se vrate prama izlazu i uzveru se uz jednu hridinu; ali su u pomrčini izgubili put, pa su morali nasumce dalje tapati. Napokon Zvonka ostaviše sve sile, pa je morao sjesti na jedan kamen.

»Idi ti samo dalje!« rekao je Zvrki. »Ja ne mogu više«.

Ali Zvrko nije htio ni pod koju cijenu ostaviti prijatelja samoga; uprti ga zato na ledja, pa ga tako ponese. Ali i njega doskora ostaviše sile, pa je morao Zvonka opet posaditi na jedan kamen.

»Ostani malo ovdje«, rekao mu je — »jer ovako ne možemo dalje. Ja ću poći sam, da potražim, ne bih li našao kakav izlaz iz pećine. Onda ću doći po tebe«.

Zvonko je bio već tako slab, da nije mogao ni odgovoriti; samo je klimnuo glavom i izvalio se s dubokim uzdahom na kamenje. Zvrko mu skine kaput i navuče na nj svoj suhi, a onda, onako u košulji, podje dalje. Popeo se na jednu usku uzvisinu i dugo išao jednim hodnikom, koji kao da nije imao

ni kraja, ni konca. Ali napokon ipak dodje kraj i Zvrko se zabuši u tvrdu hridinu. Morao je udariti natrag i zaokrenuti u drugi hodnik, ali je i ovaj bio ćor-sokak. Ni u trećem, ni četvrtom nije bio bolje sreće; već je počeo očajavati, da uopće nikad ne će naći izlaza iz te strašne pećine.

Odjedared opazi duboko ispod sebe maleno svijetlo. S neiskazanom mukom spusti se dolje. Ali domala prekrije mu jedna klisura onaj tračak svijetla, te ga je, tek iza dugoga traženja, mogao opet naći. On se zaputi onamo, te opazi veseli oganj, oko kojega je čučalo pet-šest patuljaka-korenara, koji su ipak bili veći od njega. Izgledali su vrlo stari i ružni. No Zvrko se otresao svakoga straha, jer je ovo ipak moglo biti jedino spasenje za njega i Zvonka . . . Patuljci ga dočekaše vrlo prijazno i ponudiše mu, da sjede kraj njih i da se ugrije uz oganj. No Zvrko reče, da ima još jednoga prijatelja, koji je klonuo, pa ne može ići, te zamoli čovuljke, da podju s njim i da mu pomognu donijeti ga ovamo.

Patuljci se ispričaše, da nemaju kada, jer moraju mozgati i filozofirati.

Zvrko je medjutim odmah opazio pravi razlog, zašto ne će da podju s njim: — bili su srasli sa zemljom! Zato je od njih izmolio samo lonac toploga napitka i s njim potrčao po Zvonka.

I opet je morao dugo tražiti, dok nije našao ono mjesto. Jadni Zvonko ležao je na hladnom kamenju onesviješten i napola premrzao. Zvrko ga pridigne i ulije u njega toploga vina, koje ga je malo oživilo. Onda mu pomogne, da stane na noge, te se Zvonko s teškom mukom — naslonjen na rame Zvrkino — vukao, dok nisu najzad stigli do ognja onih patuljaka.

Oni dočekaše dječake vrlo ljubezno; dadoše im jesti i piti, a onda ih zamotaše u meke i debele pokrivače da ih dobro ugriju. Dječaci nato zapadoše u dubok san.

No Zvrko se probudi od nekog čudnog šûma. On zaškilji ispod oka onamo i opazi, kako dvojica od onih pustaija na brusu oštre velik nož.

»Samo dobro naoštri, Brko!« reče jedan — »da se njime mogu kosti dobro odlupiti!«

»Ne vodi brige, Tuco!« odgovori onaj, koji je držao nož u ruci — »bit će tako oštar, da će noge odrezati jednim rezom!«

»Ne možeš zamisliti, Rugo«, reče treći — »kako se radujem na taj zalogaj. Već četiri potpune godine nismo ni okusili ljudskoga mesa!«

»Istina, dragi Buco, vrlo nam se rijetko pruža ovako dobra prigoda! Pa i tko bi zabasao u ovu našu pećinu? Dva naša dječaka bit će osobito slasna; čine se vrlo nježni i mekani!«

Nato ustade i dohvati velik ražanj, te ga spretno pričvrsti iznad ognja.

»Hihi! Kako će se krasno pržiti na ražnju!« isceri se on, a svi drugi pristadoše uz njega i zapucketaše jezicima, radujući se dobroj večeri.

Zvrki iskoče na čelu debele kaplje znoja od straha. Bit će bolje, da od zime i glada svisnu u pećini, nego da se polagano prže na ražnju! . . . Nato skoči i strže sa Zvonka debeli pokrivač, pa obojica stadoše gledati, kako patuljci oštre nož, da njih njime zakolju. (Vidi sliku!)

»Uhvatite ih, uhvatite!« stadoše patuljci vikati i ispružati ruke, da ih dohvate.

Ali su naši dječaci bili brži, pa su spretno izmakli dugim rukama ružnih čovuljaka. Patuljci su se derali i bjesnili, ali im nije ništa pomagalo, jer su bili korenjem prirasli uz zemlju, pa nisu mogli za dječacima.

»Ti, Buco, nisi pazio na njih, pa su pobjegli!« vikao je Brko i zamahnuo nožem na njega.

»Nisam ja, nego Rugo, koji je sjedio najbliže do njih!« derao se Buco i udario Brku ražnjem posred lubanje. Nastade sveopća tučnjava, pri čemu

Zvrko i Zvonko stadoše gledati, kako patuljci oštre nož, da njime njih zakolju . . .

se primakoše ognju. Vatra ih zahvati, pa kako su bili svi od korenja sazdani, izgorješe kao suho drvo.

Zvonko i Zvrko gledali su djavolski ovaj prizor i radovali se.

»I pravo je, da izgore ovako podmukli djavoli!« dovikivao im je Zvrko. »Fuj, kako prosta čeljad živi u ovoj pećini!«

Naši dječaci opet se osjetiše svježi i snažni, pa onako razgrijani podjoše s novim silama dalje. Već su bili dobrano odmakli, kad naidjoše na jedno povaljeno stablo, koje im je preprečavalo put.

»Hajde da malo odahnemo!« predloži Zvonko i dječaci sjednu na stablo. Ali se za čas poče stablo micati; dva svoja šiljasta kraja počelo je stablo sve više približavati jedan drugome, dok napokon nije sačinilo čitav okrug. Dječaci prestravljeni skočiše i tek sada opaziše, da su sjedili na jednoj orijaškoj glisti-gujavici, koja se sve više srozavala, da njih zdrobi. Zvrko potegne svoj mač i junački zamahne njim. Dobro ju je pogodio i glistu prepolovio u dvije polovice. Ali se činilo, kao da glistu od toga nije zaboljela glava, jer je svaka polovica dalje živjela svojim životom, pa jedna pošla na Zvonka, a druga na Zvrku. Jedva što se Zvrko sabrao, već se bila ovila oko njega, da ga zaguši. Odurna, vlažna koža glistina već se doticala njegova lica. Zvonko je bio brži, pa je jednim skokom odskočio od svoje gliste i pritrčao Zvrki u pomoć. Oprezno je, da ne bi prijatelja ozlijedio, rezao nožem jedan komad gliste za drugim, dok se Zvrko nije oslobodio iz groznoga zagrljaja. Na tlu se kobeljalo čitavo čudo od malih glista, pa su naši dječaci gledali, da što prije odande pobjegnu.

No makar oni koliko tražili izlaz iz pećine, nisu ga mogli naći. Neprestano su nailazili na druga jezerca i dolazili u nove spilje sa sigama. Napokon stigoše u neki veliki prostor, koji je bio osvijetljen mutnim, crvenkastim sjajem. Kad su bolje pogle-

dali, razabrali su, da taj sjaj dolazi od jedne ovelike gomile, koja je ležala na zemlji u ozadini spilje.

»To je Muhino blago!« vikne Zvrko presretan. »Zlato sjaje! Napokon ga nadjosmo!«

Upravo uperiše onamo, kad u zraku razabraše lepetanje nekih krila. Oni podignu oči i ugledaju tri šišmiša, od kojih je svaki bio triput veći od njih. Lijetali su čas ovamo, čas onamo, prijeteći se, da će navaliti na dječake.

»Nabij kapu dobro na glavu!« vikne Zvrko. »Šišmiši se najradije zapušuju u kosu!«

Ali je bilo prekasno. Već je jedan šišmiš bio doletio i Zvonku istrgao sa glave velik čuperak kose. Nato doletješe i drugi i navališe na dječake. Oni se povukoše u jedan ugao i počeše se braniti, kako su umjeli i znali.

»Pa mi vam ne mislimo ništa na žao učiniti«, vikao je Zvonko — »zašto dakle ne ostavljate i vi nâs na miru?«

»Hoćete da ukradete blago«, odgovori jedan slijepi miš — »a mi smo čuvari Muhina blaga!«

»No mi smo prijatelji kralja Muhe«, vikne Zvrko. »Mi smo mu spasili život! Moj prijatelj je vjerenik kraljeve kćeri, a kralj je meni poklonio svoje blago!«

Zvonko se strašno razljutio na Zvrku i upravo je otvorio usta, da izjavi, kako njemu ne pada ni na kraj pameti, da se oženi kćerkom kralja Muhe, ali ga Zvrko brzo odgurne u stranu.

»Zaveži jezik, ludo!« šanu mu tiho. »Zar silom hoćeš da te slijepi miševi požderu?«

Zvonko zamuknu, a Zvrko opet zapodjede razgovor sa šišmišima:

»Ovamo nas je poslao kralj Muha«, reče — »da dignemo blago, pa ako nam ga ne predate dobre volje, onda ćemo se povratiti natrag i kazati kralju, pa ćete vidjeti, što će biti s vama!«

Šišmiši zanijemiše, kao da ih je tko vrućom vodom polio; posjedaše u jedan kut i stadoše vi-

aj ječati. Poslije kratkoga vremena izadjoše i izjaviše, da dječaci smiju uzeti toliko blaga, koliko ga mogu ponijeti sa sobom. Zvonko i Zvrko ne dadoše, da im se to dvaput rekne, nego potekoše prama blagu i natrpaše svoje džepove do vrha. Bili su sve sami novi novcati dukati s najraznoličnijim glavama i grbovima. Onda zahvališe šišmišima, koji se duboko pokloniše pred njima, i zapitaše ih, gdje je izlaz iz pećine. Slijepi miševi opisaše im točno put, a žustri mladići pohrliše prama izlazu.

Brbljajući i smijući se išli su pećinom, dogovarajući se, što će sve kupiti za onaj novac.

»Ja ću«, reče Zvonko — »kupiti istinsku pištolju, jedan čamac s jedrima, jedan fini štap i jednu pticu zlogodicu«.

»A ja«, prihvati riječ Zvrko — »kupit ću dvije lule i jednu veliku duvankesu, jednog pitomog gavrana i čitavu jednu slastičarnu sa svim kolačima u njoj«.

»Za baku, koja nam pripovijeda tako krasne priče«, doda Zvonko — »kupit ćemo jedan novi naslonjač, jer se stari već sasvim rasklimao, jednu novu maramu i nov lonac za kavu«.

U tom času začuju iza sebe jak šum i ugledaju veliko jato kukaca zlatokrilaca, kako s oštrim kliještima uperiše prama njima. Dječaci, koji su sve svoje oružje i alat ostavili u riznici, samo da mogu ponijeti što više zlata. nisu imali ništa pri sebi, da se brane. Zato potrčaše što su bolje mogli, ali su ih veliki kukci ipak stizali. Jedan im se već sasvim prikučio i široko rastvorio svoja kliješta, da Zvonka zgrabi za nogu. Zvonko poskoči tako visoko, da mu je nekoliko dukata ispalo iz džepa. Kukac odmah zastade, da pokupi zlatnike, koje je, jedan za drugim, lakomo gutao.

Nato dječaci stadoše bacati od sebe po nekoliko zlatnika, kad god su im se kukci, koji su ih progonili, bliže primaknuli, pa dok su se kukci zadržavali oko dukata, oni su dalje odmicali. Ali je

bilo toliko progoniteljâ, da su neprestano novi pridolazili, tako da ih je bilo uvijek za petama njihovim. Napokon sakupiše sve zlato iz džepova i pobacaše ga na zemlju. Kao gladni kurjaci popadoše zlatokrilci po dukatima, pa dječaci mogoše toliko odmaknuti, da domala nisu više ništa čuli od njih.

Hitro se uzveraše gore i domala bjehu u svojim poštanskim kolima. Brzo premetoše džepove: Zvrko nadje još sedam, a Zvonko pet dukata.

»No«, reče Zvrko, kad je zlato složio u malu hrpicu pred sobom — »doduše nije bogzna koliko, ali ipak možemo za ovo, što nam je ostalo, kojekakvih lijepih stvari nakupovati«.

Nato potražiše mušice, koje su pohvatali i sakrili u slamu prije svoga polaska, natrljaše se pošteno i izvališe na slamu, da dočekaju djelovanje.

Zaspaše, a kad se probudiše, bili su opet veliki kao i prije.

»Gdje je naše zlato?« klikne Zvrko.

Potražili su ga svagdje, ali ga nigdje nisu mogli naći. Napokon nadje Zvonko na onom mjestu, na koje su prije metnuli dukate, vrlo malu hrpicu žutoga pijeska, tako sitnog, da se jedva mogao vidjeti.

»Bože sveti, kako smo bili glupi!« klikne Zvrko. »Trebali smo novac zadržati u džepovima, pa bi skupa s nama narastao!«

Nato pohrliše kući i obećaše jedan drugome, da će drugi put biti pametniji.

10.

Pripovijest o ružnom kralju Pauku

Stara baka pripovijedala je jednoga dana ovo:

U Pomoravlju vladao je nekad jedan stari kralj, koji se zvao Pauk. Paukom se zvao, jer je još kao dijete u kolijevci izgledao kao kakav stari pauk-krstaš. Zato su ga i nazvali Paukom.

Svi ljudi u Pomoravlju govorili su, da je kralj Pauk najrdjaviji kralj, što ga je ikada bilo. Doduše, on nikad nije nikome ništa na žao učinio, ali je njegovo lice bilo tako strašno, da se svakome smučilo, tko god ga je vidio. Pomoravci su naime bili vrlo nježni ljudi, koji su jeli samo juhu s rižom i vrhnjem, pa zato nisu podnosili ništa ružnoga. Kad su dakle Pomoravci, muškarci i žene, dolazili u kraljev dvor, da čestitaju novu godinu, ili da podmire porez, ili s kakvoga drugoga razloga, pretvarali su se, da imadu kihavicu, pa su se useknjivali i svu glavu sakrivali u rubac, samo da kralja Pauka ne moraju gledati.

A kralj nije mogao misliti ništa drugo, nego da u njegovoj kraljevini vlada strašna zaraza od kihavice, jer su svi njegovi podanici kašljucali i uvijek se useknjivali, ne skidajući rupca sa lica, kad god je kojega vidio. U prvi mah mislio je, da će to s vremenom proći, no kad su prolazile godine i godine, a dobri Pomoravci još uvijek kašljucali i useknjivali se, tako da u čitavoj kraljevini nije nitko bolje pazario od tvorničarâ rubaca, onda se kralj Pauk vrlo rastužio i dugo razmišljao, što

bi valjalo učiniti. On dozove k sebi ljekare i vrhovne ljekare i zapita ih za kakav pouzdani lijek. Ali mu nitko nije umio ništa reći. Svi su držali na nosu džepne rupce i useknjivali se, govoreći, da je kihavica neizlječiva. Nato kralj dade dopremiti iz inozemstva pune vreće mentolina, burmuta i drugih ljekarija, te sve razdijeli medju svoje Pomoravce. No oni sve to odmah pobacaše, smijući se i srčući juhu s rižom i vrhnjem.

A kralj Pauk postajao je sve stariji i nikako nije mogao razumjeti, kako zaraza ne će da prestane. Najčudnovatije mu se činilo, da on sâm još nikada u životu nije imao kihavice, premda je svak od toga patio, koga god je sretao. Svuda oko njega ljudi su kihali, kašljali i useknjivali se, pa je to tako trajalo godinama i godinama, tako da je kralj napokon postao nervozan, što se i sasvim lako dade razumjeti! A ni oženiti se nije kralj mogao, jer nije htio uzimati ženu, koja neprestano kiše, a drugih nije ni bilo u Pomoravlju, kako je on mislio.

Kralj Pauk imao je jednog kancelara, koji se zvao Blagota, ali ga je kralj uvijek zvao »Trubljačem«, jer je on jače trubio nosom od svih drugih ministara. Taj gospodin Blagota imao je kćerku, koja je bila najljepša djevojka u čitavoj zemlji, samo što je imala tubast nos. A pošto su sve djevojke, koje imaju tubaste nosove, vrlo drske i divlje — što je donekle dolazilo i od toga, što nisu jele samo rižu s vrhnjem, kao drugi Pomoravci, nego gdjekada i lješnike, kisele krastavce, maline i rotkvice, jednom riječju: do čega su dolazile. Jednoga dakle lijepoga dana, kad je s ocem unišla u prestolnu dvoranu, da kralju čestita dan rodjenja, spopade je strašna volja, da preko rupca pogleda na kralja. To je i učinila, pa se počela na glas smijati, te što brže pobjegla iz dvorane, jer se jako stidjela. Kralj Pauk zapita, što je djevojci, našto mu odgovori gosp. Blagota, kancelar, da je to neki novi oblik zaraze, koji je naročito opasan. I pri tome

zatrubi sedamnaest puta strašno glasno, da je sva dvorana ozvanjala od njegova useknjivanja.

Nekoliko dana kasnije šetao se kralj po velikoj šumi. Odjedanput začuje kroz grmlje glasno pjevanje i smijanje, pa krene onamo i opazi mnogo mladih djevojaka, koje su se sigrale i skakale. Kad su opazile kralja, razbježaše se kud koja. No jedna se spotakla o izdanak nekoga drveta i pala, pa je kralj prišao, da je podigne. Pri tome opazi, da je to kancelarova kćerka s tubastim nosom. Ona je htjela u prvi mah pobjeći, ali se onda sjetila, da bi bilo pristojno, da kralju zahvali, koji joj je tako lijepo pomogao, da se digne. Osim toga ju je i noga boljela od pada. Zato reče: »Hvala Vam, gospodine kralju!« ali je pri tom povukla raspuštenu svoju kosu na lice, da ga ne mora gledati. Kralj odgovori: »Ništa, ništa!« i zapita je, da li se nije ozlijedila. No to je govorio tako smiješno, da se ona opet morala nasmijati. Ali toga dana ona još nije jela riže s vrhnjem, nego samo nezrelih ogrozda, jer inače ne bi bila tako drska. Ona malko raširi prste na ruci i zirne u kralja, te nadje, da je dosta ružan, ali ipak nije onako strašan, kako su uvijek govorili Pomoravci. Činio joj se samo komično-ružnim, pa se zato morala smijati. Kralj nije mogao misliti ništa drugo, nego da je djevojku opet spopala strašna kihavica, pa ju zapita nježno, ne bi li joj on mogao kakogod pomoći i osloboditi je te neprijatne bolesti.

Djevica spusti ruke, digne svoj tubasti nosić i rekne drsko:

»Pa ja nemam nikakove kihavice!«

Kralj Pauk nije mogao vjerovati svojim ušima, pa ju je zapitao još jedanput:

»Nemaš kihavice?!«

A djevica odgovori čvrstim glasom:

»Otkako sam se rodila, nisam nikad imala kihavice!«

Kralj se bio sav ukočio od čuda, ali se brzo sabrao i rekao:

»Dobro dakle, ako doista nemaš kihavicu, onda ću te ja uzeti za ženu, pa ćeš biti kraljica!« (Vidi sliku!)

No djevica se nasmija:

»No, gospodine kralju, kad biste se htjeli ženiti svim ženama, koje nemaju kijavicu, onda biste morali uzeti stotine tisuća žena! U Pomoravlju naime nema kihavicu nijedna žena, kao i nijedan muškarac!«

U tom času shvati kralj, da su s njime zbijali šalu, pa se jako snuždi. Zamoli djevicu, da mu rekne svu istinu, pa ona to i učini. A kad je svršila, kralj se još jače snuždi, pa ju plačući zapita:

»No reci mi, imam li ja doista tako okrutno lice, da me nitko ne može pogledati?«

Kancelarovoj kćerci vrlo se smili kralj, pa što ga je dulje gledala, sve joj se više svidjao. Dugo ga je gledala u oči, a onda mu pala oko vrata i rekla:

»Ne, dragi kralju; meni se mnogo svidjaš, pa ako ti je doista po volji, postat ću tvojom ženom!«

Nato se kralj Pauk beskrajno razveseli, pa je skakao s noge na nogu i odgovorio, da će se vjenčati za dva dana.

A tako su i učinili na veliko čudo čitave kraljevine, ali se najviše čudio djevojčin otac, gospodin Blagota, kraljev kancelar. Još istoga dana izda kralj Pauk I. novi zakon, koji je složio prema savjetu svoje mlade žene. Zakon je naredjivao, da nijedan Pomoravac ne smije više nego dvaput u sedmici jesti rižu s vrhnjem, a tko bi se ogriješio o ovaj zakon, taj ima da sto hiljada puta napiše rečenicu:

»Smijem samo dvaput u sedmici jesti rižu s vrhnjem!«

Taj je zakon vrlo dobro djelovao, jer Pomoravci nisu bili više tako zalupani, pa su za kratko

Dobro dakle, ako doista nemaš kihavicu, onda ću te ja uzeti za ženu, pa ćeš biti kraljica!

vrijeme mogli bez uzbudjivanja gledati u svoga kralja. Doduše i sada im se još činio malko ružnim, ali im ipak nije bio tako ružan, kao prije.

Tako se svršila zaraza kihanja u Pomoravlju! Kralj Pauk ostao je najveseliji kralj u svim kraljevinama, a to je imao da zahvali samo činjenici, što je jedna žena imala tubast nos i što je katkad jela rotkvice, kisele krastavce i nezrele ogrozde.

11.

Jelica u šumi

Kad je mala Jelica — pripovijedala je prodana baka dalje — jedne nedjelje ujutro ostala sama kod kuće, zaželi joj odjedanput srce, da izadje.

»Signora Eleonora Duse!« rekla je svojoj velikoj lutki — »izvolite se obući, pa da podjemo na krasni jutarnji zrak!«

Mala je Jelica nazivala svoju lutku »signorom Eleonorom Duse«, jer je njena majka jednom rekla njenom ujaku pjesniku, da nikoga na svijetu ne bi tako rado vidjela kao signoru Eleonoru Duse, slavnu talijansku glumicu. Prije se njena lutka zvala Katica, ali se Jelici činilo, da je lutka postala mnogo ljepšom, otkad se zove signora Eleonora Duse (čitaj: Duze). Kad je svoju lutku toliko voljela, da joj je morala prilijepiti cjelov na obraz, onda joj je govorila »Duzice«, a kad se srdila na nju, nazivala ju je naprosto »signorom«. Jelici se činilo, da je time izrazila prama lutki najveći svoj prezir.

Lutki je svezala na glavu veliki šešir, a sama nije uzela nikakvoga šešira. Samo je bolje privezala vrpce na cipelama, jer je bila nedjelja, premda nije bilo nikoga od njezinih kod kuće, koji bi to opazio. Iza toga sišla je Jelica u veliki vrt, gdje se nije dugo zadržavala, nego samo jedanput zastala, da utrgne jednu majčinu dušicu.

»Duzice«, rekla je lutki — »ovo poklanjam tebi, jer je prekosutra dan tvoga rodjenja«.

I zatakla joj cvijet u kosu.

»Reci mi, Duzice«, produžila je zamišljeno — »da li je doista prekosutra dan tvoga rodjenja?«

Lutka nije ništa odgovorila, a nato se Jelica rasrdila.

»Signora«, reče — »ja ću pitati mamu, da li je uopće prekosutra dan vašega rodjenja? A ako uopće doista prekosutra nije vaš dan, onda vam uopće doista ne ću ništa pokloniti«.

Jelica pretrča preko vrta, da su joj sve vijorile plave kose u vjetru. Protrčala je pokraj tulipanskih lijeha i pokraj džbunova velikih božura. Ovo cvijeće nije ona nikako voljela, jer je bilo tako debelo. Kad čovjek gleda božure, ne može ni na što osobito misliti, nego samo na tetku Milicu, koja je upravo tako debela i tako crvena u licu. Ali je kod heliotropâ zastala i njuškala svojim nosićem po zraku.

»Signora Eleonora«, rekla je — »ako je prekosutra dan vašega rodjenja, onda ću vas pozvati na sladoled od vanilija!«

I doista odluči, ako ju mama povede da proslave dan njene lutke, da će i za signoru pojesti jednu porciju.

Lijehe s bundevama obišla je iz daljine. Tamo je naime zacijelo radio vrtlar, a nije bilo potrebno, da ju on vidi, jer je danas naumila pobjeći iz vrta kroz mala vrata, koja su bila sasvim odostrag u zidu. Samo je kod ogrozda zastala, koje je najvoljela, dok su još tvrdi i sasvim zeleni. Nekoliko ih je pojela i još natrpala pun džep. Onda je potrčala prama zidu, gdje su bila skrivena vratašca pod velikom bazgom, kojoj su bijeli cvjetovi duboko visjeli. Jelica pritisne na kvaku, ali joj nije ništa pomagalo jer je debela željezna brava zatvarala vrata. Trzala je bravu, udarala rukom po vratima i gurala objema nogama, ali se glupa vrata nisu ni pomakla.

»O vi, glupa, stara vrata!« vikala je Jelica. »Još nikad nisam vidjela tako odurnih starih vrata!«

Pogledala je dugim pogledom zid, ali je taj zid bio doista odviše visok, pa ona nikako ne bi mogla preći preko njega! Ah, onaj odurni vrtlar sa svojom crvenom bradom — zašto je baš danas zaključao vrata? Jelica u duši zaželi, da mu sve bundeve istrunu — toliko se ljutila na njega.

I još jedanput pograbi kvaku što je jače mogla. Ali se pri tome ogrebe o jedan čavao tako, da su joj odmah poletjele krvave kapljice niz bijelu ruku.

To ju je boljelo, pa se mala Jelica uplašila. Sjela je na travu pod bazgom i počela gorko plakati. Pritisla je veliku svoju lutku na grudi i uzela jecati, da bi se i kamen smilovao.

Iznad nje u bazgovu grmu sjedio je velik drozd-pojac. Kad je ugledao Jelicu plačući, počeo je glasno fićukati. Njegov je fićuk zvučao, kao da se raduje nezgodi male djevojčice, pa se Jelica razljutila i glasno povikala:

»Zamuknula mukom, ti gadna ptico!«

Ali drozd nije nipošto htio da zamukne, jer je držao, da je vrlo lijep duet, kad on fićuka, a Jelica viče.

Jelica je začepila oba uha i vikala još jače, samo da drozda ne čuje. Ali se od velikoga vikanja umorila, pa naslonila svoju glavicu na bazgov grm.

Kad je ptica odletjela, smirila se i djevojčica, pa su joj se samo još tihe suze kotrljale preko obraza. Nato zaklopi oči i sve postade oko nje tiho i mirno.

* * *

Odjednom osjeti Jelica, da ju nešto vuče za suknju. Ona otvori oči i opazi, da ju poteže njena velika lutka, signora Eleonora Duse, koju je ona već sasvim smetnula s uma.

»Jelice«, reče lutka — »zašto ti spavaš? Danas smo, zaboga, htjele da izadjemo na šetnju«.

»Ah, draga signora Eleonora«, odgovori Jelica — »ne možemo napolje. Odurni vrtlar s bodljikavom crvenom bradom zaključao je vrata u zidu«.

»No ako nije ništa strašnije, za to ćemo lako!« nasmija se lutka. »Pokušaj, da li ovaj ključ ulazi u ključanicu!«

Pri tome izvadi lutka iz džepa sasvim malen zlatni ključić i preda ga Jelici. Djevojčica odmah skoči i turi ga u bravu. Pa premda je ključanica bila mnogo veća od malenoga ključa, brava odmah skoči. Jelica nije znala, što će od radosti, pa je počela skakutati i klicati.

»Duzice! Duzice!« vikala je — »ti si najzlatnija lutka, što sam je ikada imala; meni je sada svejedno, bio prekosutra dan tvojega rodjenja ili ne bio, ja ću te ipak pozvati na sladoled i moliti mamu tako dugo, dok i ona ne pristane!«

Onda uzme lutku u naručje i poljubi je triput usred ustâ. Nato jurne brzo kroz vratašca.

»Počekaj malo!« reče lutka — »zaboga, još si sasvim zaplakana! Daj ovamo džepni rubac i podigni me malko više!«

Jelica učini, kako joj je rečeno, a lutka joj vrlo oprezno otare oči.

»I nos! I nos!« vikala je Jelica veselo.

»To ne ću«, odgovori dostojanstveno Eleonora Duse — »to možeš učiniti i sama!« Nato Jelica uzme rubac u ruke, posadi lutku na tlo i sama si obriše nos.

Iza toga turí rubac u džep i htjede da lutku digne, ali signora skoči sama na noge i reče:

»Znaš, Jelice, ne volim, da me uvijek nosiš. To mi gdjekad već i dozlogrdjuje. Sad hoću sama da idem svojim nogama. Kad se umorim, reći ću ti!«

One se uhvate za ruke i krenu u šumu. Prema njima dolazile su dvije čudne spodobe, jedan gospodin i jedna stara žena. Starica je bila dežmekasta, a na sebi je imala velik, zamazan crni ogrtač. Ni gospodin nije bio sasvim čist; bio je protegljast

i tanak, s dugim, iskrivljenim vratom i sasvim malenom glavom.

»Dobar dan, gospodjice Jelice!« reče gospodin — »kako živite?«

»Hvala na pitanju, dobro«, odgovori Jelica. »A tko ste vi?«

»Zar nas ne poznaješ?« zapita zamazana starica. »Pa ja sam Lopatica za ugljen iz kuhinje, a ovo je moj muž, gospodin Žarač«.

»Tako?« reče Jelica — »pa ste baš danas, u nedjelju ujutro, izašli na šetnju? Kako će se onda odložiti vatra u peći? Požurite se kući, jer će vas kuharica tražiti.

»Kuharica nas traži! Kuharica nas traži!« povikaše ono dvoje prestrašeni i potrčaše što su bolje mogli, da ne zakasne.

Jelica je gledala za njima i smijala se čudnim skokovima njihovim. Nato krene dalje sa svojom prijateljicom. No pošto je ona pravila prevelike korake, zamoli ju lutka, da podje polaganije, jer ona nije navikla na hodanje, a već počinje osjećati umornost u nogama.

»Hoćeš li, da se malo odmorimo?« predloži Jelica. »Mislim, da nedaleko ima jedna klupa«.

Signora pristane. No tek što su se približile jednoj staroj klupi od kamena, kad im jedan reski glas dovikne: »Zaposjednuto!«

Sad tek opazi Jelica, da na jednom kraju klupe sjedi jedan perni držak. Imao je na sebi dug crni, salonski kaput, iznad kojega je virila glava, a odozdol noge.

»Molim, gospodine perniAršku«, odgovori ona — »na klupi ima još dosta mjesta i za nas dvije. Ne bismo li ipak smjele sjesti? Moja lutka —«

U tom času kao da ju je netko uštinuo u prst.

»Jelice«, govorila je lutka šapućući — »ne čini mi se vrlo otmeno, što svima pripovijedaš, da sam ja lutka«.

»Moja je prijateljica jako umorna«, popravi se Jelica.

»Hm«, progundja Držak — »a ne biste li se vi izvoljele predstaviti?«

»Ja sam Jelica«, odgovori djevojčica — »a ovo je moja lutka —«

Opet osjeti štipanje u prstu!

»Jao!« cikne Jelica. »Ovo je moja prijateljica signora Eleonora Duse«.

»Izvolite uzeti mjesto, poštovane gospodje!« odgovori crni gospodin, naklonivši se duboko. »Ja sam naliv-pero ujaka pjesnika«.

»Kako je to komična šuma!« govorila je Jelica, dok je dizala lutku na klupu i sama sjedala. »Recite mi, molim vas, gospodin perni Dršku...«

»Naliv-pero«, popravi je gospodin u crnom kaputu.

»Gospodine Naliv-pero... oprostite!« produžavala je Jelica. »Recite mi, kako će dragi moj ujak pisati pjesme, dok se vi klatarite ovdje po šumi?«

»Klatarim?« klikne Naliv-pero. »Klatarim? Znajte, da se ja, prvo, nikad ne klatarim, nego šećem; drugo, ujak pjesnik ne piše nikada nikakove pjesme, nego ih uvijek pišem ja, a treće: vâs dvije najgluplјi ste stvorovi, koji su ikada zalutali u šumu«.

Jelica se zabezeknula od čuda, što se Naliv-pero tako razbjesnilo, a lutka je sasvim problijedila od srditosti.

»Čini mi se, da vi, gospodine, i ne slutite, tko smo mi«, reče lutka. »Ja sam signora Eleonora Duse, za koju je Jeličina mama rekla, da ne bi nikoga pod nebom radije vidjela od nje!«

»Jest, mama je doista tako rekla!« uplete se Jelica.

»Tako? Zar je doista tako rekla?« podsmijehne se gosp. Naliv-pero. »A zar je to kakav razlog, da me ovdje vrijedjate?«

»Ne pada nam ni na kraj pameti, da vas vrijedjamo», reče Jelica — »ali ne trebate ni vi govoriti proti mom ujaku pjesniku, a pogotovo ništa proti mojoj mami, koja je najbolja mama, što sam je ikada imala«.

Naliv-pero popravi svoj salonski kaput i pruži Jelici ruku.

»Gospodjice Jelice!« govorio je. »Prema vašoj gospodji mami osjećam ja najdublje poštovanje, jer peče tako dobre kolače, ali, što se tiče vašega gospodina ujaka, čije sam ja naliv-pero, moram reći, da je največi glupan pod kapom nebeskom«.

»Što ste rekli?« klikne Jelica. »Pa on meni uvijek donosi slatkih bonbona!«

»Nedajte se time zavarati, gospodjice Jelice«, opet će naliv-pero. »Ja njega bolje poznajem. Glupan, rekoh, koji ne zna ništa. Sve moram ja za njega pisati! I sada upravo slažem za njega jednu krasnu ljetnu pjesmu, a kasnije će reći, da ju je on spjevao! Glupan, velim vam, glupan!«

Naliv-pero pri tome se toliko ražestilo, da mu je tinta neprestano udarala iz ustâ.

»Ah, ja krvarim!« vikne on. »Krvarim! Zaboga, prevežite me!«

No Jelica nije ni mislila, da ga prevezuje, jer bi sve prste zamazala. Nato se naliv-pero sámo obriše rukavom svoga kaputa.

»A ne biste li nam htjeli, gospodine Naliv-pero, recitirati pjesmu, koju ste pjevali?« zapita Jelica udvorno.

»Milo mi, da imate toliko smisla za poeziju!« odgovori naliv-pero. »Vrlo je to lijepa pjesma, na koju mogu biti osobito ponosan. Izvolite samo slušati:

Ah, ljeti, ah, ljeti,
Strašan vjetar pirka — —

»Zaboga, strašan vjetar ne može ljeti pirkati«, dobaci signora Eleonora Duse.

»Molim, da me ne prekidate, vi glupa gusko!« plane naliv-pero, a onda opet počne iz početka:

»Ah, ljeti, ah, ljeti,
Strašan vjetar pirka,
U travi silan gušter
Na svoga sinka zirka!«

»Pa gušteri ne mogu biti silni i veliki!« dobaci Jelica.

»Tako?« vikne naliv-pero — »zar vi mislite, da pjesnik gleda na svijet i na sve, što je na njemu, vašim žabljim očima? Gdje sam ono zastao?«

»U travi silan gušter
Na svoga sinka zirka!

U travi silan gušter,
Da, to je pravi muž!
Nailazi na putu,
Nailazi na puž!«

»Pa puž je živo stvorenje; zato nije mogao naići ‚na puž' nego ‚na puža'!« reče Jelica čedno.

»Ah, šta vi znate za licenciju poetiku i za slobodu, koja se dozvoljava pjesnicima?« vikne naliv-pero i produži:

»U travi šuška nešto,
Na krila legao;
To zeko malen bio
I jaje snesao!«

»Oprostite, gospodine Naliv-pero, ali mi se to čini sasvim nevjerojatnim!« reče Jelica. »Jeste li možda htjeli reći, da je zec doletio na krilima? Ali zečevi ne lete, a ni jaja ne nesu, ili ako već nesu, onda to čine samo uoči Uskrsa, a nipošto tri sedmice poslije Duhova!«

»Gle, gle, kako si ti razborita djevojčica!« podsmijehne se perni držak. »A molim te, zašto zečevi ne bi mogli letjeti? Recimo, da sjednu u zrakoplov, zar onda ne bi letjeli? Uostalom, moj zec je mogao i zaboraviti, da pogleda u kalendar,

pa je snesao jaje mnogo kasnije... Dakle, kako vam se svidja moja pjesma u cijelosti?«

»Pa ja sam rekla, da mi se ne čini dobrom«, reče Jelica.

»A meni se čini ta pjesma upravo glupom!« dovikne signora Eleonora Duse. »Ujak pjesnik bit će s vama vrlo nezadovoljan«.

U tom času držak plane pravednim bijesom. On skoči i drekne:

»Šta se vi razumijete u poeziju, vi glupa gusko? Uostalom, od vas se čovjek ne može ni nadati ničemu pametnomu, jer ste ispunjeni pamukom i iverjem, pa nemate na sebi ni komadić mesa, a u sebi ni kapljice krvi!«

»Jao! Jao!« cikne signora, uzdigne obje ruke u zrak i sruši se onesviještena. Jelica je digne, ali se i sama vrlo razgnjevila na naliv-pero.

»Što ste toliko podigli nos?« vikne prama njemu. »Pa ni vi nemate ni kapi krvi u sebi!«

»Glupa curo! Glupa curo!« cvrčalo je naliv-pero. »Odmah ću ti pokazati, imam li u sebi krvi. Odozgor do dolje sav sam naliven krvlju!«

S tim riječima otrgne on objema rukama glavu sa sebe, a iz vrata poteče mu dug, crn mlaz, koji se izlije upravo na Jelicu i njenu lutku, tako da su obje sasvim pocrnjele od tinte. Jelica skoči, pograbi svoju lutku i potrči što su je noge nosile. Ali ružni perni držak opet stavi svoju glavu na rame, nasmija se iz svega grla i dovikne za njima:

»No, sad ste vidjele, da se ne smije vrijedjati pjesničko naliv-pero. A reći ću i ujaku, da ti nikad više ne donosi bonbonâ!«

Jelica se u brzini još jedanput okrene, isplazi na njega jezik i vikne:

»Klepetalo!«

Ali onda pojuri dalje. Doskora stigoše do jednoga izvora, kraj kojega je bio podignut jedan stup, a na njemu ploča s napisom:

»Čistionica za lutke i djevojčice, koje su se zamazale tintom«.

»Ah!« reče Jelica — »ovo je upravo kao naručeno! Gdje je samo žena čistiteljica?«

»Evo me!« zakrekeće jedan mastan i dubok glas, a Jelica ugleda sa strahom jednu veliku i staru žabu krastaču. »Deset parâ po osobi«, produži žaba — »ne može biti jeftinije!«

Jelica potraži u džepovima, ali nije imala sa sobom ni pare. Groš, što joj ga je otac dan prije poklonio, bacila je odmah u automat za komad čokolade.

»Draga krastačo!« reče djevojčica — »nažalost, zaboravila sam novčanik kod kuće. A ne biste li se vi zadovoljili šakom ogrozda?«

Pri tome izvadi iz džepa ogrozde, koje je prije ubrala u vrtu.

Žaba uzme jedan ogrozd i okuša ga.

»Pa još su vrlo zeleni i kiseli!« reče.

»O«, opet će Jelica, da je nagovori — »ovakovi, kakvi su sada, upravo su najbolji! Osim toga, od njih se dade napraviti vrlo dobra ogrozna torta!

»No, hajdede!« prihvati krastača. »Daj ovamo, a onda se ispružite na travi, da vas mogu pošteno očistiti!«

Djevojčica legne, a debela i stara žaba odmah se uzvere na njenu opravu. Isplazi širok svoj krastavi jezik iz gubice i stane lizati mrlje od tinte. Jelicu je to strašno golicalo, ali je šutjela, jer nipošto nije htjela da se ovako zamazana povrati kući.

Žabi kao da se osobito mililo ovo lizanje, pa je mljaskala jezikom glasno, upravo kao tetka Milica.

»Prija li vam?« zapita Jelica.

»Osobito!« promrmlja krastača. »Prava je to domaća tinta, koja se teško ispire. Da nisam na svijetu najbolja lizateljica ovakovih mrlja, ne biste se ni do groba oslobodili ovoga gada!«

Kad je Jelica bila očišćena, poče krastača lizati signoru, koja je još uvijek ležala u nesvjestici. Upravo je dovršila svoj posao, kad opazi, da lutka i na desnom obrazu ima jednu veliku mrlju. I prije nego što ju je Jelica mogla spriječiti, isplazi krastača svoj široki jezik i obliže jadnoj signori Eleonori Duse čitavo lice. Mrlje je doduše nestalo, ali se lutka tako prestrašila, da se trgla iz nesvjestice. Uzela je strašno jadikovati, kad je nad sobom ugledala staru žabu. Jelica ju brzo podigne i počne tješiti:

»Budi mirna, Duzice, budi mirna! Ona ti ne će ništa učiniti na žao. To je čistiteljica i vrlo dobrodušna, stara žaba!«

To je domala uvidjela i lutka, pa su od svega srca zahvalile dobroj žabi.

»Ne biste li me mogli preporučiti i vašoj gospodji mami?« zapita žaba.

»Ah!« reče Jelica — »vrlo bih vas rado preporučila, ali moja mama ne voli ni jednu žabu«.

Žaba uzdahne i rekne:

»To je doista neprijatno, ali joj možete reći, da je izmedju žabe i žabe vrlo velika razlika«.

»U tome imate pravo, draga gospodjo žabo«, reče Jelica, pruži žabi ruku i duboko joj se pokloni. To isto učini i signora Eleonora Duse, a onda obje podju dalje u šumu. Jelica je neprestano mislila, kako će za večerom ipak reći mami, da je izmedju žabe i žabe velika razlika.

»No, Eleonora«, zapita Jelica iza kratke šutnje. »Jesi li se malo oporavila? Ono naliv-pero bilo je ipak odviše bezobrazno!«

»Hvala na pitanju!« odgovori signora — »već mi je nešto bolje! Nikad nisam voljela pjesnike, jer su to vrlo nezahvalni ljudi!«

Prekide je neko čudno žamorenje, koje kao da se vrlo brzo približavalo. U prvi mah činilo se kao kozje meketanje, ali je Jelica mogla sasvim jasno razabrati dva glasa.

»Ne!« govorio je jedan glas. »Tako ne može biti! Neka bude onaj pobjednik, koji bude imao najmanje kvrga na glavi!«

»A tko će brojati kvrge?« zapita drugi glas.

»Neka svaki sâm broji na sebi!« vikne prvi. »Ili neka jedan broji na drugome; to je naime svejedno!«

»Ne ću!« reče drugi — »jer bi me ti opet nasamario! Moramo potražiti nepristranog sudca!«

Kod tih riječi opazi Jelica dva čudna klipana. Do pojasa bili su sasvim goli, a od pojasa imali kosmate hlače od kože. No kad je bolje pogledala, opazi, da oni uopće nemaju hlačâ na sebi, nego da imaju prave pravcate kozje noge, a odostrag još i rep! Na čelu su im stršila još i dva kratka roga. Izgledali su dosta divlji, ali ipak prilično dobroćudni, upravo kao na onoj slici, koja visi nad divanom u očevoj radnoj sobi.

Unatoč tome, držala je Jelica, pošto je nagraisala s odurnim pernim drškom, da će biti bolje, ako bude s njima prijazna; zato im učtivo zazove dobar dan, te im se predstavi skupa s prijateljicom.

»Sjajno« klikne jedan od njih — »da smo se susreli! Meni je ime Stipo Faun, a ovo je moj brat Joza. Dvojci smo, pa bismo se htjeli malo boksati. Hoće li tko od vas, da nam bude nepristran sudac?«

»Vrlo rado!« prihvati Jelica. »Samo mi morate kazati, što bih imala da radim«.

»Sasvim jednostavno!« reče Stipo Faun, kojemu su kozje noge bile nešto crvenkastije od brata mu Joze. »Trideset put potrčat ćemo jedan na drugog i sudariti se glavama. Iza toga pobrojat ćeš ti, tko od nas dvojice ima više kvrgâ na glavi!«

»Gospode Bože!« reče signora — »ja to ne ću moći gledati, jer bi mi pozlilo«.

Jelici se pričini, da je njena lutka ipak nešto odviše mekoćutna.

»Pa dobro, signora«, reče joj hladno — »onda se izvolite okrenuti na drugu stranu.

Mladi se fauni zasmijaše, a onda poletješe glavama jedan na drugog, da je zazvonjelo. No činilo se, da ih i nije jako zaboljelo, jer su ostali sasvim dobro raspoloženi. Jelica je tiho u sebi brojala, a kad je trebalo da nasrnu jedan na drugoga, zatapšala je rukama. Svaki čas se izvalio u travu ili Stipo ili Joza, ali su odmah ustajali, protrljali malo glavu, a onda opet potrčali jedan na drugoga kao jarići.

»Trideset!« vikne Jelica. »Sad ste gotovi, pa pristupite ovamo, da vam pobrojim kvrge na glavi!«

Ona sjedne u travu, a fauni se izvale ispred nje. Stipo Faun položi glavu na njeno krilo, a Jelica poče brojati. Morala je dosta tražiti, jer je klipan imao vrlo kuštravu dlaku.

»Hihi!« cerio se Stipo. »Kako to lijepo golica po glavi!«

»Hoćeš li biti miran?« opomenu ga Jelica i prilijepi mu zaušnicu. Napokon svrši, pa dodje Joza Faun na red. Ali je svaki od njih imao upravo trideset kvrga, tako da nijedan nije ostao pobjednikom. Fauni htjedoše odmah da produže nadmetanje, jer je boksanje glavom najljepša igra i jer brojanje kvrgâ proizvodi tako krasno golicanje na tjemenu. No Jelica izjavi, da će za danas biti dosta, a u nedjelju će im ona opet poslužiti kao nepristran sudac. S time se boksači izjaviše sporazumnima, nekoliko puta zagreboše papcima u ledinu, klanjajući se, a onda odletješe mekećući u šumu.

Jelica je donekle gledala za njima, a onda htjela da se ogleda za lutkom. Ali njoj nije bilo ni traga ni glasa. Jelica se razljuti, jer joj se činilo vrlo nepristojnim, da je signora pobjegla od nje.

»Signora!« poviče. »Signora! Kud ste se djeli?«

Ali odgovor nije dolazio.

»Signora Eleonora Du-u-use!« poviče još glasnije. »Eleonora Du-use!«

Samo joj je jeka odgovorila: «Du-use!«

»Duzice! Duzice!« jadikovala je Jelica. »Draga Duzice, gdje si?«

U tom času začuje iz velike daljine slab glasić:

»Evo me, evo! Pomozi mi, pomozi!«

Jelica potrči u grmlje u pravcu, odakle je dopiralo zapomaganje. No što je dublje zalazila, sve je teže odmicala. Trnje joj se zabadalo u opravu i izgrebalo ruke i lice. Grmlje je postajalo tako gusto, da najzad nije znala, kako će se odande iskopati. Ali se ipak provukla do jedne čistine, koja je svuda unaokolo bila okružena trnjem. Ugleda velik broj krastavaca na dugim stabljikama, a izmedju krastavaca sjedio je jedan veliki jež, kojega je bilo opasno i gledati zbog šiljastih igala.

»Jeste li vi vidjeli moju lutku?« zapita ga Jelica bez daha.

»Tvoju lutku?« odgovori jež — »jesam, eno je! Posljednji krastavac u drugom redu!«

Sada tek opazi Jelica, da svi krastavci imaju ljudska lica i da posljednji krastavac u drugom redu nalikuje donekle na signoru Eleonoru«.

»Što si, zaboga, učinio s mojom lutkom?« zapita ona ježa.

»Pa oženio sam se njom«, odgovori jež mirno i zatakne u zube lulu. »Ona je sada moja žena, Krastavac XVIII. Najprije sam je obratio u krastavac, a onda se njom oženio. I tebe ću najprije obratiti u krastavac, a onda ću te uzeti za ženu i dati ime: Krastavac XIX«.

»Ali ja ne ću da podjem za tebe, ne ću da se obraćam niti da postanem tvoja gospodja Krastavac XIX.!« vikne Jelica.

»A zašto ne bi htjela?« pripomene jež. »Bit će ti vrlo dobro kod mene, pa ćeš biti i svaki dan dvaput polijevana. Dakako, kad sazriješ, bit ćeš ubrana, pa će se od tebe načiniti lijepa salata... Pogledaj ovu ovdje, koja je već sasvim zrela!«

Jež poskoči i dotače se jednog krastavca, koji je od straha zaciknuo. Iza toga donese bočicu s octom i s uljem, pa papra, soli i gorušice, te sve to postavi pokraj jedne velike zdjele preda se. Napokon donese još jedan dugački nož, koji je najprije vrlo brižno naoštrio na jednom kamenu.

»Znaš«, reče jež Jelici — »sad ćemo mu najprije oljuštiti zelenu koru, pa ćeš vidjeti, kako će biti sočan«.

Ne obraćajući nikakove pažnje na cviljenje i jecanje jadnoga krastavca, jež ga otrgne i oguli onim oštrim nožem, našto ga izreže na tanke lističe u zdjelu, doda octa, ulja, soli, papra i gorušice, te počne sve to lijepo miješati žlicom i viljuškom.

»Ja svaki dan jedem salatu od krastavaca«, reče jež — »to je najbolje jelo na svijetu! Hoćeš li i ti, da malo okusiš? I ti ćeš doskoro isto tako ići u meden kus!«

Ali Jelica nije htjela da okusi, jer joj je ušao strašan strah u kosti, što je uostalom i sasvim razumljivo, jer je vrlo neprijatna misao, da ćeš i ti doskoro biti ovako priredjena i izjedena od odvratnog ježa! Ona poče tiho jecati, ali su žene ježeve jecale još jače i udesile sve skupa ovu žalosnu tužaljku:

»Ajme, ajme, lijep krastavče!
Pred tobom se život stere!
Danas još si u svem sjaju,
Misliš, da si u svom raju,
A već sutra — jež te ždere!«

»Kako ti se svidja ova pjesma?« zapita jež Jelicu. »Ja sam je sâm složio, pa mi ju svake večeri pjevaju žene. Jelo čovjeku mnogo bolje prija, kad mu se uz večeru pjeva!... Dakle, ti baš nikako ne ćeš da okusiš? No, pa onda ću sam jesti!«

»Dobar apetit, gospodine ježu!« reče Jelica, kako je bila kod kuće navikla.

»Hvala ti, ali apetit imam i bez tvoje želje!« mljaskao je jež jedući. »Hm! Kako je moja žena danas slatka!«

Jeo je i jeo, da nijedna kriška nije ostala na dnu zdjele. Kad je svršio, spremio je opet sve svoje stvari i zapitao Jelicu:

»No, pa kako ti se svidja u ježevskoj carevini? Kasnije ćemo i tebe pretvoriti. To mi polazi vrlo lako od ruke: naprosto te tako dugo mučim, dok ne pozeleniš od muke. Onda te zasadim i zalijevam, dok ne uhvatiš korenje! Mislim, da će se za nekoliko sedmica od tebe dati prirediti vrlo dobra salata, pa se već sada tome radujem. No sada ćemo da malo prospavamo poslije dobroga ručka«.

Nato se jež izvali, koliki je bio dug i širok, i čas kasnije zaspi.

Jelica se stane ogledavati, kako će što prije da kroz trnje umakne iz ježevske carevine, ali nigdje nije vidjela izlaza. U taj čas začuje, kako šapuće Krastavac XVIII., koji je bio, kako znamo, signora Eleonora Duse:

»Jelice! Priskoči brzo k meni!«

Jelica priskoči i nadnese se nad krastavac.

»Možeš me osloboditi«, reče lutka — »istrgni me samo brzo iz zemlje, jer još nisam uhvatila korena!«

Jelica ju stane trzati, napokon ju istrgne iz zemlje i skupa s krastavcem izvali se na ledja.

»Samo tiho!« reče krastavac — »da se jež ne probudi! A sad duši na mene i gladi me, da se izgubi moj krastavački oblik!«

Jelica to odmah i učini, pa se krastavac pretvarao sve više u lutku, što je djevojčica više duhala i gladila ju. Napokon se izgubila svaka kra-

stavačka crta s lutke osim jedne zelene mrlje na licu, koje Jelica nikako nije mogla odstraniti.

Kad je Jelica opazila, da joj je ovo preobraženje tako dobro pošlo za rukom, htjede da i ostale krastavčeve žene oslobodi, ali ju je lutka od toga odgovorila.

»Ostavi se toga«, reče — »to ti ne će poći za rukom, jer su sve one uhvatile već duboko korenje i sasvim se pokrastavčile!«

Jelici je to bilo vrlo žao, ali nije mogla ništa učiniti, jer kad se netko već sasvim pokrastavči, onda mora i ostati krastavac i postati salata — to je i ona vrlo dobro uvidjala.

»A sada gledajmo, da umaknemo!« reče lutka — »jer će se inače jež probuditi i obje nas pokrastavčiti«.

No to se lakše izreklo, nego što se moglo izvesti. Posvuda oko čistine bilo je trnovito grmlje, pa Jelica nije nigdje mogla opaziti izlaza. Nije mogla shvatiti ni kako je mogla doći dovde, jer se i na onom mjestu trnoviti prolaz zatvorio.

»Morat ćemo sagraditi most preko trnja«, reče signora Eleonora.

»Ali kako?« zapita Jelica. »Nemamo nikakovih balvana!«

»Uzmi onaj vrč, kojim jež zalijeva svoje krastavce!« produži lutka. »Zalit ćemo jedan krastavac, pa će on možda narasti preko trnja«.

Jelica donese veliki vrč, a signora uzme jedan manji. One zaliju Krastavac XV., koji je bio najbliži trnju. I tek što je voda prodrla u zemlju, kad krastavac stane rasti sve više i više, dok se domala nije daleko preko trnja previo kao kakav lûk.

Jelica se uzvere na nj i pomogne signori, da se i ona popne. Za nju je stvar bila vrlo neprilična, jer se lutke obično ne veru, ali se napokon ipak popela. Kad su bile već na vrhu, opazi Jelica, da

signora još uvijek drži onaj vrč u ruci. Ona joj ga oduzme i baci ga daleko od sebe, ravno na iglastu trupinu staroga ježa.

Jež se probudi i počne vikati. U istom času opazi, da su mu one dvije pobjegle i strašno se razbjesni.

»Moja salata bježi, moja dobra salata od krastavaca bježi od mene!. Ali, počekajte malo, uskoci nijedni, ja ću vas već dostići i odmah prirediti za jelo!«

Brzo pograbi svoju viljušku i počne se verati za bjeguncima po stabljiki preko trnja. Verao se vrlo dobro, pa su Jelica i lutka jedva stigle da sidju u šumu, kad jež udari za njima. Jelica je uhvatila lutku za ruku, pa su bježale što su brže mogle.

Da je Jelica bila sama, vrlo bi lako utekla, ali jadna signora s onim kratkim nožicama nije mogla dosta brzo odmicati, pa im je jež bio već za petama. Vitlao je po zraku viljuškom i vikao:

»Samo bježite, bježite!... Za čas ću vas pograbiti i odmah pojesti!«

Jelica se prigne i dohvati lutku u naručje. Time se malo zadržala, pa joj se jež toliko približio, da ju je viljuškom mogao udarati po nogama. Jelica je već mislila, da će ju uhvatiti, kad na sreću ugleda zid svoga vrta i vratašca u njemu. Ona brzo skoči kroz njih i zalupi vratima upravo pred nosom ježevim. Nato brzo zavrne malim zlatnim ključem i ključanica se zatvori.

Kad se našla u sigurnosti sa svojom lutkom, osjeti toliku umornost, da je odmah sjela pod bazgu. I veliki, crni drozd-pojac našao se već ondje, ali sada nije fićukao podrugljivu pjesmu, niti se ismjehivao maloj djevojci. Pjevao je vrlo pristojno, a Jelica ga je slušala:

Jelice, spavaj, Jelice!
Mala djevojčice!

Sunčano jutro pod starom bazgom
Zateklo djevu na travi:
Ono ju ljubi, iza sna budi,
Al djeva sniva na javi!

Jelice, spavaj, Jelice!
Mala djevojčice!

A mala djevojčica već je spavala. I njena lutka, signora Eleonora Duse, spavala je čvrsto u njenom naručju.

»— — Jelice, Jelice!« vikne netko i djevojčica otvori oči. Iznad svoje glave ugledala je lice vrtlara sa crvenom bradom, kojega nije voljela.

»Dakle si se ovamo sakrila, ti nevaljanko?« govorio je vrtlar. »Već sam pretražio sav vrt, da te nadjem. A sada trči kući, jer se mama počela već bojati za tebe, a i juha se već ohladila!«

Nato Jelica skoči i potrči kroz vrt u kuću, da joj se mama ne mora dulje bojati i da se juha još jače ne bi ohladila.

12.

Šuma, u kojoj se pjeva slava Gospodova

U Petrovoj Gori — pripovijedala je baka jednoga dana — stajala je prije nekoliko stoljeća mala kolibica, skrivena daleko u jednoj dolini. Čitav dan moralo se odande putovati, da dodješ do prvoga sela. Već dugo vremena živio je ondje jedan stari, pobožni pustinjak, kojemu je život prolazio u promatranju i molitvi; živio je u prirodi i s prirodom. S ptičicama je ustajao, s njima skupa polazio na spavanje, a jedini drugovi bili su mu drveće, grmlje, cvijeće i životinje šumske. Čitavoga svoga života izgradjivao je veliku i dugu pjesmu, u kojoj je slavio pravednost božju. Već se mnogo godina trudio oko toga, no kako je uvijek gladio i preradjivao stihove i srokove, jer mu se nikad nisu činili dosta dobri, da dostojno proslavi Boga, posao mu je sporo tekao. Sve, što je dan prije napisao, činilo mu se dan kasnije praznim i nedostojnim, da se prikaže prava veličina Gospodova. No stvar je ipak lagano napredovala. Stih po stih i kitica po kiticu, dodavale su se ljeti i zimi, pa je postajala sve debljom knjiga, povezana u svinjeću kožu, u koju je pustinjak zapisivao svoju pjesan na debelom pergamentu lijepo islikanim, crvenim i crnim pismenima.

Tako je jedne lijepe ljetne večeri opet sjedio pred svojom ćelijom. U mahovini pred njim gukala je jedna pitoma grlica i kupila mrvice, koje joj je starac nabacao. U tom času začuje starac odjedanput oštar fijuk u zraku i opazi, kako se sa strelovitom

brzinom spušta nad grlicu jedan kobac. Ali je i ona opazila opasnoga neprijatelja, pa je, zaplašeno cičeći, odletjela u nedaleki grm žutilice. Kobac srne za njom i istjera je napolje, našto grlica sjedne na pustinjakovo rame. Tamo je najradije sjedila, jer je ondje nalazila sigurno zaklonište. No prije nego što ju je pustinjak mogao zaštititi, grabilica ju je već bila spopala i jadnu grlicu na komade razderala. Kobac brzo odleti sa svojim plijenom, dok se oko nogu pustinjakovih rasipalo perje nesretne ptičice.

Toga dana pustinjak nije mogao ni jedne riječi zapisati u svoju knjigu. Zadubao se u duboko mozganje, pa što je više promišljao, sve mu se jače prokradala u dušu rdjava sumnja. Što je to mala grlica skrivila, da je morala biti tako okrutno razderana? Je li to pravedno? Zar je svemogući Gospod, koji je s neba sve gledao i sve znao, mogao to dopustiti? A ipak je dopustio.

Starac je mrmljao i pitao se: »Pravednost božja? Pravednost božja?« — I tako je u njegovo srce zašla sumnja.

Mnogo dana nije mogao ništa dodavati svome djelu. Ali jedne nedjelje ujutro, kad je sunce divno sjalo, a ptičice u šumi tako krasno pjevale, da se starcu pričinilo, kao da koral iz tisuću grla slavi i hvali Svemogućega, sjedio je on opet pred svojom ćelijom i slagao pjesme. Upravo je složio jedan krasan stih, kad opazi, kako se nebo iznenada smračilo. Crni oblaci se navukoše i domala se razbjesni strašna oluja. Starac udje u svoju kolibu, a šumske životinje potražiše zaštitu od pljuska i munje u maloj kozjoj staji, koju je pustinjak bio sagradio pokraj kolibe. Munja za munjom prosijevala je šumom i kao da se spremao strašan prolom oblaka. U tom času udari užasna munja uz pratnju groznoga groma. Zaprepašten, pogleda pustinjak kroz odškrinuta vrata: — grom je udario, nekoliko koračaja od njega, u kozju staju...

Oluja se pomalo razilazila. Kad je sasvim prestala i jasno sunce zasjalo na travi i na krupnim kapljama, koje su visjele na travi, izadje pustinjak iz svoje kolibe i podje da pogleda staju. Tu je imao šta gledati. Cvjetoču, njegovu malu kozu, grom je razdrobio, dok su dva zeca, par kunićâ, jedna vjeverica i dva laneta ležala opaljena i izgorena na zemlji. Ali je u kutu stajao veliki i ružni vuk, kojega je grom jedinoga poštedio. Škripeći zubma, vuk pobježe iz staje, dok je starac dizao opaljene lešine svoje koze i šumskih životinja, da ih pokopa.

Od toga časa postajala je sumnja pustinjakova sve jačom. »Gospod šalje oluju!« Govorio je u sebi. »Njegova oluja poštedjela je vuka, drskog i podlog kradljivca, a nedužne životinje poubijala?... Je li to pravednost božja?« — I dok je za besanih noći promišljao i mozgao, uvijek se u njegov bol za izgubljenim, nedužnim životinjama, upletala tjeskobna sumnja: »Je li to božja pravednost?«

Od toga vremena nije više mogao ni pisati, ni pjevati; koliko god puta uzimao svoju knjigu pred sebe, nije bio podoban, da i jedan stih smisli. Prošla je i radost, koju je ranije imao sa životinjama; ustezao se, da nijednu zvijer više ne pripitomljuje i zavoli, jer se bojao boli, kad bi mu i ove zvijeri opet bile tako okrutno oduzete.

Zato se sve više počeo zanimati oko bilja i cvijeća. Sadio je dragoljube i troskote uz svoju kolibu, a gajio ljubice i anemone. A kad je pritisnula zima, iskopao je duboku jamu i poslagao u nju korenje i glavice svega svoga bilja, pa nabacao na njih slame i gnoja, da ih očuva od studeni, jer u svojoj maloj kolibici nije imao mjesta za njih. Kad je pao prvi snijeg, bio je njegov posao dovršen, pa se već sada radovao, kako će u proljeće opet sve iskopati i odgojiti maleno cvijeće, da naraste veliko. Zima dodje, a bila je tako oštra, kakvu starac nije još nikaka u šumi doživio. Ali je i ona sretno prošla, a kad je prvo pramaljetno sunce oblilo

zemlju, izvuče se pustinjak iz svoje kolibe i odmah zasuče rukave, da otkopa svoju jamu. Težak je to bio posao, jer je zemlja još bila smrznuta. Starac digne prve glavice — glavice zumbula — ali su bile sasvim promrzle. I sve, što je dizao, bilo je smrznuto: potočnice, jaglaci, anemone! Samo nekoliko korena najružnije, otrovne drače, koje je u zabuni bio bacio u jamu, bilo je još u životu. Starcu udare suze s očiju i on se plačući vrati u kolibu. Ondje ostade sjedeći preko čitavoga dana, ne mičući se s mjesta, a kad je pala noć, baci se na svoj ležaj, i prvi put u životu, nije se prije spavanja pomolio Bogu . . . Ali nije mogao ni oka zaklopiti. »Sve su se one krasne biljke smrznule«, mislio je u sebi. »Samo otrovna drača, ružna i opasna drača ostala je svježa i puna soka, kao da nije bilo zime! . . . Je li to pravednost božja?«

Prevrtao se na svom ležaju i gorko plakao, mučen bolom i sumnjom svojom. »Gdje — gdje je ta božja pravednost?«

Pred zoru zaspi na kratko vrijeme. Kad se probudio, bila je njegova odluka gotova: — poći će u svijet, da potraži pravednost božju! Pade na koljena i pomoli se Bogu, da mu dade dosta snage. Onda ustane, opere se, založi komad kruha, spremi sve u svojoj ćeliji i položi svoju knjigu nasred stola. Naposljetku zaveže svoj zavežljaj, uzme putničku palicu u ruke, zaključa vrata i podje na put.

Pošto je tako već nekoliko sati putovao, a nije ugledao ni jedne ugljenarske kućice, izadje pod večer iznenada jedan putnik pred njega. »Pomoz Bog!« dovikne putnik starcu, a pustinjak mu odgovori: »Bog ti pomogao!« Stranac ga zapita, odakle dolazi i kuda je namjerio, a pustinjak mu ispripovjedi, kako je krenuo u daleki svijet, da nadje božju pravednost. »Pa onda podjite sa mnom!« reče stranac, a pustinjak pristane. Išli su tako neko vrijeme, govoreći o svemu i svačemu. Pustinjak je kadikad pogledao svoga suputnika,

koji je bio mlad i lijep čovjek, a kojemu nije moglo biti više od dvadeset godina. Stasa je bio visoka i jaka, ali mu je lice bilo mekušno i blago, pa bi prije pristajalo kakvoj djevojci. Bradi na njemu nije mogao naći ni spomena pustinjak, koji je sâm nosio bradu tri pedlja dugačku; ali su se zato mladiću spuštali na ramena zlatni uvojci. Odijelo mu nije bilo ni gradjansko, ni seljačko, a ipak se ne bi moglo reći, da je svećeničko. Imao je na sebi široko, bijelo i naborano ruho, koje je o pojasu bilo pâsom utegnuto. Na golim nogama nosio je sandale, koje su ostavljale prste slobodnima. U ruci je nosio palicu, koja je bila na vrhu previjena i mnogo veća od pustinjakove.

Pošto su tako išli oko dva sata, ugledaše odjedared na jednom brijegu visok dvor. Oni se popnu na brijeg, udare zvekirom na vrata i zatraže, da mogu ondje prenočiti. Bili su prijazno primljeni. Gospodar dvora pozva ih sâm na večeru, a bio je s njima tako ljubezan, da se stari pustinjak rastapao od milja. Pio je dosta i razvezao mu se jezik, a kad je legao u mekanu postelju, koju mu je dobri domaćin dao namjestiti, upleo je u svoju večernju molitvu i domaćina. Sutradan uranio je prije zore, ali je vlastelin već bio na nogama, pa nije htio pustiti svoje goste prije nego što ih za put dobro ne okrijepi hranom. Jeo je s njima i napunio njihove torbe mesom, kruhom, vinom i voćem, da ne moraju preko dana gladovati. Povrh toga je još svakome od njih poklonio po tri zlatnika. Kad je pustinjak sa svojim pratiocem krenuo, ispratio ih je domaćin dosta daleko i pokazao im pravi put. Tu se oprostio s njima i zaželio im svako dobro, a pustinjak je bio ovom ljubeznošću i dobrotom toliko raznježen, da je jedva mogao izreći riječi »Bog vam platio!«

Putnici su dobro grabili bosim nogama. Dok je sunce još sjalo na nebu, stigoše do jednog vrutka; tu sjedoše, otvoriše svoje torbe i izvadiše zairu. U

jedan kožni pehar točili su iz opletene boce, koju im je vlastelin dao na put, rujnog vinca, miješajući ga izvor-vodom. Jeli su s apetitom i zalijevali se rumenikom. Kad su svršili, zamoli suputnik pustinjaka, da mu pomogne zakopčati torbu. Starac to i učini, ali pri tome opazi u suputnikovoj torbi jedan teški srebrni pehar, koji je bio iznutra pozlaćen. Prepoznao je odmah u peharu remek-djelo zlatarske vještine, jer su na njemu bile urezane prekrasne ratne slike. Dan prije pokazao im je naime vlastelin ovaj pehar, kao najljepši vrč, što ga je imao u svojoj riznici. Tek nedavno bio ga je kupio za skupe novce od jednoga trgovca, koji ga je donio iz zemlje, gdje ishodi sunce, pa da se misli njime posluživati samo u svečanim prigodama, kao na svadbi svoje kćeri, koja će se doskoro proslaviti... A suputnik je — kao za zahvalu za dobrotu vlastelinovu — taj pehar kradom odnio!

Starac zanijemi od straha, ali ne reče ni jedne riječi. S velikom žalošću zatvori torbu i još žalosniji produži put sa svojim suputnikom. Išli su bez riječi sve do večeri. Stigoše u jednu široku dolinu, koja je bila sva pokrivena bujnim oranicama. Pa premda je bilo već dosta kasno, dahtali su još mnogi ratari oko teškoga posla. U sredini doline stajala je jedna velika kuća, pa naši putnici upraviše svoje korake onamo, da ondje zatraže noćište. Pred vrata izadje jedan mršav čovjek, koji im već izdaleka doviknu, neka se nose, kud ih oči vode, jer za prosjake i skitnice nema mjesta pod njegovim krovom, pa ako se smjesta ne izgube, on će pozvati svoje sluge, da na njih nadraže pse. Pustinjakov suputnik odgovori, da će svaki od njih platiti po jedan zlatnik za noćište. Nato ih škrti seljak pusti u kuću, ali su mu prije morali platiti. Za ležaj dade im istrulu slamu u kravskoj staji, a večere im ne donese nikakove. Sutradan ujutro probudi ih već vrlo rano i naloži, da se nose, jer će on domala svoje ljude poslati na poljski posao, pa

ne može dopustiti, da mu se strana klatež vucari po dvorištu. Pustinjak uzme svoju palicu i izadje na vrata, ali ondje opazi, da je njegov suputnik zaostao. On se okrene i na svoje veliko čudo opazi, da njegov drug razrešuje torbu, vadi srebrni pehar i poklanja ga na rastanku škrtom suhonji. Tome se starac još više začudio, negoli jučerašnjoj kradji. Ali još ni sada ne htjede mladiću ništa reći.

Dugo su išli dalje, pa ih je po strašnoj žezi mučila još i velika žedj. Na daleko i na široko nije bilo ni vrutka ni potočića, pa su morali ovako mrtvi-žedni dalje ići. Napokon ugledaše u daljini jednu bijednu kolibicu. Pohitaše onamo, zakucaše na vratima i zamolište kap vode. Siromašni ljudi sjedili su baš za stolom, jedući suhi kruh, a kraj njih stajala je jedna kablica s vodom, jedinom, što su je još imali u kući. No kad su putnici izrazili svoju želju, maši se otac odmah za kablicom i dade strancima, da oni prvi piju. Ovi zahvale i opet izadju. Napolju opazi pustinjak, kako njegov drug kreše iskru iz svoga kresiva, pa pripaljuje jedan iver i baca ga na velik kup slame, koja je ležala tik do kolibe. Dok bi dlanom o dlan udario, koliba je planula, a otac, majka i djeca iskočili plačući i vičući. Sve, što su imali, bilo je izgubljeno. Pustinjak htjede da pomogne spasavati, ali ga mladi njegov drug povuče brzo sa sobom. Nerado je starac odlazio, dok je bijes u njemu sve više rastao na zločinca.

Tako dodjoše u jednoj dubokoj šumi do skrivene ugljenarske kolibe. Iznutra je dopiralo bolno vikanje jednoga djeteta. Putnici udjoše unutra i opaziše na krevetu bolesno dijete, koje se deralo i previjalo u strašnim bolima. Oko njega stajala je cijela porodica. Mladi putnik zaište jednu čašu, našto izvadi jednu kesicu iz džepa i izaspe iz nje neki sivi prašak, saspe ga u čašu, pomiješa vodom i dade bolesnom djetetu, da ispije. Ugljenar se obraduje i pogleda na stranca zahvalnim očima, jer je mislio, da će stranac svojim napitkom povratiti

djetetu život, ali dijete ispije lijek, prevrne se na drugu stranu i umre. Roditelji zajaukaše i zaplakaše za djetetom, a njihovom plaču pridruži se i pustinjak. Samo njegov drug ostade miran kao stanac-kamen, te mu se ni trepavica ne orosi. Rekao je, da se duže ne može ovdje zadržavati, pa pozvao pustinjaka, da podju dalje, a ugljenara zamolio, da im pokaže put. Ovaj pristane, premda ga je bol gušila za izgubljenim djetetom. Stupali su krepko, najprije ugljenar, onda stranac, a napokon stari pustinjak, kojemu je društvo mladićevo postajalo sve neprijatnijim i strašnijim, tako da je odlučio, prvom prilikom ostaviti ga i poći dalje sâm.

Put je postajao sve teži; čitav jedan sat penjali su se uz strmi brijeg, a zatim su morali stupati po uskom puteljku, koji je vodio iznad jednog opasnog ponora. Na jednom mjestu bio se puteljak sasvim izgubio, a dugačka daska, koju su lovci ondje namjestili, služila je kao most. Na jednoj strani strma hridina, a na drugoj strašni ponor! U tom času opazi pustinjak, kako njegov drug ugljenjara, koji je išao pred njim, jakim zamahom zahvata u ledja, tako da se ugljenar uz strašnu kletvu stropoštao u ponor. Vidio je, kako mu se razbija glava o jednu izbočenu hridinu i napokon kako mu tijelo pada muklim udarcem na kamenito dno. Od straha uzet, klekne starac na zemlju i brzo izmoli molitvu za ispokoj duše nesretnikove... Kad je opet podigao oči, njegovog neprijatnog druga nije nigdje vidio, pa pustinjak nije mogao dokučiti, kud ga je nestalo. U srcu se zapravo radovao, što se riješio kradljivca, palikuće i ubice, ali ga je ipak neki unutrašnji glas gonio, da ga traži. Pogledao je na sve kamenite izbočine, ali ga nigdje nije mogao ugledati. Napokon ga stade, najprije tiho, a onda sve glasnije dozivati. Kad je zamnio treći put njegov doziv, a jeka se odbila od svih bregova, najedanput opazi, kao da je iz oblaka pao, mladića pred sobom. Prepoznao ga je odmah: bio je doista njegov putni drug, a ipak

je bio drugi! Oko pramenova na glavi imao je zlatan obruč, a noge su mu bile oklopljene srebrnim nazuvcima. I grudi su mu bile zaštićene srebrnim oklopom. U ruci je nosio namjesto palice ogroman plameni mač, koji se svijetlio i blistao kao i njegove oči. Starac smjesta prepozna u njemu — arkangjela Gabrijela, kako je bio naslikan u njegovoj staroj Bibliji. Angjeo zastade upravo pred očima starčevim, zagleda se u njega i poslije dužega vremena zapita ga: »Što hoćeš od mene?« — Starac, u svojoj zabuni, nije mogao riječ da izusti, a najposlije reče: »Reci mi... tko si?« — Angjeo odgovori glasom, koji je zvučao kao grmljavina groma: »Ja sam pravednost božja!«... Starac još jedanput pogleda njegov žarki pogled i blistanje njegova plamenitog mača, kad prikaze nestade. Pustinjaku su klecala koljena, pa se morao pridržati za hrid, da se ne sunovrati u ponor.

Polagano krene natrag, dok nije našao mjesto, na koje bi mogao sjesti bez opasnosti i razmisliti o svojim čudesnim doživljajima. Dugo nije mogao smisliti nijedne misli, nego je neprestano govorio: »Pravednost božja? Zar je to pravednost božja?... »Krasti dobroga čovjeka — darivati škrtca — poštenim ljudima potpaljivati kuće — trovati nedužnu djecu — a oca im, koji nam je pokazivao put, strovaljivati u ponor — — to da je božja pravednost?« A bol i strašna sumnja toliko ga presvojiše, da su mu ispunjavali sve osjećanje i sve mišljenje.

Dok je starac još sjedio na tom mjestu, prestraši ga odjednom četa naoružanih ljudi. »Ej, starče, jesi li vidio Borišu Gajića? Morao je proći ovim putem!« — »Koga?« zapita starac. — »Borišu Gajića, najvećega zlikovca i palikuću cijele banovine!« I oružani ljudi — bili su biskupovi konjanici — ispripovjediše mu zločinstva Borišina i rekoše, da su mu već odavno u tragu, ali ga još nisu mogli uloviti. Opisaše mu točno zlikovca: s ridjom bradom, kuštravom kosom i sivim, prodirnim očima. Starac

se zaprepastio, jer je upravo tako izgledao onaj ugljenar, koji ih je vodio. I isprića četnicima doživljaj, što ga je čas prije doživio. »Pravo mu se dogodilo!« klikoše svi — »pa je vaš suputnik učinio dobro djelo za cijelu zemlju! Biskup će ga već nagraditi, kad naidje na njega!«

Starac je išao sa četnicima dalje i pričao im, kako je njegov drug otrovao bolesno dijete zlikovčevo. I na veliko starčevo čudo reče vodja četnički: »Vaš drug bio je uman i nabožan čovjek, jer je djetetu učinio dobro djelo. Bilo je još čisto i nedužno, pa je otišlo ravno u nebo. Da je odraslo, pa da je pred svojim očima uvijek gledalo rdjavi primjer svoje majke, koja je kradljivica, i oca ubice, postalo bi isto onako rdjavo, kao što su oni, pa bi se uspelo na vješala mjesto na nebo!«

Kod prvog zaokreta ceste oprostio se pustinjak od četnika i pošao sâm dalje. Noć je prospavao u šumi, a sutradan ujutro rano produžio put. Tako je domala stigao do onoga mjesta, na kojemu je njegov putni drug upalio kuću siromašnih ljudi. Već je htio da zaokrene i podje drugom stazom, ali ga je onaj pogorelac opazio i velikim skokovima dotrčao do njega. Spopao ga je za ruke i nekoliko puta zagrlio. »Gdje je vaš putni drug?« zapita ga — »njemu i vama imamo da zahvalimo za veliku sreću!« U golemom čudu zapita ga pustinjak, što se to dogodilo, a pogorelac mu odgovori: »Bili smo siromašni i mislili smo, da smo s kućom sve izgubili, a danas smo bogati! Kad smo s garišta odnosili ruševine, da se uvjerimo, nije li baš ništa ostalo nespaljeno, nadjosmo u raskopanom podrumu silno blago, koje je ondje bilo zakopano. A sve to imamo samo vama da zahvalimo!«

Zbunjen i smeten, oprosti se starac od zahvalnoga čovjeka i podje dalje. Pred večer stiže u dolinu, u kojoj je živio onaj škrti seljak. Zakuca na vratima, da zamoli noćište, ali mu nitko ne otvori vrata. Za stolom je sjedio mršavi škrtac — mrtav!

U ruci je držao onaj pehar, što mu ga je pustinjakov mladi drug poklonio. Pustinjak uzme pehar u ruke i počne ga točno pregledavati, te pri tome opazi, da je pehar s nutrašnje strane bio namazan strašnim otrovom, koji svako piće, što se u nj ulijeva, smjesta pretvara u smrtonosan napitak. Sada tek shvati starac, zašto je njegov suputnik dobroćudnom vlastelinu oduzeo opasni pehar i poklonio ga škrtom kajišaru, koji je sa svojih ljudi u kajišima gulio kožu. On uze pehar i baci ga u jedan neupotrebljavani zdenac. A onda pojuri iz dvorišta.

Išao je cijelu noć i cijeli drugi dan, dok pred večer nije opet stigao pred svoju pustinjačku kolibu u šumi. Bio je tako umoran, da je odmah zaspao i spavao, kad je sunce sutradan već visoko bilo odskočilo na nebu. Kad se razabrao od sna, osjeti, da mu novi život ključa u žilama. Kleknuo je na koljena i počeo se moliti, zahvaljujući Svemogućemu, što mu je dao spoznanje, da je uman i pravedan. I zakleo se, da ne će nikad više posumnjati u božju svemoć i pravednost, ako kada opet ne bude shvatio i razumio koje djelo božje.

Nato ustade, te uze u ruke svoju knjigu i pero. Nije ni mogao perom dosta brzo pisati, koliko su mu se nametale riječi i stihovi, što ih je izmišljao u slavu božje pravednosti. Pisao je sve do večeri i cijeli naredni dan i cijele sedmice, dok mu se sva knjiga nije ispunila divnim kiticama. Iza toga izmisli najljepše arije i melodije za svoje stihove, te sjede i stane pjevati slavu božju. Ptičice su dolazile, prisluškivale nabožne zvukove i sjedale u čitavim jatima oko pustinjaka. Jedne nedjelje ujutro, kad je starac opet pjevao jednu krasnu kiticu, zapjeva jedna zeba istu melodiju, koju je pjevao starac. Iza nje se osmjeliše i druge ptičice, pa su domala pjevale i ćurlikale sve u jedan glas, da je bila prava milota. Pomalo je starac naučio ptičice sve arije i sve melodije, koje je znao, pa su pjevali skupa dan i noć, do njegovog blaženog svršetka. (Vidi sliku!)

Domala se osmjeliše i druge ptičice, pa su pjevale sve i ćurlikale s pustinjakom u jedan glas, da je bila prava milota.

Pa i kad je pustinjak umro, a pobožni ljudi podigli mu pokraj njegove kolibe grobni humak, nakitivši ga bršljanom i neven-cvijećem, ostale su ptičice na onom mjestu, pjevajući i fijučući uvijek arije pobožnoga pustinjaka. Pa se još i danas nazivlje ono mjesto u divnoj Petrovoj gori, gdje je starac zakopan: »Šumom, u kojoj se pjeva slava Gospodova!«

To je, eto, pripovijest o božjoj pravednosti!

13.

Čarobnjak u pustinji

Zvrko je sasvim dobro naslućivao: kad je stigao kući, dobio je šibâ, da je sve pucalo, jer se tako kasno vratio. Zvonko doduše nije dobio batina, ali su odsad svaki dan dolazili po njega u školu, pa nije mogao više sa Zvrkom na klatarenje. U subotu nije smio izaći iz kuće, nego se morao vježbati u pisanju, što mu nije ni najmanje bilo po ćudi. No druge sedmice imao je već više slobode, pa mu je pošlo za rukom, da poslije škole šmugne k baki sa Zvrkom.

»— — Danas ću vam ispričati jednu čarobnjačku priču«, reče stara baka, a dječaci posjedaše na podnožnjake pred staricu, podupriješe glave rukama i uzeše pobožno slušati:

U pustinji Gobi — govorila je baka — koja leži usred Azije, izmedju Kine i Tibeta, a tako je neistražena i nepoznata, da ni novine o njoj ne umiju ništa pripovijedati, živio je nekad jedan stari čarobnjak. Sve karavane, koje su prolazile pustinjom, zapamtile su ga, jer on nije propuštao preko svoga područja nijednog putnika, kojega ne bi ogulio. Pri tome se nije zadovoljavao samo time, da bi putnicima oduzimao novac i dragocjenosti, nego bi im odrezao i uši ili nos, jednu usnicu ili prste, a gdjekada bi bome izrezao i po jedno oko. Zadržavao je to, kako je govorio — »za uspomenu«. Mnoge je putnike, a naročito žene, zaustavljao sasvim kod sebe; pretvarao ih je u životinje, kako se pripovijedalo.

Nije dakle čudo, da su sve zemlje i svi narodi, koji su živjeli na rubu njegove pustinje, mnogo patile od te nevolje. Nije bilo sela, u kojemu nisu živjeli ljudi s jednim okom, sa devet prstiju ili bez nosa; nije bilo porodice, u kojoj se nije po koji član netragom izgubio u pustinji. »Džinove«, pustinjske duhove, moćni je čarobnjak takodjer podčinio pod svoju vlast upravo kao i većinu pustinjskih zvijeri. Pošto se nijedna karavana više nije usudjivala prelaziti pustinjom, zapela je sva trgovina izmedju tamošnjih zemalja. Nekoliko puta pokušavali su smioni knezovi s jakim naoružanim četama da se oslobode ove napasti zemaljske, ali im to nije nikad polazilo za rukom. Jedanput se moćni potkralj kineske pokrajine Šan-Si digao sa sto tisuća ratnika; svu je pokrajinu isprekrstio i pretražio svaki komadić pustinje, a da nije naišao ni na trag podmuklog čarobnjaka. A kad se potkralj napokon vraćao, ne izradivši ništa, odjedanput je iščezla čitava njegova zaštitna četa: pet stotina najboljih njegovih ratnika izgubilo se netragom. Potkralj okrene natrag i još jedanput pretraži pustinju, ali nije našao ništa osim dvadesetak svojih vojnika, kojima je bio odrezan nos i šiljak jezika, tako da nisu mogli ni govoriti.

* * *

Ali je na dvoru rajaha (vladara) nepalskog, pod Himalajom, živio jedan mladi plemić, koji se zvao Sirdaka. Gospodar njegov vrlo ga je volio, jer je umio slagati pjesme i njima pronositi slavu svoga vladara. Kad je mladić čuo za neuspjehe kineskoga vladara i njegove goleme vojske, spjevao je podrugljivu jednu pjesmu, koju je pročitao pred dvorom. Pjesma se njegovom rajahu doduše svidjela, ali se on ipak srdio, da se mladi momak svemu ruga, a sâm ne izvodi nikakova junaštva.

»Lako se tebi rugati!« doviknuo mu je. »Ali daj jedanput pokaži i sâm, što umiješ!«

*

»Pa daj mi prilike, da se pokažem!« odgovori Sirdaka.

»Prilike? Pa ništa lakše od toga! Digni se na noge, pa oslobodi zemlju od groznoga čarobnjaka!«

Mladić se na čas zbuni, jer se nije nadao takvome predlogu. Ali domala se duboko pokloni pred rajahom i odgovori:

»Dobro, poći ću!«

Vladar, kojemu se svidjela srčanost mladoga plemića, zatapše rukama.

»Vrlo dobro!« klikne — »tako je i pravo! Ponesi sa sobom sve, što ti treba za taj pothvat. Na raspoloženju stoji ti moja riznica, moja konjušnica i sva vojska, pa odaberi, što trebaš. Ako savladaš strašnoga čarobnjaka, ja ću ti se iskazati zahvalnim! I sâm znaš, da nemam sinova, pa ćeš ti biti moj nasljednik!«

Sirdaka ukrsti ruke na grudima i nakloni se još jedanput duboko pred rajahom. A onda podje, da se spremi na put. Odabrao je deset snažnih ratnika, deset vatrenih ždrijebaca i desetak mazgâ, koje će im nositi živež.

Kad su već pedeset dana jahali, stigoše u jedno selo, koje je stajalo na rubu pustinje. Žitelji, medju kojima je bio rijetko koji, koji nije bio iznakažen u licu, šunjali su se tužno po ulicama. Kad su saznali za svrhu Sirdakina dolaska, stadoše se u sav glas smijati:

»Šta? Kineski potkralj nije mogao ništa izraditi sa sto hiljada svojih ljudi, a vi s nekoliko konjanika mislite, da ćete doći glave čarobnjaku? . . . Bit će najpametnije, da odmah sebi poodsijecate nosove!«

Sirdaka je htio povesti nekoliko žitelja, da ga odvedu do najbliže oaze, ali su oni svi potresali glavama. Samo jedan, kojemu je čarobnjak oduzeo nesamo nos, nego i vjerenicu, izjavi napokon, da će ih povesti.

Kad se počela spuštati noć, izjahaše oni iz sela, i domala nisu vidjeli ispred sebe, ni iza sebe i svuda naokolo ništa osim žutog pustinjskog pijeska. Sirdaka je jahao ispred sviju s vodičem, kojega je ispitivao o svemu, što je znao o čarobnjaku. Mnogo nije znao; jadni čovjek bio je pošao s jednom indijskom karavanom, pa su prenoćili u jednoj oazi. Kad su se sutradan probudili, bilo je nestalo svega blaga i živeža, kao i dvadeset persijskih ropkinja sa desetkom muškaraca; drugi su bili sretni, ako su izgubili samo jedno uho, prst ili nos.

Zato Sirdaka odluči, da će uvijek noću putovati, a danju se odmarati. Tako su krstarili već pet dana po pustinji, a da nisu ništa opazili. Najednom nabasaše na jednu malu oazu, u kojoj Sirdaka odluči da se duže vremena zadrži. Dan prodje i noć pade — ništa se nije dogodilo. I druga noć prodje mirno, ali sutradan ujutro opazi jedan ratnik, koji je bio na straži i ondje na četvrt sata zadrijemao, da mu je nestalo jednoga uha. Boli nije osjećao nikakove; nije se opažala ni rana, nego samo uzak crveni zarez.

Sirdaka podvostruči svoju budnost, jer je sada pouzdano znao, da je čarobnjak u blizini. Ali sve to nije pomagalo, jer su mu se sutradan ujutro potužila dva druga ratnika, da im je odrezan mali prst.

Naredne noći zadje Sirdaka malo dalje u oazu i legne na pijesak. Pričinio se kao da spava i zatvorio oči, ali je pri tome budno osluškivao svaki šum. Nekoliko je sati tako ležao, kad odjedanput začuje lako zujanje u zraku. On ispod oka zirne oko sebe, ali ne opazi ništa. Malo kasnije opet začuje čudno šuštanje u zraku, koje mu se pričini, da je proletjelo neposredno iznad njega. Mladić osjeti neodoljivu želju da spava, proti čemu se iz svih sila borio. On skoči i zagrabi rukom u zrak, ali ništa ne uhvati; iza toga izgubi se šušketanje u daljini.

Mladi junak probi strelicom glavu otrovnoj zmiji, našto mačem raskoli lavu lubanju u dvije polovine.

Sutradan opaziše njegovi ljudi u pustinji jednog malog majmuna, koji je trčao upravo prama oazi, kao da ga neki nevidljivi neprijatelj progoni. Iza njega razabiralo se čudno šušketanje. Sirdaki se pače pričinilo, da vidi neke velike bijele ruke nejasnih oblika, koje se ispružaju za majmunom. Dotle je već mali majmun bio stigao na oazu i sakrio se medju ratnicima, od kojih nije htio da se makne. Bilo je to vrlo umiljato živinče, koje se dalo od sviju gladiti i milovati.

Navečer istoga dana začuje Sirdaka u oazi strahovito rikanje. On poteče onamo sa svojim ljudima i ugleda golemoga lava, koji je progonio maloga majmuna. Životinjica jedva mu je izmakla, uzveravši se na jednu paomu; ali tek što se popela do polovice stabla, kad je glasno zavrištala i od straha gotovo pala u otvoreno ždrijelo lava: — velika šarena zmija izmiljela je naime iz krošnje drveta i otvorenim žvalama pošla na jadnu životinjicu. Sirdaka nape svoj luk, odape i strelica probi otrovnu zmiju posred glave. Nato skoči mladi junak s istrgnutim mačem na lava, kojemu je silnim udarcem raskolio lubanju u dvije polovice. Majmun skoči s drveta i sjedne na njegovo rame; drhtao je još uvijek od straha čitavim tijelom. (Vidi sliku!) Sirdaka se povrati taborskoj vatri i sjede sa svojim drugovima na pijesak. U tom času opazi, kako je majmun izvukao iz njegova toka jednu strelicu, pa je stao promatrati čudno vladanje male životinje. Majmun čučne pokraj njega i stade strelicom pisati po pijesku. Sirdaka u čudu pogleda onamo i pročita:

»Zovem se Ketil, a čarobnjak me je pretvorio u majmuna«.

Sirdaka uze majmuna na krilo:

»Možeš li razumjeti, što ja govorim?« zapita ga.

Majmun potvrdi glavom.

»Dobro«, reče Sirdaka. »Ja ću te pitati, što bih želio da saznam, a ti ćeš mi odgovor napisati u pijesku!«

Tako je i bilo. Sirdaka na taj način sazna mnogo o životu i nečovječnosti zagonetnoga čarobnjaka. Nedaleko od oaze leži njegova golema palača, koja je nevidljiva za oči onih, koji onuda prolaze. U prostranim odajama živi čarobnjak s tisućama ugrabljenih žena, koje je učinio ropkinjama; sve muške zatočenike prometnuo je u majmune, papige, svinje i ovce, od kojih od vremena do vremena zakolje po jednu. Palaču mu čuvaju čitava krda od tigrova, pantera, leoparda, lavova, nosoroga, slonova, krokodila i zmija — a osim toga i od džinovâ, zračnih duhova pustinjskih. Pošto se srce čarobnjakovo zaželjelo opet jedanput okusiti majmunskoga mesa, naložio je džinovima, da Ketila zakolju, no on je utekao i tako sretno umaknuo svojim progoniteljima.

Sirdaka je sjedio još dugo u noći s malim majmunom i dogovarao se s njim. O ponoći sakupi svoje ratnike.

»Ondje«, rekao im je, pokazujući prama istoku — »jedva tri strelicometa odavde, leži čarobnjakova palača. Ja ću sada s majmunom poći onamo, a vi da čekate u spremi! Čim čujete krik jednoga jastreba, pograbit ćete oružje i pojuriti u onom pravcu, kuda vam pokazujem«.

Nato se on digne na put, sakrivši majmuna pod kabanicu. Mogao je tako ići pola sata, kad ga majmun potegne za rukav. To je bio dogovoreni znak, da je stigao pred čarobnjakovu palaču. Sirdaka se ogleda oko sebe, ali nije mogao razabrati ništa osim guste magle, koja se nedaleko od njega dizala. On upravi svoje korake onamo, ali nikako nije mogao probiti kroz maglu, jer je iz nje sukljala užarena i zagušljiva para. Iza nekoliko neuspjelih pokušaja ovije on sebi oko glave svoju kabanicu,

zatrči se i smiono prodre u dim. Jurio je što je brže mogao, dok nije osjetio, da je prošao kroz gusti zid od magle. Tu sada strgne kabanicu s glave i obazre se oko sebe. Opazi, da sve tlo vrvi od ogromnih udava i krokodila, koji se baciše prama njemu. Ali je Sirdaka za svaki slučaj bio oklopima oklopio noge, tako da su se zubi strašnih zvijeri isprekidale na tvrdom čeliku. Mladić trže dugi svoj mač i prokrči si put snažnim udarcima. Ali iza zmijâ i krokodila ugleda čitav bedem od orijaških slonova i nosoroga, koji kao da su samo čekali, da on prodre kroz zmijske i krokodilske redove, da ga svojim teškim nogama sataru. Jedan slon ispruži dugo svoje rilo, da spopadne Sirdaka za perčin i privuče k sebi, ali ga je mladi junak pretekao, pa se objeručke uhvatio za rilo i uzverao se po njemu na ledja crne nemani. Slon, koji je zacijelo mislio, da će Sirdaka s druge strane skočiti na zemlju, brzo se okrene, da ga ondje dočeka. Ali je mladić mirno sjedio, dok je mali majmun brzo doskakutao slonu na vrat, podigao mu veliko uho i nemilosrdno mu zabio jednu strelicu u bubnjić. Neman zarikne od bola, propne se i s golemom snagom probije se kroz lanac ostalih debelokožaca. Iza toga lanca ležala je nepregledna množina pantera, hijena, lavova i tigrova; kroz njih projuri razbješnjeli slon, koji je gotovo pomahnitao od neprestanog bockanja, kojim mu je zadavao boli majmun sa svojom strelicom. Grabežljive zvijeri urlikale su pod njegovim nogama i navaljivale na bijesnog debelokošca, ali ga u njegovom srljanju nisu mogle zaustaviti. Jedan crni panter skoči snažnim skokom na slona, da jahače razdere, ali mu je oštar Sirdakin mač jednim zamahom odrubio glavu. Tek što je mladi junak dovršio ovo djelo, kad opazi, kako se jedan prekrasni tigar odbio sa zemlje, da se baci na njega. Sirdaka ispruži svoj dugački mač i dočeka tigra u skoku šiljkom, koji probije zvijeri srce i izadje na ledja.

Dotle je slon probio guste redove grabežljivaca i Sirdaka ugleda pred sobom visoke stupove goleme palače. On skoči na zemlju, a s njim i majmun, koji ga je što brže povukao u sjenu kamenitih stupova. Napolju se još čulo glasno trubljenje slonova, urlikanje lavova i zavijanje hijena. U samoj palači vladala je ledena tišina. Kao da u njoj nema ni žive duše. Majmun provede Sirdaka kroz široke odaje, koje su se činile praznima, našto predju preko jednog okruglog dvorišta, obraslog travom, u kojemu je spavala velika množina svinja i ovaca, dok su unaokolo u velikim kavezima čučale papige i majmuni. To su bili zarobljenici čarobnjakovi.

Sirdaka se ovuda tiho prošulja sa svojim pratiocem i dodju u jednu široku dvoranu. Majmun zastade pred jednim zastorom i drhćući dade mladiću znak, da pogleda kroz zastor. Sirdaka učini, kako mu je rečeno, ali ne opazi ništa. Ali razabra, kako ono neprijatno šušketanje, koje mu je već bilo poznato, promiče kroz čitavu dvoranu.

»Ah!« zašapuće on tiho — »to su strašni džinovi!«

Majmun potvrdi glavom, no kad ga je Sirdaka zapitao, kako bi se mogao sastati s tim zračnim duhovima, majmun samo potrese glavom i odvuče ga brzo dalje.

Prošli su kroz jedan dugi hodnik, koji je vodio pokraj brojnih dvorana, iz kojih se razabiralo tiho plakanje i jadikovanje ženskih glasova. Napokon odgrne majmun jedan zastor i pusti mladića da pogleda u jednu veliku odaju, koja je bila slabo osvijetljena plavim plamečcima, što su gorjeli u brončanim kotlovima. Zidovi su bili pokriveni čudesnim nakitom; tu su visjele ljudske oči zlatom uokvirene, pa osušene uši, nosovi i prsti, nanizani na dugim, zlatnim uzicama. U ozadini ugleda Sirdaka na visokoj stolici ružnog i sjedobradog starca, koji kao da je spavao. To je bio čarobnjak. Mladi

junak već htjede da s trgnutim mačem navali na njega, kad mu majmun zadrža ruku i dade mu znak, da ostane miran. Nato se majmun tiho i četveronoške odšulja uza zid do čarobnjaka i uzme mu s krila čudno isklesanu palicu, koja se na vršku svršavala kupom zmijâ, koje su plazile svoje žalce. Majmun je svršio ovaj posao tako tiho, da se čarobnjak nije ni probudio. Iza toga se povrati i pokaza na jedan teški brončani kotao, koji je stajao pokraj vrata... Sirdaka razumjede, pa digne na ramena do pet stotina funti težak kotao i tiho podje za majmunom.

Ovaj ga opet povede u džinovsku dvoranu. Ondje zastadoše, a Sirdaka postavi kotao na pod. Nato podigne poklopac, ali bi se gotovo omamljen srušio na zemlju, da nije brzo ovio usta i nos jednim rupcem. U kotlu je bila neka zelenkasta i upaljena tekućina, iz koje je sukljao užasan, omamljiv zadah. Mali majmun tutne u ruku Sirdakinu čarobnjakovu palicu i dade mu znak, da ju zamoči u kotao i njom poškropi zračne duhove. Mladi junak učini tako i u isti mah podiže se u dvorani zagušljivo zujanje, fijukanje i šušketanje. Džinovi polete na prozore i navale na divlje pustinjske zvijeri oko palače. Zvijeri se uznemire, pobjesne i skupa sa zračnim duhovima provale kroz gustu maglu u pustinju. Žarka para mnoge je zagušila, ali je pomalo i ona postajala sve redja i slabija, dok se napokon nije sasvim razišla.

Sve je to Sirdaka sa svojim malenim drugom gledao s prozora palače. Kad je hrabri mladić opazio, da je put do palače slobodan, shvati, da je sada došao čas, kad može da dozove svoje drugove. Zato triput zakriči kao jastreb, našto pojuri s majmunom natrag u čarobnjakovu odaju. Ovaj se medjutim već bio probudio od strašne buke, segnuo za svojom palicom, ali je nije našao. Sa strašnom kletvom skoči upravo u času, kad je Sirdaka odgrnuo zastor.

Majmun drhćući skoči na prestolje, s kojega uze maleni mijeh, koji je bio ispunjen nekim jakim mirisom. I prije nego što je čarobnjak opazio, istrči on s mijehom na dvorište i stane njim zapuhavati sve učarane ovce, svinje, majmune i papige, koji se u isti čas opet pretvoriše u ljude. Napokon okrene mijeh i prama sebi.

Dotle je čarobnjak pograbio jednu dugu i krivu sablju, iz koje su vrcale varnice i njom napade Sirdaku, ali se mladić izmaknuo svim udarcima i napokon natjerao čarobnjaka u tjesnac. Kad je ovaj vidio, da će ostati kraćih rukava, odbaci brzo od sebe sablju i za čas se pretvori u strašnog medvjeda, koji je, stojeći na stražnjim šapama, navalio prednjima na mladića. Jednim jedinim udarcem prelomio je Sirdakin mač i mladić bi zacijelo platio glavom, da baš u tom času nije deset njegovih drugova, skupa s oslobodjenim zarobljenicima, provalilo u dvoranu. Kad je čarobnjak ugledao toliku premoć, sroza se u malenoga miša i baš htjede da umakne kroz jednu mišju rupicu, ali je jedan oslobodjenik bio brži od njega, pa potrčao za mišem, uhvatio ga za rep i tako ga donio Sirdaki.

»Evo našega zlotvora!«

»Živio!« dovikne mu Sirdaka i s uživanjem pogleda na stasitoga mladića.

»Zar me ne prepoznaješ?« zapita ga mladić. »Pa ja sam Ketil, majmunče, koje te je dopratilo ovamo«.

Ali prije nego što je Sirdaka mogao išta odgovoriti, dogodi se nešto neočekivano. Miš skoči iz mladićeve ruke i pretvori se u isti mah u golemoga zmaja, koji je gotovo čitavu dvoranu zauzeo. Krvav plamen i otrovan dah sukljao je iz njegovih ralja, pa su svi zaprepašteni ustuknuli. Ketil strgne sa zida dugo koplje i pruži ga Sirdaki.

»Kao zmaja ne može ga nitko raniti«, dovikne mu — »samo ovim otrovanim kopljem možeš ga ubiti«.

Sirdaka pograbi koplje objema rukama i zarine ga sa svom svojom snagom medju ljuske zmajeva oklopa. Još jedanput zasuklja strahovit plamen iz zmajevih otrovnih ralja, našto se neman stropošta mrtva...

Sirdaka sa svojim drugovima oslobodi još zarobljene žene i uzme iz čarobnjakove riznice nebrojeno blago. Nato izadjoše iz palače, u koju su bacili upaljenu zublju, da zauvijek s kore zemaljske izbrišu strašno ovo mjesto.

Iza toga podjoše kući u Nepal. Sa razavijenim barjacima prolazio je mladi pobjednik kroz sav Tibet i preko visokih lanaca Himalajskih gora, dok nije došao u Katmundu, skupa sa cijelim narodom, s velikim slavljem.

Poslije rajahove smrti naslijedio je Sirdaka zemlju, pa je vladao dugo i sretno u Nepalu. Ali je njegov kancelar bio Ketil, predjašnji majmun.

Za hrvatsku omladinu priredio
Miloje Fruškogorac.

GDJE JE ŠTO

Dječje knjige

Djela, koja su dosad izašla u izdanjima „Zabavne Biblioteke“ a namijenjena su djeci i njihovim roditeljima.

256—258. **»Pčelica Maja i njeni doživljaji«.** Roman za djecu od Valdemara B o n s e l s a. Iza Kiplingove »Indijske džungle« i Sienkiewiczeve »Žarke Afrike« ovo je najnježnije izdanje ove biblioteke, koje je napisano isto toliko za djecu, koliko i za njihove roditelje. Roditelji će ga na glas moći čitati djeci, a djeca roditeljima — i svi će uživati, prateći pčelicu Maju na njenim putovanjima; srca će im zadrhtati u časovima Majinih neprilika, a veselo zakucati, kad pčelica sve nevolje svojih avantura sretno preleti. Čitalac se raduje sâm sebi, što mu je pisac svojim gledanjem otvorio u srcu sasvim nove izvore uživanja u ljepoti i dobroti. U teškim današnjim prilikama doista je oslobodjenje, kad naidjemo na čovjeka, koji bez zaslijepljenosti i bez lažne romantike, bez bojazni i bez proklinjanja, kao Bogom odabrani pjesnik, izgradjuje iznad carstva nevolje i bijede — carstvo čistoće. Takav čovjek postaje vodjom prama novim ciljevima, prama čovještvu i prema zdravoj prirodi. Din. 12.—. Vezano u platno Din. 22.—.

---

311. **»Tiho jezero«.** Prirodopisne slike za djecu od danskoga pisca Karla E w a l d a. Kao što je »Zabavna Biblioteka« prošle godine izdala Bonselsovu »Pčelicu Maju« kao božični dar hrvatskoj djeci, a prije osam godina Sienkiewiczev roman »U žarkoj Africi«, mislila je i sada, da ne smije odstupiti od dobre tradicije. U ovoj knjizi doneseno je dvadesetak priča iz životinjskog i bilinskog svijeta, koje će nesamo omladina, nego i njihovi roditelji pročitati sa slašću i s velikom korišću. Ewald je u ovom poslu majstor, kakav se rijetko nalazi u najvećim književnostima. Nisu to izmišljene bajke, nego najozbiljnija pouka iz prirodoslovnog života, kojoj je samo oblik zabavan, dok je unutrašnjost najzdravija realnost bez ikakove natruhe boležljive sentimentalnosti. Din. 12.—. Vezano u platno Din. 22.—.

■ ■ ■ ■ ■ ■
